

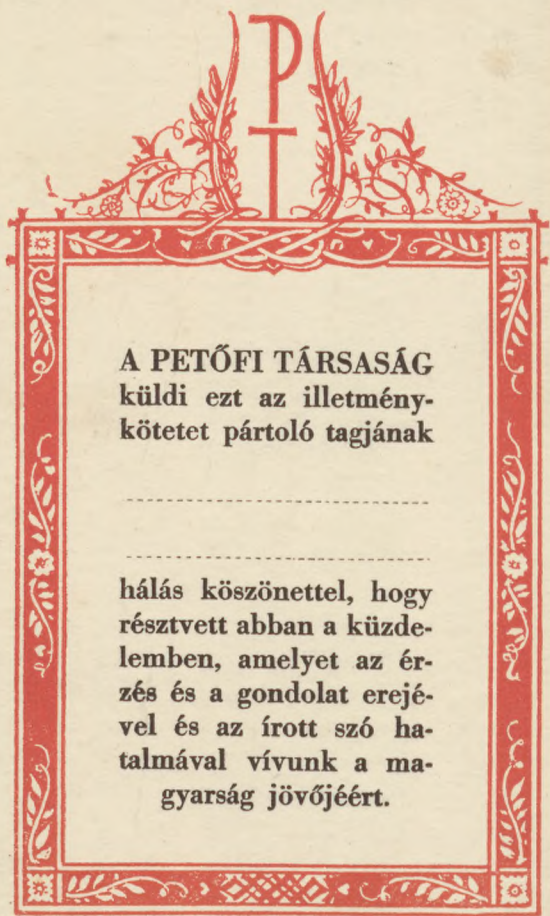
.....
826.430
.....

OSZK

MAGYART A
MAGYARNAK

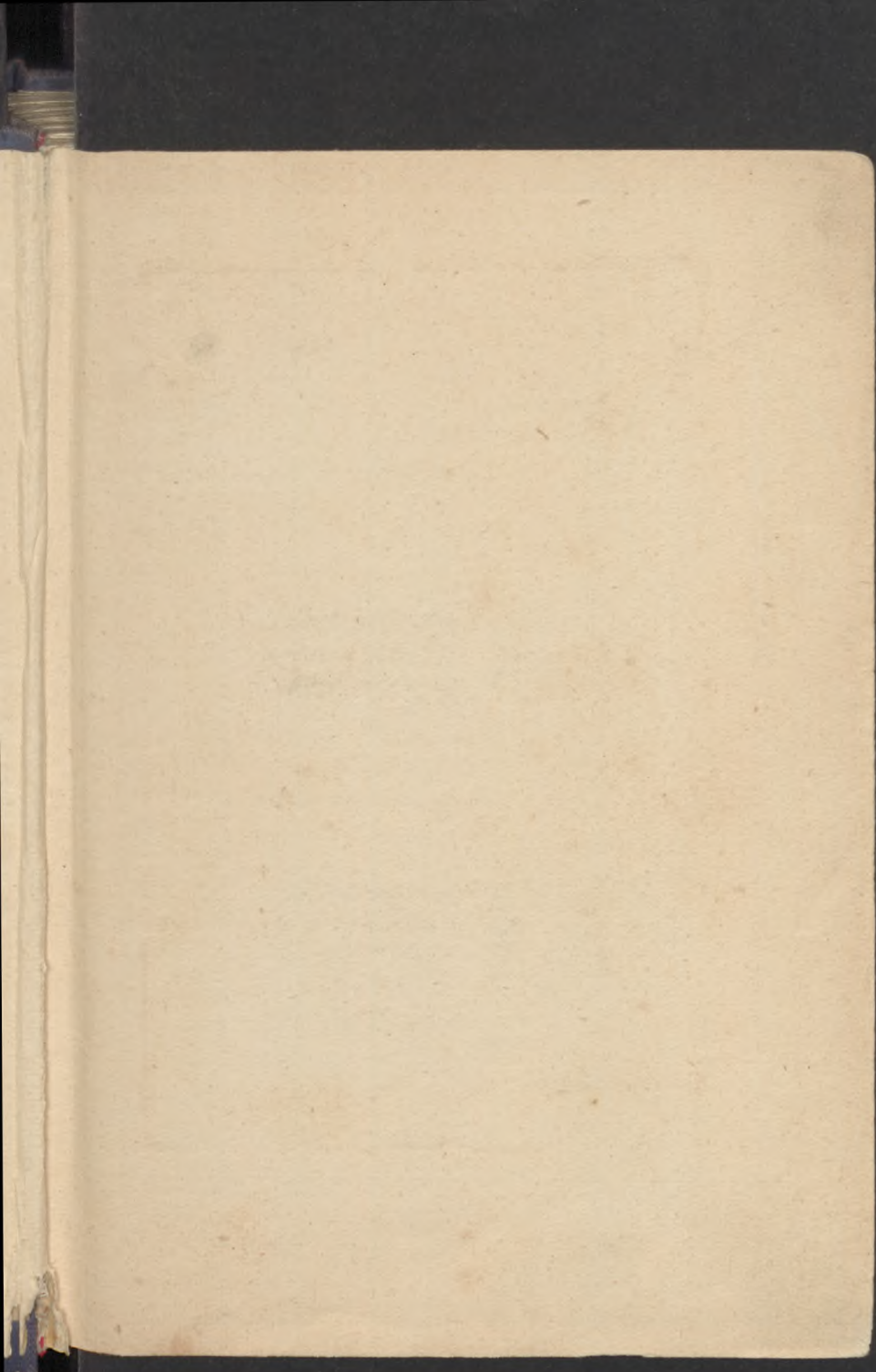

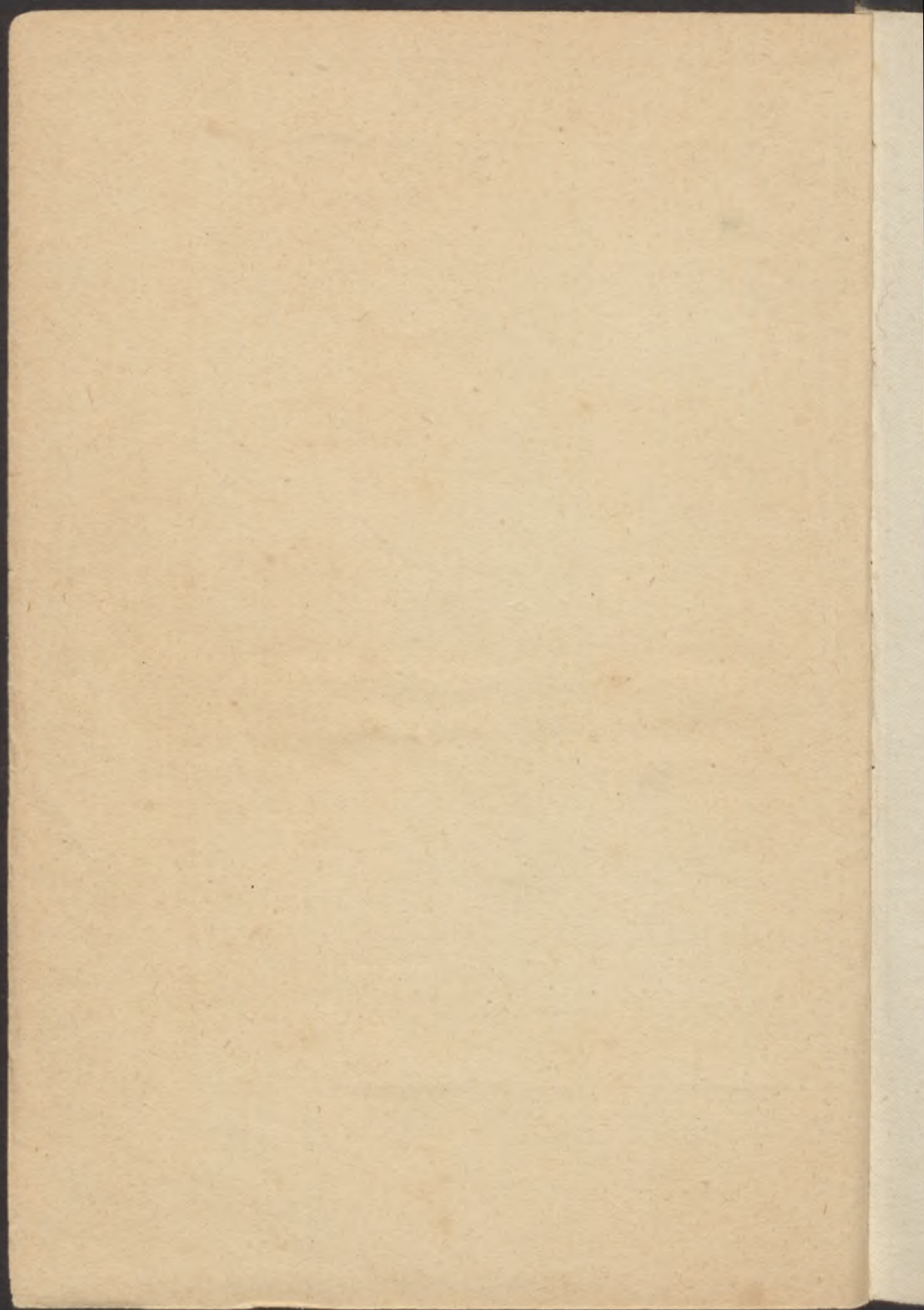
MAGYAR
REGÉNYEK

A PETŐFI TÁRSASÁG
küldi ezt az illetmény-
kötetet pártoló tagjának

hálás köszönettel, hogy
résztvett abban a küzde-
lemben, amelyet az ér-
zés és a gondolat erejé-
vel és az írott szó ha-
talmával vívunk a ma-
gyarság jövőjéért.

VITÉZ SOMOGYVÁRY GYULA
(GYULA DIÁK)

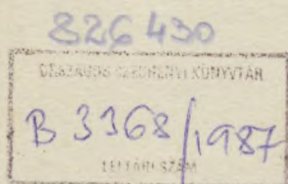
A város meg a sárkány

REGÉNY

BUDAPEST
SINGER ES WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.-T.
KIADÁSA

Fenntartunk minden jogot, a fordítás, színpadra alkalmazás
és filmesítés jogát is.

Copyright by Singer és Wolfner Rt., Budapest, 1939.

Budapesti Hírlap nyomdája. — Felelős: Nedeczky László igazgató.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy város. Napsugár csókolta, holdsugár ringatta.

Isten szeme mindig mosolyogva nézte.

Egyszer mégis, mégis próbára vetette.

Napsugár-városra felleg szállott alá. S fekete fellegből ragyogó-aranyos sárkány ereszkedett.

Azt mondta a sárkány:

— Városbeli népek, mostan hódoljatok! Hahogy nem hódoltok: legszebb szüzeteket nékem kiadjátok. Ha ki nem adjátok, magam is elveszem.

Városbeli népek szóval fölfelelék:

— Nem adjuk a lányunk!

— No, ha nem adjátok, magam is elveszem.

Avval elragadta legeslegszebb szüzet s három kerek évig elaltatta éhét.

Akkor megint szólott:

— Városbeli népek, mostan hódoljatok! Hahogy nem hódoltok: fiatokat viszem.

Városbeli népek mostan fölfelelék:

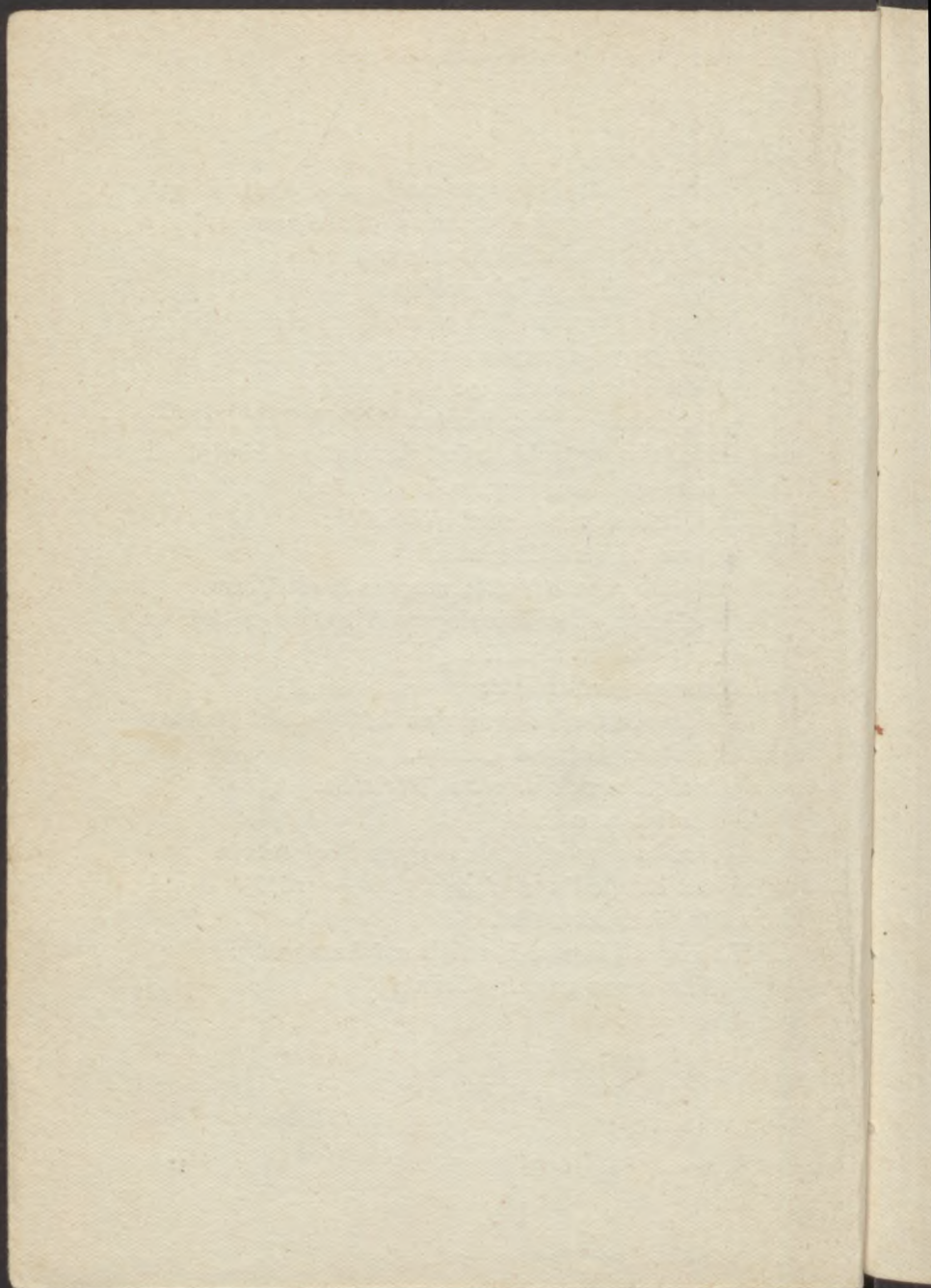
— Fiaink se adjuk!

— No, ha nem adjátok, magam is elveszem.

Avval elragadta piciny fiaikat s ráfűjt a városra kénköves lángokat.

Kénköves lángokból mégis azt harsogták:

— Nem vagy urunk nekünk!

I.

Hallgassátok a Szent Mihály harangját:
Sopron parancsol!
Élni kell.

Ki hinné el, hogy szava van a rögnek? A föld, a rét, az erdő és a szőlő néma bizony. És mégis, hány-szor halljuk ezerhangú köszöntésüket? Örökkévaló nyelv ez, akár az édesanya gügyögése. Nem beszéd, nem az értelem igéi, de mégis nyelv, amelyet nem ért meg más, csak a gyermek.

A néma rög is csak magzatának szólal. Megserkenti fáradt testét, hazaigyekvő lábát s füttyre kész-teti a vándorlegény száját. Pedig a vándorlegény előtt még vagy két mérföldnyit nyujtózik az út, mi-előtt betorkolnék a láncos, gerendás, soproni vár-
kapu boltjába.

— Vajjon ugyan kié a kapuórség ma? — tűnő-dik a poros vándorlegény. — Volfram lézeng a hűvös bolt alatt a dárdás városlegényekkel, avagy a hor-gasorrrú, nagybajuszú Dági Péter?

Akárki lesz, bizonyos, hogy elrikkantja majd magát, ha meglátja a hazatérő vándort. Mert meg-örül neki mindenki, annyi szent! Különösen a város-

legények. Mert azokat nem sokra tartja a burger-nép. Ő meg pöttömnyi kölyök kora óta egyre ott viháncolt a fegyveresek között.

A kalmárok, takácsok, vargák, tímárok, fegyverkovácsok meg kékfestők éppen olyan rátartiak, akár a földesurak, meg szőlősgazdák. Orbán, a rezesorrú városdeák, aki többet barátkozik a ruszti vörössel, mint a kalamáriszal, úgy vélekedik, hogy a soproni burgerok igazában — pogányok. Mert nemcsak azt a Jóistent tisztelik, aki előtt minden jámbor keresztény lélek megemeli a süvegét. Ezenkívül még két istenségnek hódolnak. Az egyiket úgy hívják: Iparkodás. A másikat meg így: Takarékoság. No, ezeket csakugyan rettentően tisztelik.

Húszéves koráig a soproni is csak olyan, mint akármelyik ember. Vidám, tréfaüző, szoknyák után bolonduló siheder. De húszéves korában az a konok gondolat rögződik meg az agyában, hogy neki kell elvégezni minden munkát, amit az egész emberiségnek porciózott ki a Teremtő. Attól kezdve se lát, se hall. Valami szent konoksággal veti magát neki a mesterségének, akár magyar, akár német. Lót-fut, végzi a dolgát, majd beleszakad s esténként mégis boldogtalan, hogy nem végzett annyit, mint tíz más ember együttvéve.

Pedig mi a csudának?

Mihelyt jól meghízik a pénzeszsákja, akkor egyszerre ráhajt a király minden vámszedője, mert, hol itt, hol ott támad háború s kell az arany fegyverre, zsoldra. S még jó, ha csak a király kéri! Mert rajta kívül vannak ám mások is. Hol a németújvári meg

az osztrák grófok, hol a csehek királya, hol meg az alamóci hűbéres hercegek, avagy éppen a felvidéki Csákok kopasztják meg hadisarccal. Akkor azután kezdheti előlről a soproni burger a pénzesinálást. Kezdi is. Még lohajtóbb munkával, még fukarabb takarékoszággal.

Mert hajtja az a két bálvány.

Persze, ez csak Orbán deák vélekedése, hát nem számít. Orbán is csak a városlegények meg a siheder gyerekek között meri így jártatni a száját, mert nyomban kirúgnák pennarágó stallumából a tanácsurak. Éppen elég van a rovásán másként is. Hanem a magafajta semmittevők, a szájtátó fegyveresek, meg a rihegő-röhögő ifjúság előtt gyakorta vág egy-egy ilyesfajta fintort a burgerokra.

— Ejnye, ugyan megvan-e még az a felkötni való deák? — mosolyodik el a vándor, mialatt átteszi batyuhordó botját a másik vállára.

Messze, balkézzről húznak a madárcsapatok. Húznak, egyre húznak délnyugatnak. Seregestől az apróbbak, kisebb rajban a nagyobbak. Ott száll fölöttük rettentő magasban egy-egy ék is. Darvak. Sejtelmes krúgással búcsúznak a Fertőtől. És a Fertő barna nádvilága utánuk sóhajt, hogy időnként idáig hallani.

Ősz van, alkonyodik, csörög a falomb meg a szállólevél a venyigén, de a vándorlegény mégis egyre vígabb. Dudolgat, fütyürész s mind szaporábban rakja egymás elé világjáró saruit. Mikor felködlik előtte pirosarany napszállati párában a legmagasabb torony, még el is rikkantja magát:

— Hajhó! Szentmihály! Látlak mán torony!

S attól kezdve egyre rajta van a szeme.

Dehogy érzi már a vállát sajgató kisbatyú terhét! Úgy lohol a város felé, hogy szinte futásnak látszik. Hol van már Bécs, Regensburg, Norinberga? Hol van már a világ? Ezek a fiatal ropogó izmok azt is elfelejtették, hogy három hónapja emelgetik a sarukat a világ országútján.

— Itt vagyok, Sopron! — kurjant a fiú, amikor lenéz a domb pereméről a tornyokra s a háztetőkre.

Ujjongó hangja rekedt az izgalomtól s a szemére meleg fátyol borul egy pillanatra. Tán sírna is, ha nem restelné maga előtt. Hogyisne! Hiszen ma-holnap húszéves, felszabadult legény, akár holnapután mesterré avathatják. S ki látott már síró takácsmestert!

Inkább ordítani kell az örömtől. Széleset, erőset, éleset, mint gyerkőckorában, amikor Orbán meg Dági naphosszat csatangoltak vele a lövéri ijjászok tanyáin, ott a túlsó dombok erdeiben s mindenféle magyar bolondságra tanították. Kakukszóval becsapták a kakukot, kopogással rászedték a harkályt s vidám badarságokat rikkantottak a rigó után.

Most is ilyen rigórikkantás szakad ki a száján, boldogan, tele tüdővel:

— Rigó-rigó! Ki a soproni bíró? Detrefia a bíró?

Rigó nincs, hát senki se felel. Csak az ő rikkantása trillázik föl a visszhangos magasba.

Persze, hogy az! Bizonyosan az. Detrefia István. A soproni szálfa.

És a húga — Teremtőuccse! — a legszebb lány ezen a megveszekedett világon. Az a lány pedig a

kurjongató takácslegényé. Hites szeretője, gyűrűs szép mátkája.

...Robogva fut a városölelő bástyáig s lihegő szájjal dobban rá a kapu hídjára.

— Dági Péter, itt vagyok! — ordítja zihálva s ropogva ölelgeti a páncélinges öreg cimborát, aki azt se tudja, honnét pottyant eléje a fiú.

Az őrpadrán unatkozó dárdások is felugráltnak s ugyan dörgölnek a szemüket.

— Ni csak! Igaz-e? A Miklós úrfi? A Buller-ifiúr? No lám...

És ámul-bámul az egész őrség.

— Pajtásom... ifiuram... fakardos kis szógám — örvendezik a nagybajuszú Dági. — Honnét hoz a szél illen egyszeribe, édes kis béreském?

— Majd... mindent... hónap... most haza... — lihegi mámorosan a fiú, mialatt kapkodva igazítja újra vállára a batyut. — Csak annyit szólj Péter, él-e még Éva?

— Él hát, szógám!

— Apámék?

— Megvannak.

— Oszd ti! Nem felejtettetek el?

A páncéling megzizzen a medve-forma Dágin, ahogy kitárja a karját.

— Mink? Téged? Haj, hiszen váltig emlegettünk!

A vándor szeme tele van könnyel.

Szégyeli, hát elfordul. S hogy elüsse a légységát, rácsap a páncélinges medve vállára, búcsúzóul:

— Tudom ám még a rigószót, Péter! Ihol e: rigó-rigó, ki a soproni bíró?

A két bajusz-szár, mint két hollószárny meglibben s harsogó gyerekörömmel zendül meg alóla a tülökerejű régi hang:

— Detrefia a bíróó!

De akkor már messze szalađ a fiú, túl a Zenkiportán, túl a Hoflinger-házon, már ott csattognak rohanó sarui a Höflányi Simon vaskosaras ablakai alatt, elhúz a János-lovagok temploma meg ispotálya előtt, tíz emberre rákiált, ötöt csaknem feldönt, most befordul a vén Turnhofer borháza mellett a Szentlélek-utcára s robog-robog az Ikva-hídja felé.

— Forgószél úrfi — dörmögi vidáman Dági városhadnagy.

S mivel kongani kezd a harang a Szent Mihály tornyában, rákiált a legényekre:

— Félkapu, hé! Le az orgonasípokkal!

A markos szájtátók megragadják a kapubolt két oldalán a köteleket meg láncokat, meglazítják őket és sorra, egymásután zuhannak le vasas végükkel a földig a városkapu zárógerendái. Csak a két közepső marad a magasban. Azokat nem eresztik le. A megmaradó hézagon már csak egyenkint járhat ki-be a kapu alatt az ember...

Orbán, a rezesorrú városdeák kinéz a kóter ablakán, meglátja az Ikva-hídon átszaladó vándorlegényt s felderül. Egész délután mérgesen gubbasztott a kóterben, ahova amiatt a koszos két korty bor miatt csukatta a bíró, de most elfelejti a mérgét.

— Meggyütt a kis Buller — motyogja. — Legalább eleven lesz megint a város.

Avval lezökken a szüette öreg asztal elé a lócára,

megmártja vedlett lúdtollát a tintás kis agyagbögérében, meghajtja kócos fejét, kidugja szája szélén a nyelvét s munkához lát.

Orbán deák legalább két délutánt a kóterben tölt hetenkint. Unalmában itt firkál. De mivel okos munkája nines, hát a fejébe vette, hogy mindennap feljegyez valami nevezetes dolgot. Van is már jó csomó pergamenlapja ilyen haszontalan írka-firkákkal.

Legfölül ez van rajta:

Diarium Semproniense.

A kóter a várostoronyban van. A németszavúak úgy hívják: karcser. De a városkatonák javarésze rábamenti magyar. Azok hát kóternek mondják.

Hát ennek a kóternek ablakából sokat látni. Hajaj! még azt is, amit nem kéne. Már pedig az olyasmi, ami nem kívánczik mások szeme elé, rendszerint nevezetes esemény. Tehát a diariumba való.

Ilyen, természetesen azt, hogy a Fige cigány, akit Csornáról hoz időnként az ördög Sopronba, szemmeláthatóan emelte el a multkor, Pulai kovácsmester udvaráról azt a bizonyos malacot. Fige persze azt hitte, hogy ezt senkifia nem látta. S Orbán mester a multkori vásáron mégis a vállára ütött, hogy:

— Fige, Fige, nagyon sivít a Pulai malaca...

Azóta Fige lúdbőrző háttal állítja, hogy:

— Orbán úrnak erdege van, bizony erdege!

Vagy például, azt se láthatta égvilágon senki, hogy Volfram vicehadnagy miképpen ölelgette meg az öreg Binder menyecskeözvegyét a Binder-kertben, Orbán deák mégis tett némely olyasfajta cél-

zást Volframnak, hogy a derék vitéz ész nélkül fizetett neki icce bort.

Szóval erre jó a Diarium.

Most elégedetten nézegeti a korhely deák a legújabb bejegyzést.

Ezt írta:

Die 9 Octobr. anno Domini 1273. Nicol. Bullerjun. advenit hodie de Norinberg.

*

A fiú pedig átdübörög a belsőváros védőárkán átvetett kapuhídon, félpere mulva bebotlik a Bullerház kapuján és megáll zihálva az udvaron.

És ott rámered vagy harminc szempár.

És a hegedűsök és citerás-muzsikusok, akik az udvar hosszában elnyúló asztalpár végén, a csapravert söröshordó mellett vonták-pengették a zenét, abbahagyták a játékot. És megállnak a táncoló párok is.

Elsőnek persze a semmiházi Fige ocsudik fel ámulatából s görbe nyirettyűjét magasba emelve rikantja el magát.

— Kísértet, vágy ázs ifiúr! Ázs, ázs ü ázs! Ázs urfi! Miklós urfi!

Erre kitört a zsinat.

— Vivát! Vivát! Miklós!

És magyarul, németül rohanják meg ezer kérdéssel.

Hanem a fiú csak egyetlen embert lát. Öreg Buller Miklóst. Az édesapját. Az reszketve fordítja

hófehér fejét a kapu felé, de mire odalátna, már átkapja öreg vállait a vándor.

— Én vagyok, én vagyok, fátí, öreg fátí! — bújja a vén takács fülébe görcsös öleléssel.

A fehér fej előrebillent közel, egész közel a fiú fejéhez, a nagy kék szemek kimerednek, a csontos, öreg tenyerek reszketve fogják közre a vándor-legény szép piros arcát s gügyögve ver föl az apai szív, a fehér szakállig:

— Kleiner... fiam... a kisebbik... Mik... Miklós!

És úgy szorítja vállához a fiú fejét, hogy rázkódni kezdenek tőle öreg vállai.

Figye végigrántja nyirettyűjét a húrokon, a citések megeincogtatják hangszerüket s a takácscéh mesterei és legényei lelkesen ordítanak fel:

— Vivát Altmeister Buller! Vivát Jungmeister Buller! Vivát Eynung! Vivát Fraternitas!

Most emeli fel boldog arcát a fiú. Megért mindent.

Ó, hiszen ez az Eynung-ünnep! A takácscéh Eynung-ünnep. Mesterek, legények és inasok barátság-ünnep. A Fraternitas. Mennyi gyerekemlék rajzik föl benne egyszerre! A leveles venyigefűzések körül a falakon... a koszorús hordó... már csíholják a taplótüzet is, hogy meggyútsák köröskörül a lanternákat, fáklyákat. Pál, a legöregebb segéd, már készül a tréfás rigmusra. Ó, hogy éppen ma toppanhatott be!

Úgy jár körül a szeme, mintha mindez álomban történnék. Úristen, hol volt eddig? Hiszen talán el

sem ment közülök. Minden olyan, mint volt. Csak az a kisfiú, aki most belesimpaszkodik, nőtt meg csodamódon. A kis Mihályka. A bátyja fia.

Fölkapja a kölyköt s úgy szorítja magához, mint az eszeveszett:

— Brüderlein! Mihályka! Megismersz?

A gyerek nevet, nevet, felmászik a vállára, a nyakába ül, sarkantyúzza apró lábaival Miklós mellét, cibálja a haját s a vándorlegény, nyakában a fiúcskával továbblép a többiekhez.

Megöleli sógornőjét. Lám csak: új csecsemőt szorít duzzadó melléhez.

— Fiú? — kérdezi Miklós az örömtől fulladozva.

— Hogyisne! — nevet a pirosképű asszony. — Leány, kislány. Azt kértünk Istentől.

És sorra-sorra kell kezefogni, ölelkezni a céhbeliekkel, meg a vendégekkel.

Három szék gazdátlan. Nem is kérdi, kik ültek ott. Tudja. A városbíró meg két tanácsúr. De azok már elmentek délután. Ilyenkor már csak a céh van együtt.

Lép, ölelkezik, kezel tovább. És egyszerre ott áll a bátyja előtt. Buller Mihály előtt.

Miért nem szereti őt ez az ember? Mikor ő meg annyi jósággal húzódik hozzá.

Mihály a kezét nyújtja csak.

De azt már nem állja meg, hogy mindjárt rá ne dörögjön:

— Féléved hiányzik, hé! Megszöktél! Nem lehetsz mester.

— Majd elmondom, brüder — motyogja a fiú.

— Most, most nem lehet. Pedig nagy sora van annak.

A komorarcú bátya megsodorja bajuszát s hűmögve szól:

— Jó. Csak izé... azt tudod, hogy amelyik legény meg nem állja a két kerek vándorévet, annak nem gilt a mestermunkája sem.

Miklós már nem figyel oda. Valami éles szög belement a szívébe. De nem, nem, most nem szabad belekeverní semmit ebbe az ujjongó örömbé, szépségbe. Majd máskor, majd holnap. Hiszen ma van az Eynung, a szíves, vidám drága Eynung.

Már végére ért mind a két asztalnak, a muzsikások húzzák már az Altmeisterlied-et, belekezdték a mesterek dalába is, utána a legényekébe fognak, végül megzendül majd az inasok éneke is. De ez most mind olyan sok neki egyszerre, hogy majd kiszakad tőle a szíve.

Áll, tétován áll, az apja mellett, a keze ott remeg a hófehér fejen. És a szeméből elindul két könnycsepp. Már kibuggyantak, nem lehet visszatartani őket, hát mindegy...

És egyszerre édes, fájdalmas vágyódás támad benne. Odaönt az apja szobájában van egy kép. Asszony képe. Sohse látta élve azt az asszonyt. Akkor halt meg, amikor őt hozta a világra. A mutti. Bécsi festő írta meg a képét. Sohse pihent gyerekfején a mutti keze, de a képe: a nyugalom és a csend. Az a kép gyerekkora óta: a néma jószág. Oda, igen oda kell most mennie ezekkel a könnyekkel a szemében.

Leteszi Mihálykát a nyakából s valamit dadog az apjának:

— A muttihoz...

A fehér fej rábólint.

S ő megy, lépeget végig a tornácon, föl a nyirkos, öreg falépcsőn s már ott van, fönny a mutti képe előtt. Tizennyolc éve ég az előtt a kép előtt az olajmécs. Tizennyolc éve! Az az imbolygó láng olyan idős, mint ő: ifjabb Buller Miklós, felszabadult takácslegény, soproni nemesúrfi.

Nézi a mutti és árad szívéből a balzsamos jószág. Olyan szép lehetett a mutti! A kis Mihályka lesz olyan szép. Vagy az az új kislányka. Persze, hiszen azok a mutti unokái. Azért szereti őket olyan nagyon. S azért szereti Mihály bátyját is annyira, mert az is a mutti fia. Mindenkit szeretni kell, akit a mutti szeret. Ezt kívánja ez a kép is. A néma jószág.

Nem tudja, meddig áll a kép előtt.

Lent már az inasok éneke zeng, cincog a hangszereken és harsog az embertorkokból.

És a mutti csak néz, néz és egyszerre változni kezd az arca. Kék szeme barnára sötétedik, a szőke haja kékesfeketére, a fehér arca pirosra színesedik és a fiú zsibbadtan mered a csodára. Csak akkor döbben rá, hogy valami varázslat játszik vele, amikor a mutti arca helyén más arc mosolyog.

— Űristen! Káprázat, hiszen ez Éva. Detrefia Éva! — hördül föl belőle a szó.

De ahogy megdörzsöli a szemét, megint a régi kép, a néma jószág tekint le rá.

— A mutti küld — motyogja kábult fejével — a mutti küld Évához.

És lép kifelé, lépeget lefelé a lépcsőn és lépeget lábujjhegyen, osonó árnyékkal ki a kapu alatt, a sötétedő utcára. Ott átvág az úton s kétszáz lépés után ott kapaszkodik már a Detre-ház grádicsán.

Az utolsó ajtó előtt megáll, a mellére szorítja a két tenyerét. Ha most meg nem szakad a szíve, akkor soha!

Bentről gyerekzsivaj.

Az ujjá megkoppan az ajtón s belép.

Két nagyszemű, kerekfejű kislány bámul rá a homályban. Az egyik féltve szorítja magához durván faragott fahuszárját, a másik meg a lovacskáját.

— Istvánka, Péterke, nem ismertek meg?

A két gyerek még kerekerebbre tágitja a szemét.

De már akkor nyílik a szomszédszoba ajtaja s belép a pislogó szobamécsessel valaki.

Ha behúnyná a szemét a legény, akkor is tudná kicsoda. Láthatatlanban is tudná. Hiszen olyan könnyű járása, suhanó mozgása, senkinek sincs a földön.

— Éva! — hördül fel belőle a kiáltás, remegő indulattal.

A leány kezében megrezzen a mécses. Koccanva teszi le az asztalra. Árnyékuk most hirtelen megnyúlik a falakon, fölszökik a bolthajtásos padmalyig s riadt pillogással mered a jövevényre a lány.

Csönd.

Valakinek most meg kellene szólalnia. Miklós úgy érzi: a leánynak. Ő már szólott. Most Éván a sor

De egyik szempillantás megy a másik után s még sincs szava a lánynak.

Ólmos, nyomasztó ez a hallgatás. Péterke köhécsel. Ettől megrezzen a csönd. Miklósnak megmarcolja a szívét valami láthatatlan kéz.

— Ó, hát ez.... hát így... — támolyog benne a gondolat. Nem így gondolta el ezt a találkozást. Százféleképpen is elgondolta, de egyszer sem — így. Hiszen ez a leány a mátkája. S ezt az is éppen úgy tudja, mint ő. De hát akkor?

Lenyel valami keserű sóhajt s mozdul a lány felé. Megalázónak érzi, hogy megint ő szóljon, de megteszi. Nyújtja feléje a kezét.

A lány feje meghajlik, a keze hűvösen simul Miklós tenyerébe.

— Isten hozott, Miklós.

És már vonul vissza az a hűvös kis kéz.

A két gyerek most egymásra néz, a szemükben fény villan.

— Miklós bátyó! — riad ki belőlük a gyermeköröm.

Lehúzzák a székre, kapaszkodnak a térdeire s lovagolnak rajtuk vidám kiáltozással. Hanem Miklós nem lát, nem hall. Csak nézi azt a néma idegent, aki ott áll vele szemben az asztalnál s akinek éppen olyan a feje, arca, szép nyaka, szelid melle, vékony dereka, egész könnyű kis termete, mintha Éval lenne. Pedig nem az. Most már bizonyossággal tudja, hogy nem az. Valami érthetetlen varázslat, de nem az.

Ez a lány itt, más. Lehet, hogy a neve ennek is

Detrefia Éva, de mégsem az, akitől másodéve elbúcsúzott.

Idegen. Rejtelmes. Más.

Nincsen vele egyetlen közös gondolatrezdülése sem. Csak legalább ne volna olyan szívfájdítóan szép. Százszor szebb még az ő Évájánál is.

A gyerekek cibálják, csivognak rajta, de a Buller-fiú csupán azon gyötrődik, hogy rázhatná le magáról ezt a kábító szorongást. Hogyan téphetné szét ezt a rejtelmet, amely körülszötte hűvös, finom fátyolával azt a leányt. Miféle fonálból, miféle vetélő szötte ezt az átkozott fátylat?

A gyerekzsivajra belép a másik ajtón Anna asszony. A bíróné. Vacsoraszag libben be utána.

— Lámcsak: Miklós! — örvendezik a kedves. És kapkod a legény keze után. — Megjöttél, Miklós? Hiszen még félév... De Isten hozott! Isten hozott!

Sürög, helyretolja a székeket, nem tudja mihez fogjon örömében, tizet is kérdez, egyre se vár feleletet s szívvel marasztalja a fiút vacsorára.

Miklós felelget, de a lelke nincs a szavaiban.

Az a leány ott néma. Kőből való. Vagy jégből.

Előbb csak tisztességből szabódott a fiú, de most, hogy a lány még mindig hallgat, úgy érzi, nem marad. Nem marad semmiért. Hiszen nem menne le egyetlen falat a torkán s megfulladna, megfulladna ebben a megbabonázott szobában.

— Nem, köszönöm, nem maradhatok, néném — mondja most már tisztán és érthetően.

— Ó! — tágul föl a bíróné szeme s hol reá néz, hol meg a lányra.

De Miklós most már eléje vág az asszony gondolatának. Nem, nem szabad megsejtenie, hogy itt most valami rettentő dolog történt. Hiszen ezer oka lehet a lány furcsaságának, amit majd mind tisztázni lehet szépen, holnap, vagy máskor. De most nem, most mást kell ürügynek vetni. S már mondja is:

— Félórája sincs, hogy megjöttem. Apámmal sem beszéltem még igazában. Csak éppen István bátyámmal kellene még szólanom, sürgető dologban. Azután megyek.

— Nyomban végez az uram. A várnagy van nála — felel az asszony.

— A Spalatói? — rebben meg a fiú szeme.

— Az. Katonadologban.

Éva hosszú szempillái ráhullanak fényes, szép szemére. De a fiú ezt nem látja.

Inkább örült, hogy szót talált. Igen, a Spalatói. Sopron hőse. Róla csak ragyogó szemmel lehet beszélni.

— Milyen jó, hogy köztünk maradt! — mondja a legény. — Most már talán mindig a miénk lesz. Soproni.

— Van hozzá érdeme — teszi hozzá az asszony melegen.

Majd lépések közelednek az ajtóhoz.

A kallantyú kattan, a leány szeme az ajtóra röppen s már be is lép a nyíló szárny mögül a Spalatói meg a bíró.

Ó, a Spalatói! A legutóbbi ostrom hőse, a városhadnagy, aki ötszáz soproni polgárral, meg szőlőkapással, harmadfélezer alamóci zsoldost, meg

krajnai lovast vert szét és szalajtott világgá hatheti védelem után. Mennyi férfiaság és biztató bátorság sugárzik róla! A hangja zengő, selymes hang. Szinte muzsikál. El se hinné az ember, hogy ugyanez a dalra született hang volt az, amely az utolsó kitörésnél úgy harsogott roham közben, mint a trombitaszó.

A Buller-fiú szeme rajongva tapad rá.

Könnyű sötétvörös bársonyzeke van a fiatal várnagyon, sötétszürke lengvelnadrág és csizma. Tollas süvegét a markában gyűrögeti, ahogy hátrafelé beszél a belépő bíróval.

Hanem mihelyt meglátja Miklóst, felébe marad a szó az ajkán, vidámra derül az arca s nyújtja kezét a fiúnak.

— Hahó, Miklós! Itthon?

— Itthon — bólogat ragyogó szemmel a fiú. Mert büszke, nagyon büszke, hogy ez a pompás, rejtelmes férfi, ez a messziről jött zsoldosvitéz, a barátja, cimborája, szinte gyerekkora óta.

— Úgy lehet jókor jöttél fiú — mondja nevetve a várnagy s a szeme összelobban a bíróéval.

— Hozott Isten, flam — kondul meg a bíró haranghangja is és olyan jó visszaadni kemény kézszorítását.

— Kegyelmedhez jöttem, bátyám — mondja a fiú komolykodó arccal.

— A bíróhoz-e, avagy Detrefia Istvánhoz? -- kérdi a bíró félig évődve.

— A bíróhoz — bólogat a legény s örül ennek

a kérdésnek. Látja belőle, hogy férfiszámba veszik, akinek komoly mondanivalója lehet már.

— No, akkor gyere! — int feléje a bíró s nyitja megint az ajtót.

A várnagy búcsúzik. Bókol az asszony felé, hajlik a lány előtt. És most harmadszor érzi azt a jeges fájdalmat a szíve körül a Buller-fiu.

Mert a lányt — mintha kicsérélték volna. Úgy függ a tekintete a Spalatóin, mint a megigézetté. Még az a gyönyörű íves szája is megnyílik parányit, hogy kifehérlik rajta a foga gyöngye. Piros rubintban hófehér csíkocska. És ragyog a szeme, mint két szikrázó fekete gyémánt. A jégoszobor mozdul, él, a szelíd melle halmai hullámzanak. Hej, milyen szívfájdítóan szép. Lehetetlen, hogy észre ne vegye ez a szép ragadozómadár: Spalatói Péro!

Persze, hogy látja. Ráizzik a szeme. Ezer titok ragyog a mélyükön. De csak egy villanásig s már dobban a sarkantyús csizmája s fordul a tornácnak.

Azután változik a világ. Más szoba következik. Komor, csupa sötét tölgyborítás, tölgybútor.

A bíró lezökken egy magastámlájú székbe. Ülteti kézintéssel a Buller-fiút is. És vár.

Hanem annak most megfordult az egész világ-mindenség. Nem lát mást, csak azt a hódító férfit, meg azt a megelevenedett leányt. S valami rosszízű, lappangó gyűlöletet érez a szíve körül gomolyogni. Ó, hát itt a nyitja a titoknak!

A bíró még mindig vár. Persze szólani kellene. És már beszél a megtért vándorlegény.

— Háború lesz, István bátyám.

— Lehet — dörmög a bíró s megemelintí vastag fekete szemöldökét.

— De én tudom! — kap a szóba a fiú. Azért szedtem a sátorfámat előbb, mint kellett volna. Hazahívott Sopron.

És folyik a szó a szájából.

Regensburgban toboroznak. De szól a hadfogadók dobja Nürnbergtől—Linzig, bajor földön, meg az osztrák grófságokban, mindenütt. Tán még a helvét hegyek között is. Rudolf úr, a habsburgi gróf, gyűjti a hadat. Mert inog fején a nyugatrómai császárok koronája.

A bíró fölfigyel.

A fiú meg tovább-beszél. Már rohan a szava.

Mert nagy veszedelem kerekedhet ebből. A németujvári gróf Kőszegi Henrik, úgy hírlík, Prágában tüzeli a harcos cseh királyt. Ez a gróf Európa leggazabb cselszövője. Mióta száműzték Magyarországról, azóta végigkilincselte a német fejedelmeket, hogy harcra uszítsa őket a magyar király ellen s visszaszerezze Kőszeget, Ujvárt, Lékát, Fraknót, egész régi, rablott birodalmát. A fejedelmek süketek, hát most Ottokárt vadítja. Jól számít a bitang! A cseh királyban forr a méreg, hogy nem az ő fejére került Nagy Károly koronája, hanem a habsburgi fejre. Henrik úr hűbérségnek ajánlotta elveszett birtokait. Ugyan megnövekednék velük a prágai király ereje! És kell az erő neki a nagy leszámolásra. Nem lehet más fejen Nagy Károly aranyabroncsa. Ezért zúgnak a toborzó tülkök szerte a világon. Kell a városok aránya. S mert a

magyar király gyerek még, úgy lehet, még a télen Sopron alá száll Kőszegi Henrik úr, cseh páncélosokkal, morva dárdásokkal, krajnai íjászokkal.

— Hm. A várnagy hírei már többet is tudnak — mordul a bíró. — Alamóci zsoldoshad készül Sopron ellen. Lehet, hogy valóban Kőszegi Henrik áll az élükre. Ha ugyan be meri hozni az irháját Magyarországba. Ámbátor, igazság: gyerek bizony a magyar király. Hát hiszen majd meglátjuk. Ha rángyűnnek — állunk elébük. Ezek a falak, meg a polgárok, meg a Spalatói, tudják ám még a tegnapi nótát!

... Anna asszony már asztalhoz ült Évával, meg a gyerekekkel, mire a két ember végzett odabenn.

— Kisérd csak ki Miklóst! — szólt az imént a lányra a bátyja, búcsúzás közben.

S most mennek egymás mellett a Buller-fiú meg a mátkája.

A holdfényes tornácon megzúdul a legény vére. Elkapja a leány kezét, hogy magához rántsa dühös öleléssel. Hanem a lány kiperdül a karjából és szikrázó szemmel kérdi:

— Ezt tanultad odakint? Ezt a tisztességet?

— Éva — adja vissza a kérdést a fiú — mi ez? Mi történt?

A leány vállat von. Megdermedt.

— Már nem vagyok gyerek — feleli s elindul a lépcső felé.

Zúgó fejjel kullog utána a Buller-fiú. Érzi, hogy szólni, vagy tenni kellene valamit. De annyi minden zuhant rá ma alkonyat óta, hogy nem fog az esze. Csak azt tudja, hogy ez a lány mérhetetlen

messzire távolodott tőle. Messzebbre, mint amennyire Norinberga esik Soprontól. Tízezer mérföld fekszik közöttük.

Lent a kapunál megállnak félpercre.

Valahol zene cincog, nótaszó hangzik. A Bullerházban énekelnek a takácsok. Az is milyen messziről hallatszik már!

Fönt a hideg, holdfényes égen vadludak húznak a Fertőről. Mennek délnek.

Most két nagy madár suhant el a hold előtt. Ezüstös tolluk szikrázik a fényben. Hangtalanul, némán, magányosan, büszkén húznak el a város fölött. Magasan, királyian, mint a fejedelmek.

A Buller-fiú utánuk néz sóhajtván.

— Kócsag-pár — sóhajtván búsán.

— Az — szepegi égrenéző arccal a leány. És megborzong

Kisvártatva hozzáteszi, álmodozó szemmel:

— Hová száll a kócsag?

A Buller-fiúban fölzuhog a forró keserűség.

— Hova szállhatna? Mocsárba. Más mocsárba.

A leány még mindig a kócsagok ezüstös útját nézi s megingatja szép fejét.

— Nem. A kócsag fényt keres. Magasságot. Odaszáll, ahol fény van. És sugaras magasság. Mert külön, mint a daru, meg a vadlúd.

A fiú sarka alatt megesisikordul a kavics. És megesisikordul a foga is kínjában. De mire válaszolna, már meglibben a lány s utána akkorát dör-

ren a Detre-ház becsapódó öreg kapuja, hogy visszhangot ver a néptelen utca hallgató házsorain...

A kócsag-úton felleg vonul, lassú gomolygással. Szelidnek látszik. Bodros holdfátyolnak. De lehet, hogy még megfeketedik. Valahol lehet belőle valami.

Vihar.

II.

Virradt.

Itt is, ott is kakasok kukorékoltak. Miklós megmozdult kemény derékalján. Ólmos zsibbadtság nehezedett minden tagjára. És nem tudta, ébren van-e vagy álmodik? Csak azt érezte, hogy valami sohse látott köd van körülötte. Pedig az ólomkarikás ablak áttetsző csillámlapocskáin már átderengett a hajnal vörössége.

Egész éjjel forgolódott. Csak hajnal előtt nyomhatta el az álmot. Olyan jó lett volna még aludni. Mélyen, nagyon mélyen, álomtalan alvással. Mert az a nyugtalan, zakatoló zűrzavar, amellyel egymást kergetik fájdó agyában a gondolatok, csak alvása alatt pihent el.

Egyideig még hanykolódott az ágyán, azután látta, hogy minden hasztalan. Nem jó vissza a pihenés.

Mutti szobájából kihallatszott az apja horkolása.

— Soká fönt volt az este szegény. Belealszik a reggelbe.

Most emlékezett rá, hogy mióta az eszét tudta, mindig az öreg volt az első, aki talpra állt.

Mosdott, felöltözött. S azután kifordult a tornácra. A konyhában már lobogott a tűz, az öreg Barbara zsörtölődött a szolgálóval, de Miklós úgy osont el az ajtó előtt, mint az árnyék.

A lépeső alján ráköszöntek az inasok. Eppen söprögették a műhelyt.

A műhely! Gyerekkorának titkos vágyakozása. Hányszor kergették ki, mert egyszer-másszor megbolygatta a szövőrámaikon kifeszített fonalakat! Egyszer a macskával kergetőzött. A cirmos beszaladt a műhelybe, ő meg hajkurászás közben beleakadt két vetélőbe. Maga után rántotta, belegabalyodott a fonalakba s haj! — Mihály akkor már segéd volt. Szótlan, komor legény. Persze, hogy megverte az öccsét, Istenem, de régen volt az...

A fonóterem is elérhetetlen érdekességeket rejtetett akkor. Asszonynép, a segédek nénei, húgai pergették a rokkákat. De a faragott rokkakerekek andalító zúgásánál is többet ért a meseszó. Mert meséltek, mindig meséltek.

A szövőtermekben csak fütyörészés volt és nagy néha nótaszó. A férfi nem tud mást. Hanem az asszonynép tele van színes mesével.

— A takács ne lotyogjon mert eltéveszti a fonalszámot! — szokta volt mondani Mihály. — A takácsnak mindig ügyelnie kell, mert ha másutt jár az esze, hiba esik a szövésbe.

Akkoriban, gyerekésszel azt gondolta Miklós, hogy belőle nem is lehet takács soha. Mert neki bizony örömmel röpködött a gondolata. Azóta járt más országban is. És ámuldozott a bajor takácsok

szövőmintáin. Ha azok nem álmodtak volna egyszer-másszor szépet, hanem csak fonalat számoltak volna, nem született volna meg annyi csodálatos remeklés.

Nem volt s nincs igaza Mihálynak! Ha a takácsnak nincsenek álmai: nem egyéb a szövése — zsák-vászonnál, még, ha patyolatot szőtt is.

Majd ő, ő megtanítja ezeket itt különb dolgokra. A Buller-műhelyt, meg a többieket. Valamennyi soproni takácsot. Csak lássák meg az ő remekét. A színjátszó kendőt. Amit hónapokig álmodott valósággá Norinbergában. Majd ő megmutatja!

Megmutatja? Jaj! Hiszen ez nem így lesz. Semmi sem úgy lett, ahogy bajor földön elképzelte! A hazatérés, az otthon, a betoppanás, Éva... S valami keserű íz jött fel a torkán, a szívéből. Es egy őrvítő sejtelen azt súgta neki, hogy sohasem lesz takácsmester ifjabb Buller Miklóból.

Zúgó fejjel fordult ki a kapuból.

Éhes volt, de nem kívánt falatot. Szomjas volt s nem vágyódott ital után. Csak ment, ment, mint az alvajáró, ki a belsővárból, azt se tudta, melyik kapuján.

Korán volt, hát alig járt ember az utcán. Csak egy-egy álmos éjjeliőr csetlett-botlott az alabárdjával meg a füstös lámpájával.

A várárkon kívül nyüzsögni kezdett a vásár. Ezer arccal, parolázó tenyérrel találkozhatott volna itt. Elkerülte.

Átment az Ikva hídján, el a Szent Lélek templom mellett s felkaptatott a Szent Mihály templom felé. Azon még most is építettek. Mióta az

esztét tudta, mindig építették. S ki tudja még meddig? Mert egyre-egyre kitalálnak hozzá valamit, ami még hiányzik.

A Mihály-kapu alól nehéz ponyvás szekerek kigyóztak befelé, nyikorogva. Persze: a sószállítók. Hozzák a király kincsét, a sólerakóhelyre. A sóházba. Igazi kincs: félországba hordják innét széjjel.

A Mihály-kapunál fiatalelkű, új városlegény strázsált a dárdával. A többi aludt az őrszobán, avagy a szakállszárítón bóbiskolt ültében.

S a Buller-fiú csak ment, csak ment, maga se tudta hova.

Ödöngött, dangubált a város körül, az ökörnnyáltól ezüstszálas tájon, a csörgőlevelű, leszüretelt szőlők között. És egyetlen gondolat kongatta az agyát, akár a harangnyelv a harangködmönt. Nincs többé Éva. Testre, formára, él még, de a lelkét elcserélték.

Háromszor is harangoztak ott alant a városban anélkül, hogy észrevette volna.

...Alkonyatkor, mikor már csaknem összeszereskedt s az a kínzó, egyetlen gondolat is megfáradt benne, valahol fellobbant előtte egy venyigetűz. Akkor eszmélkedett, hogy egész nap a szőlőkben bóklászott, de mindig úgy, hogy emberbe ne ütközzék. Pedig dolgozott a szőlőkben éppen elég. Abban az évben nagyon korán leérett a szőlő s szinte nyár volt még, mikor leszüreteltek. A hauerok most szőlőt takartak az egész tájon.

Az a venyigetűz húzni kezdte. Biztató, jókedvű, melengető láng volt a hűvösödő estében. S a fanyar-

szagú, vékony venyigefüsttel, sülő szalonna illata is megütötte a fiú orrát. S attól egyszerre föllobbant benne az éhség.

Régen, gyermekkorában is akárhányszor melegegett a kapások tüzeinél, szüreti estéken. S elhallgatta volna a meséket váltig. Különösen öreg Hincét.

Vajjon meg van-e még az öreg? A tíz szál hófehér hajával, öt szál libegő bajuszával s ezerráncú arcával? Az éveit maga se tudta, de a soproniak úgy hirdették, hogy tán már Imre királyunk idejében is siheder volt, mert, ha igaz, emlékezett még a Kerektorony építésére is.

Vagy húsz kapás vackolt a tűz körül, köpönyegben, gubában. Az öregebbje már aludt is a fülighúzott birkabőrök alatt, de a fiatalabbja még kedvvel sütögette a nyársra húzott szalonnát. S köztük, mintha csak Illés próféta fából faragott szobra lett volna, ott ült az öreg Hinc.

— *Klobt sei Christ!* — köszönt rájuk Buller Miklós.

A kapások dörmögve adták vissza a köszönést. Csak akkor állottak föl örvendezve, amikor megismerték az úrfit. De mind közül az öreg Hinc örvendezett a legjobban.

Valaha, nagyon régen, talált leánykát szedtek föl a soproni vásárosok a kőszegi úton. Azt a lánykát a Bullerek nevelték s jámbor kis szolgálóvá serdült, amikor Hinc elvette feleségül. Fél száz évig robotoltak együtt, gondban-bajban, de mindig hűségben. A hét gyerekből megmaradt egy: az Ambróz. Itt van az most is, ötven évvel a vállán. S mivelhogy

a fehérnép mindig visszahúz a maga bölcsője felé is. öreg Hinc úgy hozzánőtt az asszonya szívével a Buller-házhoz, mintha maga is ott cseperedett volna fel valaha. Hát hogyste dédelgette volna mindig a Buller-fiúkat? Kivált ezt a kisebbiket.

Most is, hogy végére értek az első örvendezésnek, kapkodó kézzel terítgette, simította földre a gubáját.

— Ide, lelkem ifiúr, ide csak mellém!

S hogy Miklós odatelepedett, szelt a ropogós szalonnából, kenyérből. Tán még a lelkéből is szelt volna, ha megkívánta volna Miklós.

És ezek a rögemberek, akik gond, baj, dögvész és ostrom, tőkepusztító fagy és jégverés, rablólovagok harácsolása és a tized, porció, meg a dézsma szakadatlan sorozatában is újra meg újra feltámasztották szöleiket: bizakodást öntöttek a hervadt Miklósba. A tűz melege, kulacsok bora, a rögemberek verhetetlen konok akarata, amely szó nélkül is azt vallotta, hogy élni kell, megint emberré gyógyította a Buller-fiút. Észre se vette, s már nevetett is, tréfálkozott is.

... S késő este csillagok alatt újra hallotta a soproni legendát. Öreg Hinc mesélte méléző borúval.

— Jól mondogd úrfi, úgy lehet, hadak szállnak megint Sopron alá. Ezt vallja váltig a napnyugati csillag. Harmadéve vereset mutat. S nem mult el róla a visszavert ostrom után sem. Nincs hát vége Sopron veszedelmének.

— Az urak aszongyák, kapásbabona ez — tette hozzá Ambróz a tüzet élesztgetve.

— Az uraknak nem vall már a csillag — dörmögte Hinc. — Mer több a padmaly a fejük felett, mint az égvilág. De mink kapások, régi jobbágyok tuggyuk, mi van a csillagokba írva. Mink, csillagnéző vén kapások tudjuk, ha had leszen, fagy leszen, jég leszen vagy dögvész. Hát most elsőbben had leszen és Sopron megtörettetése. Sok halált jövendől a napnyugati csillag. De a város megállja. Sopron el nem veszhet. Űkeink is tudták, hogy soha el nem veszhet...

Az izzó venyige megroskadt, csípős füstöt eresztett. Valaki rávetett egy új nyalábot. A láng ropogva kezdte falni a száraz vesszőket.

Miklós fölült a gubán s térdeit átölelve meredt a vénségesvén mesélőre.

Az meg a tűzbe pillogva dörmögte csöndes szóval:

— Ez a mi Sopronunk csudarögön épült. Fizetni köll érte könnyel is, vérrel is. De titka van. Fönnmarad a világ végeztéig. Egyszer majd rászakad boldog jövendő is. Aranyország dicsőséges jövendője. De addig háromszor köll megváltani Sopront. Háromszor gyün el a napnyugati sárkány. Oszť háromszor köll odaadni néki a fiainkat.

Valahol lent a városban megszólalt a Jánoslovagok templomának harangja. Nyomban utána mélységesmély bűgással a Szent Mihály-torony.

A tűznél ülők keresztet vetettek s elmormolták a Boldogasszony imádságát.

Azután hosszan hallgattak s csak később szólalt meg újból az öreg Hinc:

Somogyváry: A város meg a sárkány.

— Mondom, úkeink is tudták Sopron csudáját. Azt, hogy háromszor köll megváltani. Nagypapaink egyszer már odaadták a fiaikat. A német-háborúk idején. Mert akkor német hadak képiben gyűtt el a sárkány. Kétszer kéri még majd a magzatainkat. És akkor aztán, az a nap, ami fölkel, aranyországra süt. Arany lesz a venyige. Aranyat mér a kalmárok rőfje s arany nap süt le a tornyainkra. Így mesélte öregapám, aki még látta csudatévő László királyt. S így meséli a csillag is...

Hajnalig elhallgatta volna Miklós ezt a sokszor hallott régi mesét. Hitte is, nem is. De jó volt hallgatni.

Hogy csönd támadt a tűz körül, lódobogás hallatszott a Mihály-kapu felől. A dobogás egyre közeledett.

Végre kibomlott a homályból két lovas.

Dági volt, meg egyik legénye. Rákiáltottak a kapásokra:

— Hé emberek, nem láttátok a Buller úr kisebbik fiát?

Miklós fölült.

— Itt vagyok, mi baj?

Dági közelebb léptette a lovát.

— Hála Istennek, csakhogy megvagy!

— Miért? Mi baj? — állt föl a fiú.

— Még kérded? Dél óta kerestet apád. Tüvé tétette a várost. Ahány takácslegény meg inas csak van Sopronban, az mind téged hajkurászott. Déli őrségváltás után magam is nyeregbe ültem. Végig-

nyargaltam már ott túlhan a lövéri ijjásztanyákat mind. Ugyan megizzasztottál.

— Haj, nem gondoltam volna — motyogott a fiú. — Szegény apám. — Összeszedte magát. — Gyerünk!

Dági lóról szállt, a legényét előrerugtatta a hírrel, hogy megvan az úrfi, maguk meg szép csendesen lépegettek a fáradt ló előtt a város irányába.

A Mihály-kapunál a ritterek voltak őrségen. Havonkint kétszer Szent János lovagjai vállalták a szolgálatot.

Különös, magánakéző szerzet volt ez. Sohse keveredtek se a burgerokkal, se a katonákkal. Szükszavú, idegen emberek, félig katonák, félig gyógyító tudósok. Az ispotályukban asszony-szelídséggel ápolták a betegeket, ostromok alatt páratlan bátorsággal harcoltak, dögvész idején meg szemrebbenés nélkül jártak-keltek a pestises halálraitélték között. IV. Béla király idején, mikor a tatárdúlás után Sopronra is ráment a fekete halál, csaknem mind elpusztultak. Panasz, jaj, riadtság nélkül. Utóbb megint felszaporodtak tízre. A Spalatói meg a zsoldosok nem szerették őket.

— Hogy volna az katona — mondogatták —, aki se nem iszik, se nem kockázik, se szoknya után nem fut? De még csak nem is danol! Tán nem is vér van bennük. Csak némaság, meg jámborság. Nem e világbul valóik.

Hanem a nép szerette őket. Csak úgy beszélt róluk, hogy: *Isten katonái*.

Most is, mikor a Mihály-kapuhoz ért Dági meg Miklós, csak éppen, hogy köszöntek a ritterek Krisztus dicséretével és szó nélkül húzták föl a kapu-orgonát, hogy elmelessen alatta a hadnagy lova. De azon az egy köszönésen kívül egyetlen kukk se jött ki a szájukon.

— Baglyok — dörmögte Dági, mikor a hátuk mögött jártak már s lefelé ereszkedtek a Szent Mihály-utcán, az Ikva-híd felé.

A Buller-ház előtt reszketve várta kisebbik fiát az öreg takács.

— Majd, majd egyszer elmondok mindent — mondotta Miklós válaszként a sok faggatásra. — Most ne kérdezzen édesapám.

Szóttanul vacsoráztak. Öreg-Buller riadtan nézegette Miklóst, Mihály komoran bámult a mécsvilágba, az asszony meg szorongva tett-vett körülöttük.

Mikor nyugovóra tértek, öreg Buller Miklós megállt kisebbik fiával a néma jóság képe előtt.

— Hát neki mondd el, fiam. Neki mondd el, mi fáj?

Miklós szeme megrebbent. Most félt az anyja szemétől. Hiszen megszomorította fehérfejű apját.

Gitárszó. Táncoló muzsika. Finom, játékos, tökéletes muzsika.

Pendül, zendül, gyöngyözve, harmatosan s minden hangja, húrpendülése tiszta, mint a víz-

csepp. Zengő vízcseppek, mesebeli muzsikaszó, gyöngyeső hull, hull az emeleti szoba ablakából, le az utcára, térre és áradva önti el a várost.

És utána meleg, olvadó férfiének lendül. És a zengő vízcseppek és ez a ragyogó, ömlő aranyláva játszik, kergetőzik egymással. Elérik egymást, összehfonódnak, most az arany van felül, a vízcseppek alul, majd hirtelen felgyöngyöznek föléje, mintha szökőkút hajítaná fel őket s szikrázva, szivárványos játékkal hullanak alá pillanatnyi gyönyörű élet után, hogy átadják a dalt más, zengő vízcsepptest-vérüknek.

Milyen boldogság volt egyetlen húrpendülésig is élniök!

S milyen boldogság kísérni azt a ragyogó aranylávát.

Azt a férfiéneket:

Nostra bella, bella, bella,
 Primavera bella...
 Mia bella, bella, bella,
 Fanciulla, la bella...

Ömlik, ömlik az aranyláva, hogy nevetni kezd tőle a város.

Az ablakok kinyílnak, főkötős leányfejek, aszszonyfejek hajlanak ki az ablakon. Azután eltűnnek s kisvártatva ki kosárral, ki meg gyerekkel tűnik fel a kapuban s indul el az utcán.

Tavaszi — októberben.

Miklós ott áll a tanácsház ablakában és hallgatja a dalt. Várná Orbánt, a mihaszna deákot, de

annak még dolga van. A vásárvámot kellene össze-számlálnia, de nem megy. Az az incselkedő, káprázatos dal még az ő lúdtolla hegyét is megbolondítja. Odavágja a földhöz.

— Hogy dürrög a gazember! — neveti el magát, szélesen.

A Buller-fiú úgy fordul sarkon, mint a megpördített orsó.

— Gazember? — kérdi eltáguló szemmel.

— Az hát! — bólogat a pennarágó. S avval föl-ugrik, beletúr kócos üstökébe s megragadja a takácsgyerek kezét: — Gyere!

És viszi, hurcolja szobákon át, lépcsőkön föl, homályos zugokon, lövőrése s sikátorokon, a *Wehr-gang*-on át, föl a Kerektoronyba.

A karczer előtt póznatermetű városkatona strázsál dárdásan.

— Mi a', deák úr? — kérdi csodálkozva. — Mán délelőtt is: kóter? Vagy tán az ifiúr?

— Az eszed vagyon kóterbe! — förmed rá a bor-nyelő mérgesen. — Az eszed. De mióta megszülettél, bival!

A városlegény röhög s jókedvvel ütögeti dár-dája talpát a kőpadlóhoz.

— Ki ül odabe? — kérdi a rezesorrú.

A dárdatartó pózna sebecint egyet.

— A cigán. Fige.

— Addsza a kujcsot!

A katona leakasztja a faliszögről a kulcsos vas-karikát s megnyitják a karcerajtót.

A tölgyfa-nyujtózón tátott szájjal horkol a cigány. Föl se rezzen a dobogásra.

A négyszögletes ablaklukon besüt a nap s a kőpadlóra veti az ablakrács árnyékát.

Nostra bella, bella, bella
Primavera bella...

Még ezen a kéttenyérenyi toronyablakon is ömlik befelé az aranyláva s gyöngyözik a gitármuzsika.

— Odanézz! — mutat ki az ablakrácsra a deák, rágottkőrmű ujjával.

Lent, az utcán, pávaskodva jár a belsőváros bolonduló fehérnépe. Úgy tesz mind, mintha dolga után menne, de az utca két végén mind megfordul s megyen vissza. Menyeeskék ringó járással, szép szűzek lesütött szemmel.

Bolondító tavasz ez az ősz!

Mia bella, bella, bella
Fanciulla, la bella...

— Hogy dürrög a gaz fajdkakasa! — csóválja fejét a rendetlen deák s csettintve húz lapos fabutykosából, amely mindig ott kotyog a vásott ujjasa zsebében.

Miklós úrfi csak nézi, nézi a csodát. Bolond kis jércék epekedő sétáját, mialatt valahonnét, a bástyatorés-menti házból egyre ömlik az aranyláva és pengeti a csillogó gyöngyöt a gitár.

Most felhorkan a takácsfiú, belemarkol a vas-

rácsba s úgy hajlik ki, hogy csaknem kiugrik a szeme.

— A gazember! — hörgi forró indulattal s már fordul s lódul is ki az ajtón, le a toronylépcsőn, hogy csak úgy dübörög a Kerektorony.

A deák utánabámul, szánakozva csóválja a fejét, azután vállat von, megszopja újból a kulacsot, visszagyömöszöli a zsebébe s mikor visszaballag, úgy csattantja be maga után a kóterajtót, hogy odakint megrázkódik a dárdatámogató pózna, odabent pedig felül nyujtózóján a cigány s azt mondja:

— Háj, devla, devla, háj!

... A Buller-fiú meg átvág az utcán, megragadja egy szépleány kezét s rávicsorog lángoló haraggal:

— Éva! Mégy haza tüstént?

A szép fekete szemöldökök egymásra-ágaskodnak, a szép piros száj keskenyre vékonyodik s harag és megbántottság sziszeg a fehér fogak közül:

— Eressz! Mi közöd ehhez? Eressz utamra!

Ott megy el mellettük Zenki Dénes szép menyecskéje. Meg is áll, rájuk is mered. S bámészkodik a Gunclin-lány is.

Félperc, s rájuk tátja a száját a belsőváros minden fehérnepe.

A fiú már nem bánja.

— Nem engedem, hogy hallgasd ezt a nótát! Érted?

A bíró szép huga föl kacag. De úgy, mintha tíz csengetyű csilingelne. Tíz csúfolódó csengetyű.

— Nem engeded? Kicsoda? Te? Nekem? Azután meg miért? Félsz a nótától?

A Buller-gyerek megrántja a leány kezét s húzza, vonszolja, eszeveszetten a Detre-ház felé. Éva ellenkezik egy darabig, de hamar megadja magát és megy vele. De az arca csupa gőg, a szája csupa megvetés, a szeme merő harag.

A kapu alatt szembefordítja magával a fiú. És összeszezi a kezét. És úgy könyörög, hogy a lelke jajgat a szóban. A forró, féltő, gyötrődő, szerelmes lelke:

— Évám, egyetlenem, violám! Mi ez? Mi ez az istentelen átok, ami rajtad vagyon? Ne engedd, verd ki a szívedből!

A bíró húga elnéz mellette.

A takács fia meg még forróbban lihegi:

— Nézz rám, nézz rám szép fekete csillag! Meghalok, ha elpártolsz mellőlem. Itthon vagyok, mester leszek, megyünk az esperes elé. És zűg majd a Szent Mihály-harang és harsog az orgona és megyünk, lépünk boldogan, tudod? És aranyruha lesz az esperesen, mellette két piciny minisztráns: Istvánka, Péterke. A kisöcséid, tudod?

A bíró húga a földet nézi. A vásott kapuköveket. És gyöngyfogával az ajakát harapja.

Forró szerelemmel bűg feléje a takácsfiú hangja:

— Szólj, beszélj édes rozsmaringom! Hiszen enyém vagy, nekem ígértek, gyűrűt vettél tőlem, jegykendőm is kellett! S úgy búcsúztál tőlem, csókkal, öleléssel! Tudod?

A bíró huga hallgat.

A takács fia lobog, mint az égő fáklya:

— Hát rút lettem, hogy nem nézhetsz? Poklos lettem, hogy útálsz?

A bíró huga hallgat.

A takács fia felordít:

— Szeress! Érted? Szeress!

Messziről újra ömlik az aranyláva, gyöngyöt pattoztat a gitár:

Mia bella fanciulla...

A bíró huga megremeg, fölnéz, a fekete csillagok tele vannak könnyel, de a vonagló száj csak annyit mond:

— Szánlak...

És kopogva mennek a kis cipők az árnyékos kapubolt alatt, át a napsütéses udvaron, föl a grádicsra s el a tornácon.

A takács fia meg áll meredten, mintha fából volna.

— Szánlak? Csak ennyi, hogy szánlak? — motyogja lélektelenül és tántorogva lép ki az utcára.

Mikor elmegy a bástyasor sarokháza előtt, akkor pendül utolsót a gitár. De olyan boldog pendüléssel, mintahogy a szép lány sóhajt az első csók után.

A takács fia fölnéz a dürrögésbe belefáradt pompás fajdkakas ablakára és ökölbe szorul a keze.

— Gazember! Igen, gazember! — csikorgatja a foga között.

Süt a nap, tavaszt mímel a soproni ősz, de egy jólélekben gazemberré torzult a legpompásabb férfibálvány...

*

Két napig gubbasztott odahaza ifjabb Buller Miklós. Lígett-lógott mint a néma harang, amelynek öbléből lezuhant a harangszív. Formára ember volt, ébredt, járt-kelt, evett-ivott, még aludt is, akár a bortólalvó — de a lelke nem volt benne. Néma harang volt, amelynek lezuhant a szíve, valahova a torony aljába s most hiába himbálja szél, hasztalan húzza emberkéz: lódul jobbra-balra váltig, de hangja, élete nincs.

Haj, hiszen megpróbált ó visszakapaszkodni az élők közé! Bement a műhelybe. Leült egy szövőráma elé. Meglódította a vetélő-orsót. S a vetélő megállott a szövés közepén. Nem futott át a vég másik szélire. Százezerszer csinálta életében ezt s az orsó mindig átszaladt, hajszálnyi pontossággal. Most megállott feleútján. Akár az egynapos inaskölyök kezén.

Lenyomta lábával a szál-váltót. Erősebben tiport-e a láblécre vagy mi, de két főfonal is elszakadt. Még az inasok is pofont kapnak ilyesmiért. Már meg se döbbszent rajta. Csak vállat vont. Mind-egy. Minden mindegy. Bánthatják: nem érzi; üthetik: nem fáj; szidhatják: nem hallja. Fából van már.

*

Batyu. Persze, a vándorbatyu! Mi is van benne, lám csak? Ó, a mestermunka. A gyönyörű! A színjátzó! Ilyet még nem szóttek Magyarországon.

Öreg-Buller nézi. Emeli közelebb a szeméhez. Tapintja értő kézzel. Fordítja színére, visszájára. És ragyog a szeme.

— Ezt te csináltad, fiú?

— Én — lehelli félörömmel a batyut-motozó fiú.

— Mihály, hé Mihály! — kiáltja lelkesedve az öreg takács.

Buller Mihály földobog a grádieson, nyakában a szösös köténnyel.

— Idenézz!

A komor ember arca megnyúlik, nézi, forgatja a kendőt, nyel, az apjára néz s megint a kendőre. És csak ennyit mond:

— Haj! — Nagysokára teszi még hozzá: — És ezt, ezt emberkéz csinálta?

— A fiam! Az én fiam! — dadogja az apjuk.

Mihály arca ellágyul. Dobbanva lép az öccséhez. És életében talán először, átöleli a vállát:

— Öcsém! Miklós! Kisöcsém! Ezt... te szótted?

— Én! — feleli csillanó szemmel az öccse.

— És meg tudod csinálni még egyszer? Itt is? Sopronban is?

— Hogyne tudná! — kiált a fiú helyett diadalmasan az apja. — Hogyne tudná! Az én fiam?

És kiragadja a remeket Mihály kezéből és liheg vele le a lépcsőn a műhelybe, de vinné, ha bírnák a lábai, rohanva-repülve szerte a ködbeborult városban, mindenkihez.

— Majd... majd megpróbálom — motyogja a kisebbik fiú. — Megpróbálom itt is. Sopronban is.

Mihály szorosan, soká öleli magához az öccsét. Miklósban valami halk derengés támad. Hátha? Hátha még vissza lehet kapaszkodni embernek is, takácsnak is? De még dermedt. A szíve helyén kődarab súlyosodik. Alig veszi észbe, hogy csoda történt körülötte. Hogy a komor Mihály megolvadt. Az anyját örökké gyászoló fiú megbocsát az öccsnek, akiért életét adta az édesanyjuk.

Miklós mást keres a batyuban. A hangszert. A kétaraszos kis citerát. Ó, hiszen ő is tud muzsikát! Ha az asszonyi szívnek csak ez kell, hát ez is lesz.

...És délután elmegy Binderékhez. A kádár-mesterhez. Binder öccse, jó cimborája. S a Binder-ház szemben van a Detre-házzal.

Poharaznak, barátkoznak. S egyszer csak előveszi Miklós, a kis bajor citerát. Fölhúzza jobb hüvelyujjára a pengetőgyűrűt. Futamokat próbál, de a szeme ott van a Detre-házon.

— Meleg van itt, nagyon — mondja Binder Konrádnak.

A kádárlegény tárja az ablakot.

És most megszólal a citera.

Cinog, cinog a vézna hangszer s a Buller-fiú utánaereszti a hangját:

Zu Norinburg da war a Magd'
A Jungfrau, hold und fein
Frag s' net ob sie tich gerne hat,
Da sagt sie just: oh nein!

A Binder-fiúnak úgy tetszik ez az együgyű kis dal, hogy tízszer is elénekelteti Miklóssal s a térdeit csapkodja gyönyörűségében. És isznak, nevetnek, szakadatlanul.

A Buller-fiúnak még mindig melege van. Az ablakhoz áll s lenéz az utcára. Se asszonynak, se lánynak híre sincs odalent. Köd van Sopronban s egy kóbor kutya csatangol csak és szimatolja a ködöt.

Megint játszik a cincogó hangszeren egy sort és énekel hozzá. Úgy érzi, szép a dal, zeng a citera és szárnyal az ének. De ahogy újra kinéz, már csak a köd van odakint az utcán. A kutya az utca végén lohol.

Pedig hallaniok kellett ezt a muzsikát másoknak is. Évának is.

Csak a köd hallgatta. Meg a részeg Konrád.

... Hazafelé úgy megy a fiú, mintha az egész Kerektornyot cipelné a vállán.

Szél támadt. Hajtogatja a süvege tollát.

Az Ikva-hídon megáll. Elnézi az Ikva szürke őszi csikját s arra följebb a belőle kivezető zsilipes oldalárkot, amelyen ez a patak elárasztja vízzel az egész belsővárat körülvéő vársáncot.

Most szél borzolja a vizet.

Volfram dobog el mögötte egy lovasportyával.

— Klobt sei Christ! — mordul feléje Volfram.

A fiú motyog valamit. Volfram meg visszaszól:

— Kezdődik a tánc. Kőszegi Henrik gróf megszállotta Kismartont. Alamóci zsoldosokkal készül

Sopron ellen, cseh zászló alatt. Bevonjuk a lövéri íjjászokat is a városba.

A Buller-fiú hallgat. Nem is hallja a szót és a távolodó lódobogást. Elővonja norinbergi citeráját, megfogja a két végét, hozzáreccsenti a híd kőpárkányához és belehajítja a kettétört hangszert az Ikva vizébe.

Ennek is vége van.

Valami kettétört benne is. Az utolsó derengés. A muzsika.

Másnap még vásár volt.

Utcák, terek, tele voltak nyüzsgő néppel, sátoros kocsikkal, nyihogó lovakkal, kérődzve pihenő lábasjószággal.

Ilyenkor, vásár idején, a Buller-műhely is kiment az utcára. Kanavász-halmok, festett, ruhának való szöttesek, meg libegő-könnyű patyolatok várták a vásárosokat a földre terített bőrökön.

Miklós urfi meg Pál, az öreglegény, voltak piacosok délelőtt. Pörgött kezükben a rófléc s ollózták, hasították a gazdátaserélő portékát.

Zúgott-zajlott a soproni vásár.

Mosolygó arcok nevettek a Buller-fiúra, örvendező tenyerek nyultak feléje parolára. Vidám szó, kedves köszöntés, csiklandós tréfa röpködött feléje, mialatt sűrögve forgott kezén a rőf, ropogva szabott az ollója és csörrentek a huszasok, dénárok, bécsitallérok a zacskóban.

Még az őszi nap is kisütött. Ó, hiszen olyan gyönyörű volna élni! Csak az a szörnyű féreg ne volna odabent a szívében, az agyában,

Még Figének is csurrant a guruló pénzből. Hol itt, hol ott tünt fel a rongyos, a pelyvás, tollpihész, szakadtkönyökű ujjasában és hasadtszárú nadrágjában. Csupasz lábai bokáig sárosak voltak, boglyas fején libegett a szemétről-szedett német kalap, de ő csak húzta, nyikorgatta foszladozó nyirettyűjét a húrokon.

Most a tímárok piac-során nyekergett. Nevettek rajta, megtaszították, a lábára léptek, ő meg átkozódott, bohóckodott, szemtelenkedett, ahogy éppen a perc kívánta. Tudta ő azt, hol, mikor, mi kell? Hát vetettek neki itt is, ott is egy-egy polturát.

A túlsó végről, a kovácsok, íjjártók meg ötvösök sora felől, Orbán deák közeledett ügyelegetve. Ólomvessző, meg fehér irhadarabkák voltak a kezében. Két, tarisznyás városispán járt előtte. Azok firtatták az árusokat. Ha nem városbéli volt: vásárpénzt fizetett. A vásárpénz az ispánok tarisznyájába vándorolt, az árus neve pedig a deák listájára.

— Gáspár mester, nyílkovács, Győrbül. Becált! — rikkantotta az egyik ispán.

Orbán deák felemelte a térdét, rátette az irhacsomót s féllábon ingadozva, nótába vette, hogy a győri mester vásárpénze „bezahlt“.

— Krisztián mester, ötvös, Páparul! Becált! — üvöltötte a másik ispán.

Mikor a takács-sorra érték, éppen akkor jött ki Buller Mihály is, hogy fölváltsa az öccsét, aki hajnal óta állott a vásárbőrön.

Mihály megváltozott iránta, erősen. Olykor rajtakapta Miklós, hogy nézegeti őt. Becsülő szem-

mel nézegeti. Mióta meglátta volt az öccse remekét, a színváltó szőttest, azóta minden reggel megkérdezi a fiút:

— Mikor fogsz hozzá? Mikor ülsz rámához?

— Majd, majd — mondogatta olyankor Miklós.
— Még fonalat köll hozzá sodortatnom. Azon fordul az egész. De ahhoz sok minden köll. Bécsi kézbül. Magam megyek el érte.

Ebbe hát bele kellett nyugodni. Majd csak sorát keríti Miklós.

Most elhadarta Mihálynak az eddigi vásárt. Az átvette tőle a pénzeszacskót.

Szabad volt az urfi. Nyujtózott, megropogtatta az izmait. Éledezett. Ez a nyüzsgő sokadalom túl-zúgta a benne zakatoló gondolatot.

Az ispánok meg Orbán éppen akkor értek végére a sornak. Végeztek. A mihaszna pennarágó nagyot csapott széles tenyerével a takács-fiú vállára.

— Hajhó, cimbora! Jó hogy látlak. Olyan szomjas vagyok, hogy kiszáradt az egész belsőrészem.

— Hát miért nem iszol?

A dróthajú deák röhögni kezdett, hogy kilát-szottak nagy lapos fogai:

— Mondhatnád úgy is, hogy miért nem kapom üstökön a napot, vagy szarván a holdat?

A Buller-fiú kérdően nézett rá.

— Nem veszed észbe? No! — bökte meg rágott-körmű ujjával Miklóst, Sopron írástudója. — Mán a beleim is odaszáradtak a gerincemhöz.

Elővette a butykosát. Már a láttára is nyelt. Ijesztő ádámsutkája arasznyira rohant föl meg

Somogyváry: A város meg a sárkány.

süllyedt alá. Rázta a butykost Miklós meg, a maga füle mellett.

— Ha nem kotyog, nem is bugyog — tette hozzá sóvár szemekkel s az ádámcsutkája megint arasznyit utazott föl-le.

Miklósban kergetőzött a nevetés. Szánta a nagy borpusztítót, tudta is az orvosságát, de engedte kínlódní. Várta, hogy miféle agyafurt kerülővel cserkészik a zsebe körül.

A lacikonyhák felé vonta a sokadalomban. Ott illatoztak azok a Kerekatorony alatt, az Előkapu bástyaszigleteiben.

A lapátfülű, hórihorgas deák szétvetett lábakkal állott meg csőrösorrú sárga saruiban a lacikonyhák sütő-főző, bor- meg sercsurgató sátrai előtt. És nyelt.

Miklósra nézett. Újra nyelt. A szeme olyan volt, mint a vérző, szenvedő bölényé.

Miklós fordult, mintha odább menne. Orbán a karjába kapott, akár a vízbefúló.

— No? — kérdezte a Buller-fiú.

— Izé, azt akarom mondani, fogadjunk, hogy megiszom tíz icce bort!

— Nem fogadok. Megteszed.

A lapátfülű nyelt.

— Húsz iccét, no! — s nyujtotta a tenyerét.

— Vigyázz, az fertály akó!

A lapátfülű legyintett.

— Harmatesöpp az! Harminc icce is csak gyűszű nekem. Még negyven is csak hörpintés.

— Megvesztél? — szörnyűködött Miklós. —
Az fél soproni akó!

— Hát oszt? Krakói deákkoromban egyszer hatvan iccét ittam fogadásbul. Öten fogadtunk. Az egyik, tíznél lefordult a székrül. A másik, huszonöttnél kihányta a beleit. A harmadik huszonnyócnál szétrepedt. Én megittam a hatvanat s úgy mentem tovább, mint a virág.

Miklós tudta, hogy hazudik. Pokolian hazudik. De hagyta.

— Hát nem fogadsz? — kérdezte szorongva a rezesorrú.

— Nem.

— Ellenségem vagy — sóhajtott Orbán s lehúnyta a szemét. Azután lehúnyt, rezgő szempillákkal akkorát szippantott kitáguló orrlukain át, hogy szinte fölszívta vele sátrastól a lacikonyhát.

Nyüzsgött körülöttük a forgatag. Balsorsa arra lódtította a cigányt is. A lacikonyhák körül könnyebben szokott hullani a poltura.

A nagy szenvedő lecsapott rá:

— Hé Fige! Neked pénzed van!

A cigány megriadt. De nyomban észbekapott s elvigyorogta magát:

— Aj háj! Eddig ázst hittem erdege vagyon Orbán urfinak. Hehe, nem igazs. Nincs. Hehe. Há vóná, tunná, hogy félpiculám sincs zsébémbe. Ross vásár, háj!

— Úgy? — villant meg a kegyetlen zsarnoki harag a bődönhasú deák szemében. — Aszondod, nincs? Jó! Akkor azt mondd meg: nem láttad vélet

lenül hékás, hová repült a multkori szélben a Meinhárt néni négy réklije, meg két alsószoknyája a szárítókötélről?

A cigány megrezzent. Összekushadt. Vakarta a boglyas tarkóját.

— Csitt urfi! Csitt no! Erdege vagyon. Jáj, jáj, erdege! Igazsán cság félpolturám lapul zsebembe...

— Persze, persze — morogta pokoli örömmel a deák — szél vitte, szél szöktette, volt, nincs. Pedig Meinhárt néni kíváncsi ám nagyon azóta a nagymosás óta! S Pulai is egyre kérdezgeti fütől-fától, hogy merre visít a malaca?

Fige megtört. Riadt kutyaszemekkel pillogott a kegyetlen garabonciásra:

— Két polturám vagyon no!

A deák göggel nyujtotta át neki üres fakulacsát.

— Eriggy! Töttsék meg. De teli legyen, mer különben röpködni kezdenek a réklik!

A cigány átfúrta magát a tömegben a kulaccsal. Éppen a kövér Keszei varga, meg a hárpia-természetű felesége között siklott át. Keszei még rá is morgott valamit.

Orbánnak odavillant a szeme. S rágyujtott dűnnyögve egy ártatlan nótára. Csak éppen olyan hangosan, hogy Keszei is hallja.

Akad bizony ollan ember
Az ki inni nappal nem mer
Ezér aztán lábujjhegyen,
Borkóstolni éjjel megyen
Hej, pince, pince, pince, pince
Öreg pince...

Keszei úgy fordult meg, mint az orrbaütött kos.
— Elhallgass, istentelen! — csikorgatta a foga között s riadt pillantást vetett a feleségére.

A kaján deák lopva tartotta eléje a tenyerét. Egy huszas vándorolt át suttymban Keszei kezéből az övébe. S nyomban elismerést is adott róla a nóta folytatásával:

Hej pincegádor, pincegádor
Hallgat mint a sír...

Miklós a falnak dőlve mulatott a zsaroló zshivá-nyon s maga is megtoldotta Orbán örömét egy sült libafertály árával.

És nézte a vásárt.

Egyszerre csak kiáltozás támadt a Bécsikapuhoz vezető utcák tájáról.

Nyomban utána két lovasíjjász vágatott át piros arccal, habos, fújó paripával az Ikva-hídon.

— Utat! Utat! — üvöltöttek.

Fújó lovaik átdübörögtek a belső bástyasor árokhídján s eltűntek a Kerektorony zömök boltja alatt.

A kiáltozás pedig egyre erősebben zshivajgott a város fölött:

— Ellenség! Ellenség! Alamóciak! A német-újvári gróf hozza őket ránk! A bitang Henrik!

Mire kongani kezdtek a templomharangok, már bomlott a vásár. Olyan riadt kapkodással ment a vásárbontás, mintha csak forgószél dülta volna meg. Félóra alatt már csak a vásárszemét mutatta,

hogy sokadalom volt Sopronban. Hanem a Mihály-kapú meg a Kőszegi-kijáró felé, végtelen sorban, nyikorogva húztak a szekerek s mentek bögve, nyerítve, bégetve, rőfögve a baromesordák.

— Nyugalom! Nyugalom! — kiáltozták itt is, ott is a Spalatói lóraültetett városlegényei. — Nyugalom! Nem köll rohanni. A lövéri íjjászok eléje álltak! Föltartják még az ellenséget!

Ömlött kifelé a megszeppent vásáros nép a városból, kelet felé, meg dél felé. Csornának, meg Kőszegnek. Égigérő por kavargott arra.

Csak a lábasjószágot torpantották meg s terelték félre a kapuknál a városhadnagyok meg az ispánok. Akárkié voltak, azokat visszafogták. Csengő arannyal fizetett értük a város.

Mire Miklós hazament, már megjött az apja is a tanácsból. Hivatta a takácscéhet.

Gyültek, gyülekeztek komor arccal. És gyülekeztek Bindernél a kádárok, Ulvinnál a kékfestők, Hoflingernél a kalmárok, Höflányinál a kovácsok. S ki tudná felsorolni mind: kinél, kiesodák?

Zúgott komoran a város, mint a füsttel fojtogatott darázsodú.

A takácsok a Mihály-kapú, meg a Kőszegi-körbástya közötti falat kapták. A mult ostromon is az volt a takácsok bástyája.

Sötétedéskor bezörgetett valaki a Buller-ház kapuján:

— Burgerwehr alarm! Bástyákra Sopron!

És a takácsok kopjával, íjjal, karddal, sisak alatt, kint töltötték az éjszakát a bástyán.

Csípős szél fújt a Fertő felől. A vigyázók me-re-dt szemmel figyelték a sötétséget, a többiek meg a bástya mögött égő tüzeknél hortyogtak.

Éjjél után végigment a falakon, bokáig érő fe-kete lebernységben, meg fényes sisakban a Spalatói. Dági volt vele, a medveformájú hadnagy, azután a János-vitézek gvardiánja, továbbá Ostolfus espe-res, meg két ministráns.

A galambösz esperes megrendülten lépegetett az Oltáriszentséggel s áldásra emelte föl minden bástyán. A fegyveresek térdelve zúgták a litániát, az egyik ministráns rázta a csengőt, a másik meg egyre lóbálta a tömjénfüstölőt.

Pirkadáskor hetven lövéri íjjász vonult be a Bécsi-kapun. Az asszonyaik, gyerekeik már este óta a városban tanyáztak, a sóházban. Fáradtan, görnyedve lépkedtek az íjjászok vetődárdáik és tömött nyíl-tegezeik alatt, egymás nyomában. Két nap óta tizenegy mérföldet tettek meg a sopron-környéki hegyeken, dombokon, meg a Vulka síkján s több esetepatéban akaszkodtak össze az alamóciak-kal. Volt közöttük sebesült is.

Vérvörös ködben kelt a nap a takácsbástyával szemben. A bástyákon fáradtan mentek körbe-körbe az örkiáltások, órsemőtől-órsemig. A németek azt kiáltották:

— Klobt sei Chriiist!

A magyarok ráfelelték:

— Jééézus! Jééézus! Szólalj virrasztó! Szóóólalj!

Most, hogy kivillant az első sugár a balfi fensik

fölött, új kiáltás indult el a Mihály-kaputól. Dági legényei kiáltották. A rábaköziek.

— Hajnal vagyon, szép piros hajnal! Hajnal vagyon! Szólalj meg, szólalj meg, virrasztó szólalj meg!

Miklós továbbadta a kiáltást. És úgy érezte, hogy e kiáltással új zengőhangú, erős férfi kiált belőle, akit ma tett emberré a fegyver: a vasaltvégű kopja. Ami köd, bú, gond, csüggedés és jajgatás volt benne, az mind kiszállott belőle ezzel a hanggal:

— Klobt sei Chri-i-ist! Sonn is oooben!

Reggel bedübörögtek az utolsó lovasok. Ötven lövéri besenyő lovasíjjász.

Utánuk lezuhant minden kapun az orgona.

Sopron fegyverben várta az ostromot.

S alkonyatkor ezt írta Orbán deák a Diariumba:

Die octobr. 20 Anno Dom. 1273. Hosties nos circumdederunt hodie.

Körülvettek minket ellenségeink...

III.

Az első héten még nevettek az ostromon. Az alamóciak csak jöttek-mentek a város körül.

A Spalatói ki is tört rájuk vagy két tucat rábaközi lovaslegénnyel, le is kaszabolt közülük néhányat, megfutamította egyik kisebb táborukat s azután visszatért.

— Csak a Fertő ne gyűjjön ellenünk — hajtogatta öreg-Hinc. — Akkor megbírnunk velük.

Az emberek nem értették, nevettek rajta s a vállukat vonták.

A hét végére, deres éjszakákon át elkészültek az az ostromlók védősáncai vagy tíz helyen is. Mögéjük vonszolták ostromszerszámaikat s attól kezdve hullott a kő a külső városra, mint a jégeső. Két nappal később már égő szurokkoszorúkat vetettek be hajítószervezeteikkel a szélső házakra. Félóránként rohantak a tartalékok tüzet oltani.

Akkor már nem babra ment a játék. A Jánosvitézek ispotálya megtelt zúzottfejű, töröttlábú, égett emberekkel. A temetőben meg egész utcája támadt az új siroknak.

És akkor elindult a Fertő is a soproniak ellen.

A második hét végén, mialatt szakadatlanul hullott a kő meg az égő szurok, hordani kezdték az alamóciak a nádat a Fertőről. S éjszakánkint megtömtek vele a vár külső árkait.

A Spalatói tíz helyen is felgyújtotta a nádtömést. Hanem a nád nedves volt s megfulladt benne a tűz.

Kitörés kitörés után zúdult ki az ostromlókra. A rábaköziekből alig húsz ember volt már sebesületlen s haj, mennyi volt a föld alatt! Dági Péternek a félpofáját pörkölte le egy ráfröccsenő szurkosbögre, a lövéri besenyők hadnagyának Tubolynak az állkapcsát vitte el egy öklömnyi vetett-kő, Ulrik, a legbátrabb takács pedig már csak sántán bicegett a takácsbástya alatt.

Rekedtek, fáradtak és elvadultak voltak már az őrségek. Pedig akkor jött csak a java.

Előbb a takácsok bástyáján, utóbb a lövéri-bástyán tört rést az ellenség az éjjel-nappal duhogó ostrombakokkal. A rések védelmében esett el, Pál takácslegény, Keszei a varga, a hauerok közül a kemény Ambróz meg a hórihorgas Valentin. Haldoklott Binder Konrád is. De győzték még.

Hanem az átkozott nedves nádkévék egyre magasodtak a falak alján. Egyideig még csak elhengerítették a soproniak, rudakkal, csáklyákkal. De utóbb már annyi volt a nád, hogy ez sem segített.

November közepén megkezdődtek a rohamok.

Kópja harcolt kópja ellen, kard, kard ellen a bástyák peremén. Városlegények, lövéri besenyők, burgerek és kapások úgy harcoltak, mint a sárkányok.

S a legveszedelmesebb helyeken, elől, mindig elől Spalatói Péro városkapitány, Detrefia István bíró, meg Ulrik a bicegő takács.

Három nap, három éjszaka, hol itt, hol ott bődült föl a lármatülök. Nem volt már nyugodt félórája sem a soproniaknak. Se álmra, se ételre, se italra. De azért ha felbődült valahol a hívó jel, roskadozva is, kimerültségtől remegő inakkal rohantak a bástyáikra és korgó gyomorral, félig tébolyodottan védték a városukat.

És ez a halálrahajszolt, roskadozó nép csodát tett.

Háromnapi istenítetet után olyan csönd lett egyszerre, mintha elvágták volna a szüntelen üvöltést és fegyverzajt. Az alamóciak dideregve lapultak meg a nádtorlaszok mögött. Éppen csak nyílaztak.

Ostolfus misét mondott a cserepe-hullott, lukas-tetejű Szent Mihály-templomban, Pérót meg a bírót a vállain hordozta körül a nép.

Aznap délután sziszegő nyílveessző állott meg a kisebbik Buller-fiú vállában is. Jeromos úr, a János-vitézek gvardiánja vágta ki belőle a nyíl szakállát. Azzal vége volt a bajának, hanem a karját egyelőre nem tudta még emelni, hát egyszeriben vége lett az ő bástyaszolgálatának is.

Elment a Detre-házba.

Szíveskedtek vele, de a sápadt Évának mégis csak akkor ragyogott föl a szeme, ha a Spalatóiról esett szó.

Miklósba megint beleharapott a féreg.

Most már csak a takácsbástya mögött érezte magát könnyebben. Ott a rés körül mindig volt valami.

A résen szünet nélkül süvített ki meg be a halál. Mintha vele akart volna találkozni a felkötöttkarú legény.

Sopron azt hitte — győzött.

Az idő télbefordult. Jeges szelek fujtak a Fertő felől, a föld olyan keményre fagyott, mint a csont. Az ellenséges táborok messzebbre vonultak. Csak ijjasz-őrségeket hagytak a két rés előtt.

És akkor egyik éjszakán, a Spalatói kilépett a takácsbástya résén. Megtiltotta, hogy más is kövesse.

— Éppen elég a sebesült! — mondotta.

Miklós meg a többiek elhültek erre a vakmerőségre. Majd kifakadt a szemük, úgy meredtek a sötétbe, de mit sem láttak.

Fertályóra múlva visszalépett Péro. Nevetett.

— Én vagyok no! Mit bámultok? Élek! Elvonult az ellenség Sopron alól.

A takácsok vivátot bögtek. És ez a vivát körülrohant a bástyákon, hogy visszhangzottak tőle a sopronkörnyéki hegyek.

Miklós eltűnődött. Hogy lehet ez? Az imént még suhogtak a résen át az alamóciak nyílvezzői. Még akkor is, amikor a Spalatói a falhoz tapadva kilépett. És azután megszűnt a nyilazás.

Elmondotta a dolgot Ulriknak.

— No és? — kérdezte a takácsbástya hőse. — Mit akarsz evvel mondanj?

— Hát nem furcsa? Lehet az, hogy a rés előtt lapuló ijjaszok merő véletlenségből éppen abban a minutában vonultak volna vissza, mikor a Spalatói kiment? Lehet ilyen véletlen?

Ulrik meghökkent. De nyomban utána rámor-
dult a legényre:

— Megvesztél? Mire gondolsz! Ki ne mondd azt
a hitvány gondolatot, mert falhoz szögezlek a kóp-
jámmal!

Miklós összekushadt. Hát valóban olyan förtel-
mes az, amire gondol? Az hát. Örültség arra gon-
dolni, hogy a Spalatói...

Ulrik fejezte be a gondolatát:

— Úgy harcolt a várnagy, mint az oroszlán.
Százszor is kitette magát a halálnak. S mondhatom,
gyöngé fickó vagy, hogy azért, mert a bíró húgának
tetszik a Spalatói, te meg nem kellesz neki, hát ilyen
hitványság fordul meg a fejedben.

A Buller-fiú elsompolygott. Igaza van Ulrik mes-
ternek. Hitvánnyá aljasítja a szerelemföltés.

Hanem a féreg csak továbbbrágott rajta.

Átment a Mihály-kapuhoz.

Dági tartotta ott az őrseget. Az is lehurrogta.
Olyan durván, hogy a végén még ő vígasztalta
Miklóst.

— No, ne lógasd az orrod! Mással is megtörté-
nik, hogy ocsmányságot gondol. Egy bizonyos. Az
ellenség nem nyilaz sehol. Elkotródott. S ez a fő!
Igaz, nemesak mi vertük vissza. A tél is segített.

Hajnalba parancs jött a várnagytól. Senki ki
ne lépjen a bástyák mögül. A falakon csak a vigyá-
zók álljanak. A többi pihenjen.

Horkolva aludtak az őrtüzek parazsa körül a
holtfáradt emberek

Reggel nem volt ellenség a szemhatáron.

Péró lerendelte a céheket, burgerokat meg kapásokat a falakról. Énekelve vonultak haza.

A bástyákon immár csak a városlegények meg a lövéri ijjászok maradványa állottak. Teremtő Istenem, de megfogyatkoztak!

Miklósban tovább füstölgött az a sötét gondolat. Próbált tőle szabadulni, mindhiába.

Gazság, eszeveszettség erre gondolni, de mégis? Hány vár esett el már cselvetéssel? Hiszen még áruslás sem kell hozzá. Vegyük úgy, hogy az ellenség visszavonult. De akkor mért nem küldött ki nyomban utánuk lovasportyákat a Spalatói? Mért tiltotta meg, hogy bárki is utánuk menjen? És mért szereltette le mindjárt az egész védelmet? Hátha az alamóciák csak a dombok mögé mentek vissza? És mi történnék, ha most, vagy az éjjel megrohannák a falakat? A nádkévék a bástyafokig érnek húsz helyen is. Egyetlen iramodással föl lehet rohanni rájuk.

Úristen, ne tovább! Hiszen ez a kérdésözön egy csapkodó, fekete tenger! Nem, nem, nem szabad erre gondolni!

Maga hurrogta le sajátmagát. Örült vagy Miklós! Sohse voltál katona, mit értesz hozzá? Egész Sopronban csak a Spalatói tanult katona. Ő tudja mit teszen.

Hm. De ha éppen a Spalatói... Meg aztán, ahhoz nem is kell katonának lenni, hogy az ember vigyázattal legyen. Elég hozzá a józan értelem. Ez pedig azt kívánta volna, hogy a védelem maradjon fegyverben amíg... Meddig is? Úgy zúg a feje, hogy sajog

a kintől. — Meddig is? Igen: fegyverben, amíg nyolc, tíz kiküldött lovasportya nem jelenti, hogy az ellenség valóban elvonult.

Ej, de mi köze neki mindehhez? Főjjön miatta a bíró feje. Meg a tanácsé.

Hanem a gyanu mindegyre visszatért beléje. Mindig karmosabban és mindig feketébben. Mert az is különös, hogy mért éppen akkor hagyták abba az ostromot, mikor olyan hírek keltek, hogy már maga Ottokár király is Sopron alá érkezett? Ha idejött, ennek okának kellett lennie. Ez a harcos fejedelem aligha azért jött a sereghez, hogy elvigye egy visszavert ostrom — székelyét.

Elment a Buller-fiú a bíróhoz is.

Szóval sem említette azt, amit a résnél látott. Csak azt kérdezte: jónak véli-e a védelem leszerelését? Okos-e az, hogy Péro az egész várost a megroggalt templom meg a külsőváros cserepetlen, égett házainak tetején dolgoztatja? A bástyákon meg alig lézeng hatvan kopja?

A bíró megdühödött:

— Ne üsd az orrod abba, amihez nem értesz! Éppen ölég dolgunk van. A várnagy tudja mit csinál. Hálát adhatunk Istennek, hogy a Spalatói a mienk. Eredj haza s aludj!

Ezt az utolsó mondatot már szeretettel mondotta.

A Kerektorony alatt találkozott Miklós Orbánnal meg Wolfram hadnaggyal. Megkérdezte tőlük, hogy elvonult-e az alamóci had?

— Persze, hogy elvonult! — vágták azok rá habozás nélkül.

— Bizonyosak vagytok benne?

— Hogy a csudába ne? A várnagy mondotta!

— És ha a várnagy tévedett? Ha ott lapulnak a dombok mögött, meg az erdőkben?

A deák fütttyentett egyet halkan, a hadnagy meg hümmentett:

— Nono — pillogtak gondolkozva — hogy is csak? Hogy a csudába jutott ez az eszedbe, fiú? Hiszen a várnagy tudja mit csinál!

Miklós karonkapta a két embert s fölmentek a Mihály-kapuhoz. A páncélinges medve ott ásítózott a lebocsátott kapuorgona előtt, a sötétedő estében. A Buller-fiú rázuhant a kérdésével.

— Hallod-e Péter, mi történnék, ha az alamóciak most hirtelen megrohannák a falakat?

— Te örült... azaz hogy... ejnye no...

S az őrkamrából kiszólitott egy álmos rábaközit.

— Csülökre, hé! Még a várnagy úrhoz. Megmondod neki, hogy a kaput Wolfram hadnagy úr vette át. Én indulok tíz lovassal az ellenség után. A várnagy úr addig is rendelje fegyverbe legalább is a kapásjobbágyokat. Érted?

— Értem.

— Indulj, de üstöllést!

A legény elrobogott, Dági meg az istállók felé kiáltott:

— Szakonyi portyája nyergeljen!

Már vezették a tíz lovat a kapu alá, mikor fölkaptatott a városból a Spalatói lovásza.

— Dági hadnagy urat keresem!

— Itt vagyok — dörmögte a páncélinges medve, a sisakja rohamszíjját ráncigálva.

— A várnagy úr parancsa: senki sem mozdul! Megtiltja, hogy fölhúzzák az orgonát!

Dági vállatvont.

— Ha neki jó? — S rádörmögött a portyára: — Lenyergelni.

De azért Wolfram is, Miklós is, ott dültek le az őrkamrában.

Éjfél előtt, félpercre kisütött a hold. S utána leszólt egy dárdás a kaputoronyról.

— Lehet, hogy káprázik a szemem, de mintha úgy láttam volna, hogy ötszáz lépésre sisakok csillognak.

Dági lovast küldött a Spalatóihoz.

Az visszaüzent, hogy katonák álljanak a kapun s ne vénasszonyok.

Éjfél után lőnyerítés hallatszott a Fertő irányából, elég közélről. S visszanyihogott rá vagy öt másik is.

Dági fölpattant az őrkamra asztalától és megszólalt sötéten:

— A Spalatói elárulta Sopront.

És fegyverbeszólította az őrséget.

Miklós és Wolfram futva mentek a bíróhoz.

Akkor már felbögött mögöttük a lármakürt a Mihály-kapunál meg a Bécsi-kapu táján.

A Detre-ház kapuja dörrenve csapódott ki.

— Árulás! — üvöltötte a két berohanó ember a sötétben. — Árulás! A várnagy elárulta Sopront!

A bíró udvarán éppen búcsúzott a Spalatói a bírótól.

— Mi ez? — ordította Detrefia István a sötétben.

— Árulás! — hörögte a két árnyék, de szavukat már elnyomta a Mihály-templom harangjának riadt kongása és az ellenség rohamkiáltása.

— Ezért meghalsz, selyma! — vicsorogta a két árnyék.

S akkor egyszerre sikoltó fehér jelenség libbent eléjük valahonnét. Volfram töre szúrt, rohanó léptek dübörögtek a kapu irányába, a bíró üvöltve kiáltotta fegyverbe Sopront és Volfram meg Miklós lába elé egy nyöszörgő fehérnép zuhant.

Eva.

Őt érte Volfram töre. De azt sose tudta meg senki, hogy Volfram töre sebezte meg, mert a két férfi akkor már kint rohant az utcán s torkaszakadtából orditozott:

— Árulás! Fegyverbe! Fegyverbe mindenki!

...Egész éjszaka dübörgött a város. S reggelre kelve, bilincsben volt a bíró, bilincsben a tanács, bilincsben Dági és Volfram. A városlegények meg a lövéri besenyő-ijjászok fele holtan hevert a falakon és a kapu alatt; másik fele fegyvertelenül, dárda alamóciak között gunnyasztott a sóház udvarán.

Éváról senki sem tudott semmit. Talán csak a bíróné. Az meg csak sírt, szíveszakadtan, az asztalra borulva, hiába faggatta a Spalatói. Pedig a Spalatói akkor is a város ura volt. Inkább, mint valaha. Két alamóci hadnagy leste a parancsait készségesen.

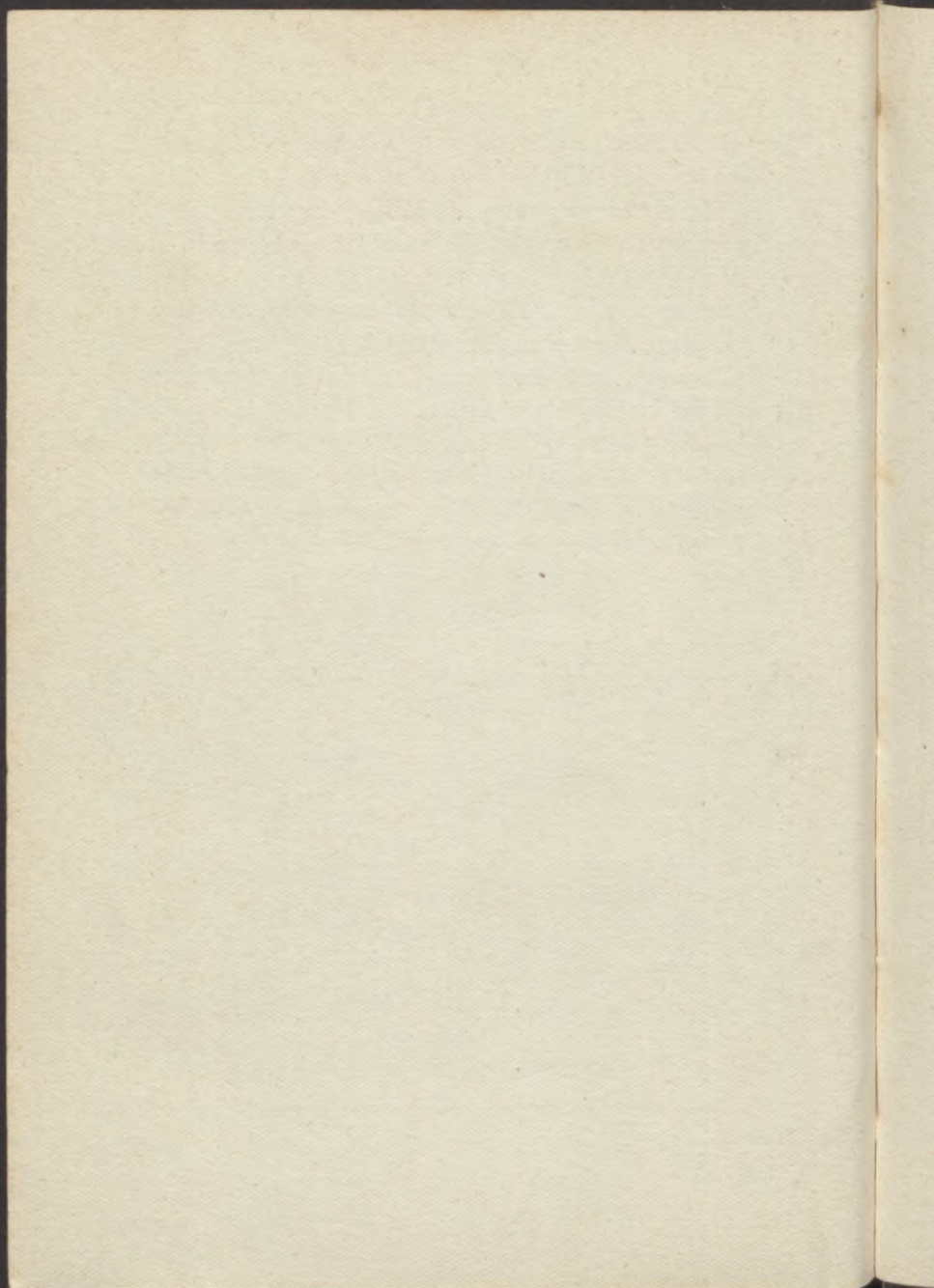
Buller Miklós nyöszörögve vonaglott a Mutti

képe előtt. Mihály bátyja, meg a felesége kötözgeték ömlővérű fejsebét.

A Kerek tornyon meg a Mihály-kapun a cseh király meg Kőszegi Henrik zászlóját lobogtatta a szél.

S ugyanaz a szél libbentette meg néha Ostolfus esperes vérrelesapzott fehér fürtjeit is.

Az esperes szétvetett karokkal, holtan feküdt a Szent-Mihály-templom lépcsőin.

IV.

És azután hosszú ideig ült Miklós és bámult maga elé, megdöbbenő némasággal. A soproniak úgy tudták, hogy élőhalott. Tompafényű szemében nem volt többé értelem. A csákány, amely beszakította a fejét, nemcsak a csontba vágott léket. Összezúzta az emlékezést is.

Jeromos, a János-vitézek legtudósabb rittere, ugyan egyre vigasztalta Öreg-Buller Miklóst, de magában úgy vélte: sose lesz többé ember a vén takács kisebbik fiából.

Pedig megpróbáltak vele mindent. Öreg-Buller megalázta magát. Addig könyörgött a város zsarnokának, amíg el nem engedte a fiával Bécsbe. Hanem a bécsi tudós gyógyítók sem tudtak rajta segíteni. Visszahozta hát Sopronba. S azóta csak ült-ült a fiú s bámult maga elé. Télen a kamrájában, tavasszal meg nyáron az udvaron, ősszel pedig az emeleti tornácon.

Nap jött, nap ment s nem hozott változást.

... A második évben, egyszer azt hitték, csoda történik.

A Mutti képe elé ültették a fiút, Bullerné halála évfordulóján. És a fiú a Muttira emelte szemét. A homloka egyszerre töprengőre ráncosodott, hirtelen fölállott a székéből, valami gurgulázó hang tört ki a torkából s úgy látszott, mintha mondani akart volna valamit. De hang helyett csak könnyei támadtak. És ezek a könnyek csak gördültek egymásután, mint a gyöngyszemek, le a sápadt, fiatal arcon s elvesztek a szőke, selymes szakállban.

Attól kezdve nem merték már a Mutti képe elé ültetni, mert ha ránézett, úgy felindult, hogy reszketni kezdett és pergésnek indultak a könnyei. Azt hitték, hogy szenved. Ezért, ha kivezették kamrájából, leplet borítottak a Mutti képére. Ne lássa.

Pedig szegény élőhalott egy-egy derengőbb percében vágyódott valami után. Valami után, ami sápadt fényben két kék szemet mutat, ami rejtelmes nyugtalanságot ébreszt benne s ami megindítja azt a jóleső melegséget a szeméből. Mert ahányszor az a melegség elindult a szeméből, mindannyiszor világosabb lett a világ egy árnyalattal.

De egy idő óta elvették tőle azokat a szemeket is.

Egyszer kezébe adták a remekét. A színjászó kendőt. Először csak nézte, nézte, azután a homlokához kapott, szörnyű küszködés tükröződött az arcán, megint kiáltani akart valamit — de azután elkapták a kezéből a színjászó csodát.

Félóráig zokogott utána.

A második év végén magától is járni kezdett. Egyszer betámolygott a szövőműhelybe. Ahogy meglátta a szövőrámákat, lezökkent az egyik elé és

soká, nagyon soká bámulta rajta a kifeszített fonalsort. És azután lassan, esetenül a vetélőorsó után nyúlt, oda se nézett mit tesz s egyszer csak átlen-dítette a vetélőt jobbról-balra. Ott még meg is feszítette az áthúzott keresztfonalat, de azután kihullott baljából az orsó. A balkéz már nem tudta a száz-ezerszer végzett mozdulatot.

És akkor egyszerre felugrott a fiú, meredt szemekkel toppant egyet előre, vad, kétségbeesett mozdulattal végigrántotta jobbkezét a húrszerűen kifeszített fonalsoron, eltépte mint a szálakat és visszazökkenve székére, lepittyedő szájjal eldadozott egy sornyi emberi szót:

— Zu Norinberg.... da war a Magd...

Szörnyű volt ez az idegtépő küzdelme a köddel. Mert a köd sokkal erősebb volt, mint a ködriogató, világosságért kapkodó lélek.

Mihályék nem merték többé beengedni a műhelybe.

Nem volt segítség.

Talán, ha Éva élt volna s eljöhett volna hozzá... De hát Éva eltűnt azon a szörnyű éjszakán, amikor az ellenség kezébe esett Sopron.

A bíró, ha megkérdezték tőle, mi történt a húgával, azt mondta: meghalt azon az éjszakán.

— Jobb is, — morogta ilyenkor sötétén, — mert a szíve, már régen nem volt a miénk. Megvette, elfordította az a selyma...

Anna asszony olyankor az ura fejére tette tenyerét és a szemében opálos fénnel ragyogott föl a könny.

Miklós hát csak ült, ült a karosszékében és bámult maga elé.

— Neki jó, — mondogatták a burgerok meg a kapások, — legalább nem tudja iszonyú sorsunkat.

Mert három riasztó esztendő cammogott el fölöttük ólomlábon. S Miklós nem látott belőlük semmit. Nem látta Bitang Henrik bevonulását, nem látta az ellenség királyának táncoló lovát, nem látta az áruló várnagy diadalát, aranyláncát, alamóci őrségét, tündöklését és felemeltetését.

Nem tudta, hogy három hosszú éve rab a város. Hogy műhelyei éppen csak tessék-lássék dolgoznak; hogy vásárait megtartják ugyan, de a vásárok összezugorodtak: hogy szölleinek fele dudvában áll, mert az élet csak odáig tart, ahol a Spalatói meghúzta a határát.

A bíró meg a tanács is megvan. Színre vezetik is a várost, de a hatalmuk csak annyi, mint a megkötött-lábú madaré, amely odáig szállhat, ugrálhat, ameddig fonala engedi. Az igazi hatalom az a fonal. Annak a vége pedig a Spalatói markában van.

Dági, Volfram meg a megmaradt városlegények fegyvertelenül lézengenek, a burgerok kegyelemkenyerén. A rábaközi legények hazaszöknek olykor olykor nyárfás falvaikba, de azután visszahúzza őket a fegyver emléke, meg az összeszokottság.

Eleinte még reménykedtek a soproniak, hogy hátha hadat gyűjt Magyarország s felmenti a várost. De azután egyre jobban lekókadtt a reménység. Kapuvárról, Csornáról, Győrből bágyasztó hírek érkeztek. A kiskirály még gyermek, anyja, a kún-

vérű asszony kormányoz helyette. És viaskodik a magyar meg a kún urakkal, horvát bánnal, vágmenti Csákokkal és a kiséprűzött németújvári grófnak: Bitang-Henriknek vasi sógoraival, meg komáival.

Ott se sok a reménység, hogy volna hát a rabláncon élő Sopronban?

Bizony jobb volt Miklósnak, hogy mindebből semmit sem látott. Csak ült és bámult, mint a búsuló daru.

Daru?

A harmadik őszön, kint ült egyszer, pokrócok alatt az udvaron. Az öreg topolyfa hullatta, egyre hullatta a levelét. És fönt az égen méléző krúgással szálltak a darvak. A Fertőn már éles szelek fujtak, hát menni kellett dél felé.

A lélektelen ember égnek emelte az arcát. A daruékek között elszállott a város fölött két nagy, hófehér madár is. Ezüstmadarak. Gyönyörű tolluk szikrázott a napfényben. Erre fölugrott a fiú, ott hagyta karosszékét, az udvar közepére támolygott, szeme elé tartotta a tenyerét s azután elkiáltotta magát:

— Né! Kócsag! Hova száll... a kócsag?

Majd petyhüdten motyogta maga elé:

— Mocsár... mocsár... mindig csak mocsár...

Ez volt az első értelmes villanása az agyának.

De utána megint körülvette a köd s lélektelenül bámulta a topolyfa keringvehulló, sárga leveleit, meg a fatörzs repedező, szürke kérgét. Annak a kéregnek repedeznie kellett, mert megint öregebb lett

a fa egy évgyűrűvel. Kellett a hely az új évgyűrűnek. Az utolsó Eynung-ünnep óta három újévgyűrű támadt a fa derekában.

Ezerkétszázhetvennégy.

Ezerkétszázhetvenöt.

És ezerkétszázhetvenhat.

Orbán, a részeges városdeák ezekről az évekről csak jajt, bajt és siralmat jegyzett föl a Diarium foszlottszerű irkáira, szűkszávú latin mondatokban. De mind a három esztendő után odaírta ez a két sort magyarul:

Sopronban accoron coenuel fecuevenec,

Sopronban accoron coenuel ebredenec.

Haj bizony: könnyel feküvének s könnyel ébredének akkoron a rabvárosban.

A Buller-ház topolyfája nem törődött az idővel. Egyetlen parancsot ismert. A termés parancsát. S mivel szűkké vált az idei kéregruha, hát lepattogtatta magáról, hogy helye legyen az újabb esztendő gyűrűjének. Mert a gyűrűnek jönni kell.

És akkor jött az ezerkétszázhetvenhetedik esztendő...

V.

Még hönnyereg volt a házak tetején és hósírok a tornyokon, amikor egyszer azt mondotta a vén Meinhártné, Öreg-Buller Miklósnak:

— Egyszerre meggyógyulna a fiú, ha valahogy eléje dobbanna a bíró húga, Detrefia Éva.

A hófehér szakáll megrezzent:

— Örültség! Asszonylocsogás. Hiszen az a lány halott!

A vénasszony megingatta összeszáradt bagolyfejét.

— Amit én Gyertyaszentelő éjszakáján megálmodom, az színigazság. Színigazság az is, hogy Miklós úrfinak a Detre-lány az orvossága.

Öreg-Buller mérgesen dobbantotta meg botja végével az Ikva-híd havas köpallóját:

— De hát hogy a csudába támasszam föl azt a lányt, ha egyszer halott?

Meinhártné megszippantotta fagyos, hegyes orrát.

— Jó, jó. Látta a temetését?

— Nem — morogta a takács. — De akkoriban

annyi ember veszett oda s annyit temetett el az ellenség maga is, hogy számon se lehetett tartani.

— Hát akkor hol a sírja?

A vén mester még mérgesebb lett.

— Mondom, hogy nem tudja senki! Az alamóciak tízével, húszával temették a halottakat közös-sírokba.

— Úgy, úgy — káromgott Meinhártné. — Különben ne szólj szám, nem fáj fejem. Klobt sei Christ...

És elcammogott a hóban.

Öreg-Buller Mihály is hazafelé tipegett.

Hanem a feje mind mélyebbre horgadt. Ez a vén banya egészen megzavarta a sületlen locsogásával. Hm. Hogy Éva föltámadhat. Azaz, hogy él. Micsoda ostobaság! Hát hova tűnhetett volna? Minden házról, minden zúgról tudják Sopronban, ki él benne. Hogy a csudába rejtőzködhetnék valaki három évig Sopronban? Bolondság, bolondság! Csak ilyen vén, fejkendős bagolynak juthat ilyesmi az eszébe... Hanem az igaz, hogy sem a holttestét, sem a koporsóját, sem a temetését, de még csak a sírját se látta soha senki a kis Detre-lánynak.

A vén takács megállt. Topogott, megvakarta szakálla között az állát s hümmögve meredt maga elé. És egyszer csak visszafordult, átvágott a havas utcán, át a hídon, be az Előkapun, át a Kerekatorny alatt s fölcsozogott a bíróhoz.

— Te István! Mondd meg igaz lelkedre, hogy is volt az a dolog azon az éjszakán a húgoddal?

A bíróné megrezzent, a bíró lehajtotta a fejét.

— Meghalt. Két ember rohant be a kapun, azt

ordította arra a hóhérra, hogy most meghalsz selyma, dobogás, dulakodás volt s az a megszedült teremtés egyszerre közéjük vetette magát. Féltette azt a rongyot! A maga testével fogta föl a szúrást. De akkor én már csak a várost láttam, fegyvert akartam fogatni. Azután meg leütöttek. Megkötözték. Mire harmadnap hazabocsátottak, már régen a föld alatt volt a lány.

— Hm — dörmögte Öreg-Buller elgondolkozva.

A bíró a körmével rajzolgatott az asztalra. A bíróné sóhajtott s kiment a konyhába. Nagy csönd után szólalt meg újra a takács:

— Szóval te... nem láttad holtában.

— Nem.

Új hallgatás szakadt közéjük.

— Hát ki látta? — kérdezte megint a takácsmester.

— Anna. Az asszonyom. Úgy mondja, hogy az ő karjában halt meg, még odakint az udvaron. Persze ő is csak félig volt eszínél azon a szörnyűséges éjszakán. S másnap, hogy az alamóciak összeszedték a halottakat, elvitték a húgomat is. Jobb is hogy így történt. Összetörtem volna a csontját is.

Megint hallgattak.

— Szóval, bizonyos, hogy halott? — kérdezte tünődve a takács

A bíró megemelte bozontos szemöldökét

— Az hát. Mért kérded?

— Csak úgy.

Detrefia fölállott. Élesen nézett az öregember szemébe.

— Mért kérded? Felelj!

A takács restelte, hogy Meinhártné megzavarta az eszét, hát kertelt egy darabig. Meg azután visszajött a szobába a bíróné is. Azelőtt meg éppen restelte. Nem dicsőség férfiembernek, ha asszonyféle is látja a gyöngeségét. De hogy annyira faggatta a bíró, hát végül elmondotta Meinhártné álmohistóriáját.

István bíró végighallgatta borus arecal s csak legyintett.

De amikor eleszoszogott az öreg takács, utána libbent a bíróné. A legalsó lépcsőfokon megállította Bullert.

— Hallja-e — kérdezte felindultan — igaz, amit az imént mondott Meinhártnéről?

— Igaz hát. Mért? Mindig álomlátáson jár az esze. Locsogás.

— Nem! — zihálta a bíróné. — Meinhártné sokszor lát jövendőt álmában. Nekem is előre megmondta, hogy mind a két magzatom fiú lesz. S úgy meg is jöttek. Előbb Istvánka, azután Péterke. És ha most azt álmodta, hogy szegény Miklós orvossága az Éva, hát akkor...

A takács meghökkent. Nagy kék szeme nedvesen meredt a fölindult asszonyra.

— Mit akarsz mondani, jólélek?

Az asszony küszködött magával, nyelt egyet, azután elszánta magát.

— Meg kell, meg kell gyógyítani Miklóst. De, de erről, úgy hallgasson ahogy csak az anya tud hallgatni, mikor a gyereke megmentéséről van szó! Érti?

Öreg-Buller megingott.

— Holnap elmegyek magukhoz — rebegte az asszony. — És elvezetem valahova Miklóst. De senki, senki ne tudjon róla! És senki se lesse, hova megyünk. Érti? Megpróbálom. Dícsértessék a Jézus.

Az asszony fölsuhant a lépcsőn.

A vén takács pedig olyan megzavarodottan tipegett haza, hogy a hid helyett csaknem az Ikva jegére tévedt...

*

Öreg-Buller vezeti a kisebbik fiát.

Az öreg csupa roskadtság, gyöngék az inai, izmai, mégis az élet mozdul minden lépésében. Az ifjú csupa erő, izom, de az arca merev, mint a lárva. Él, jár, de nincs benne élet.

A Kerektorony alatt alamóci zsoldos unatkozik fényesvasú alabárdjával.

A Buller-fiú meghököl, vicsorogni kezd, az ujjai begörbülnek, olyan, mint a haragvó ragadozó-vad, de a vén takács riadtan tovább vonszolja. Kétszer is megáll a fiú s hátrafordul vad nyugtalansággal. S ahogy karjába akaszkodik az apja és befordulnak a tanácsház kapuján, gyötrődő kiáltás szakad ki a fiú vonagló száján:

— Szólalj meg, szólalj meg!

És szivárogni kezdenek a könnyei, mert nem tudja tovább. Csak motyog. Nem érteni a szavából csupán annyit:

— Ulrik... takácsbástya... ránkgyün a Fertő nádja... takácsbástya...

Befordulnak a tanácsházba.

S kis idő múltán kilép vele a bíróné. Anna aszszony arcát félig eltakarja a kendője. A lelkevesztett legény persze nem ismerte meg, de azért megy vele, engedelmesen. Mint ahogy ellenkezés nélkül elmenne bármelyik kisgyerekkel is.

Mennek közökön, sikátorokon át, azután megállanak egy tölgyfakapu előtt. A bíróné megmarkolja a kapuhoz-láncolt kopogtató kalapácsot és megdöngeti vele a kapuszárnyat. A kongó hangra megnyílik a kapu kémlelő-ablakocskája. Aggodó szem néz ki rajta.

— Dicsértessék Jézus Krisztus! — leheli a bíróné.

A kapu nyikorogva nyílik meg. Sötétruhás, sápadt apáca áll a homályban.

A bíróné belép a Buller-fiúval és döngve csukódik be mögöttük a vasalt tölgyfakapu.

Kongó, sötét folyosón kopognak végig. Azután megnyitnak jobbról egy ajtót. Tömjénillat, hűvös templomlevegő és homály. Csak elől ég valahol egy parányi vörös lángocska. Mögötte oltár s az oltár fölött tompa, derengő fényben a glóriásfejű bethlehemi Édesanya képe. De azt a rubinvörös lángocskát, a gyertyákat, az oltárt és a képet, fekete vasrács választja el a templomocska nagyobbik felétől. Boltozattól köpadlóig.

Csönd. Áhítat. Hűvösség. A világ tán nem is tudja, hogy ilyen zúga is van Sopronnak. Férfiszem tán nem is látta még soha.

Két lehajtott fejű, sötét árnyék térdel az oltár előtt. Mozdulatlanok. Akár az a lelkevesztett, sápadt, pelyhesszakálú fiú, akit az imént ültetett be a vasrács előtt egy padba a soproni bíróné.

A takács fia ül, kezében a báránybórsüvegével. Az imént vette le fejéről a bíróné s nyomta a kezébe. Azt gyűrögeti. És meredt szemekkel nézi az égő rubinszemet ott elől, meg a mögötte levő képet. És seppeg, mint a kisgyerek.

— Mutti?... Mutti...

És pillog a szeme és gyötrődik.

Mellette a padban, szipogva sír az asszony.

Most halkán, mint a sóhajtas, megnyílik a rács on túl valahol egy láthatatlan ajtó és némán, egymás nyomába lépve, kilibeg tíz, vagy tizenkét árnyék. Fekete árnyékok, Leborulnak az oltár elébe. Azután halk, zsongó imába kezdenek.

A fiú mozdulatlan.

Új árnyék lép be jobbról. Hosszú bot van a kezében, a végén fehér, viaszos fonál. A viaszfonal hegyén lángocska. Sorra gyújtja vele az oltár gyertyáit. A templomban most világosabb a derengés. Azután elfujja a boton levő lángocskát és elsuhan.

A fiú mozdulatlan.

Két piciny fiúcska lép be most jobbról, talpig pirosban. Mögöttük öreg, szakállas pap a letakart kehellyel. Lépnek az oltárhoz.

A fiú mozdulatlan.

És megkezdődik a földi világ mindennapi csodája. A legfölségebb rejtelem. Isten leszáll az emberekhez.

De a fiú mozdulatlan.

Mozdulatlan még akkor is, amikor a két miniszter meg a pap már eltűntek jobbról a homályba-vesző ajtón.

Most fölállnak a fekete árnyékok is. A sor szélen levő fordul s elindul arra, ahonnet jöttek. Fordul és lép utána a második is. A harmadik is. A negyedik. Ötödik. S mennek hangtalan lépésekkel.

A fiú mozdulatlan.

És most fordul a hatodik. Ennek födetlen a feje, nem úgy, mint a többinek.

A fiú alatt megreccsen az öreg pad. Előrehajlik belőle a lelkevesztett.

A reccsenésre megrebben a hatodik árnyék, egy villanásra odanéz, kifehérlík sötét köpenye alól a fehér ruhája. Valami reszketés fut végig rajta s már áll dermedten, tágranyílt szemekkel.

És a fiú, zökkenve, dobbanva indul ki a padból. Szemében a téboly lángja lobog, ráizzik arra a remegő árnyékra, ott a rácson túl és csak lép, lép súlyos, nehéz lépésekkel, amíg csak oda nem ér a rácshoz. És akkor megfogja azt a rácsot és közéje préseli sápadt arcát. Ó, ha volna hozzá ereje szét is feszítené s odaugrana ahhoz a hatodikhoz!

Ott liheg és zihál gyötrelmes epekedéssel a rácshoz.

És a rácson túl hátrál, egyre hátrál a rémült árnyék és vonagló ajka sepeg valamit.

— Miklós... Buller Miklós — rebegi iszonyodva.

Majd hirtelen megáll hátrálásában, előrelép, közelebb, egyre közelebb a rácshoz, összekulcsolt

kézzei és omló könnyekkel. Már ott áll tántorogva, három araszra a szörnyű arc előtt s nézi, nézi, hogyan rázza meg eszelősen, a kétségbeesés erejével a fiú a vasrácsot.

Valahol döngve vágódik be egy ajtó, a dörrenésre összerándul az árnyék s felnyög:

— Ments meg! Miklós, ments meg!

A fiú rázza a vasrácsot, olyan, mintha ölni akarna.

Az árnyék megrettenve hátrál egy lépést s így jajdul sajgó kinnal:

— Ne bánts, ne bánts!

A többi árnyék dobogni kezd, elfut, bevágják a láthatatlan ajtót s az új dörrenésre éles sikoltással zuhan a rács elé a hatodik.

És most felszakad a lélekborító köd és üvöltve tör ki a kiáltás is a Buller-fiú ajkáról:

— Éva! Évám! Őt szúrtad le Volfram! Évát! S a selyma fut! Utána! Utána!

És ott hagyja a rácsot és elrohan, robogó indulattal.

De a folyosó-ajtónál Anna asszony karjaiba szalad.

— Mi történt? — zihálja verejtékező homlokkal.

— Csoda! — zokogja az asszony. — Csoda! Megismersz Miklós?

— Hogyne! — pillog a fiú. — Anna néném. De hol vagyunk? Milyen, milyen szörnyű dolgokat álmodtam...

...Délután különös hír száguld végig a városon.

Ifjabb Buller Miklós ember lett újra. Emlékezik.

Mindenre emlékezik. Csak arra a csákányütésre nem, amely harmadéve beszakasztotta a fejét.

És erről beszél az egész város.

De másnap még borzongatóbb hír kél szárnyra.

Detrefia Éva, fehér ruhában rohant végig a Kolostor-utcán a zárdától a Detre-házig.

És a bíró ajtót mutatott neki, hiába bizonygatta neki az asszonya, hogy nem kísértet, hanem az élő Éva az, aki ott könyörög előtte.

— Nekem meghalt — hajtogatta komoran a bíró.

És a Detre-lány kitámolygott az utcára, átment a bástyamenti palotába, félretolta az alamóci dár-
dásokat és ott roskadt össze a Spalatói karjában.

V.

Tavaszkodott.

És Sopronon átszállott, mint a jóreménység fulvalma, valami bolond bizakodás. Isten tudja honnét kelt, merről jött, de egyszer csak suttogni kezdték az emberek, hogy: lesz valami.

Pedig semmiféle jel nem mutatta.

A Spalatói vaskézzel fogta az élet gyeplőit, az alamóciak jöttek-mentek a városban dárdáikkal, alabárdjaikkal, ijjaikkal meg pajzsaikkal és egyre rajzottak a környéken. A tornyok ormán Ottokár zászlóit pattogtatta a szél.

A szőlősjobbágyokat megint kiterelték s továbbépítették velük új erősségüket, Macskaköt. Vagy, ahogy a hauerok emlegették átkozódó szájjal: Katzensteint.

Ó, az az átkozott kis vár! Van-e ugyan mérföldnyire is a soproni bástyáktól? S a boldogtalan kapások mégis száz mérföldnek érzik az útját. Madárfészek csak Sopronhoz képest. Tán ötven gyalogkopjásra meg húsz lovasra építik. A soproniak mégis úgy vélik: az égig ér már, mint a Bábel-tornya.

Vajjon lesz-e fegyver, mely megvívja valaha?

Hiszen kő a köve, könny a habarcsa, átok a vako-latja. Ami düh, dac, bosszú, káromlás és keserűség csak megrekedt bennük Sopron veszedelme óta, azt mind beleépítették Macskakő bástyaiba, tornyaiba a hauerok.

De bent a városban mégis egymásra villantak a szemek és azt mondták: lesz valami.

Már zöldülni kezdtek a lövéri fák s fölöttük a zúgó erdők, amikor lassan kibontakozott a burgerok suttogásában, hogy hát mi is lehet majd? Vitnyédi Pál egyik belopódzott ispánja hozta a híret Pápáról, hogy a magyar király hadat szerel a tavaszon. Utóbb egy győri kanonok utazott át Bécsből Győrnek s azt mondtotta, hogy Rudolf császár is fegyverkezik s leszámolásra készül nyugatrómai császári koronája védelmében, a nyughatatlan Ottokárral. Alkalmasint melléje áll a magyarok gyerek-királya is.

Zúgott, sustorgott a város. Dáginak, Volframnak fegyver után viszketett a tenyere s a lefegyverzett, lézengő, cselédmunkára szegődött, besenyő íjjászok meg az egykori városkatonák: a rábaköziek is sóvárgó szemekkel mustrálgatták a zsebrákok fényeshegyű kopjáit.

Elfelejtkezett mindenki a Buller-fiú csodájáról is. Igazában nem is lehetett tudni, vajjon áldás volt-e vagy átok, hogy visszakapta az értelmét, tiszta világát? Mert amit apránként, három év alatt szenvedett a város azóta a szörnyű éjszaka óta, az mind, néhány nap alatt szakadt le a boldogtalan gyerekre. Rabság, kifosztottság, megalázás és Éva... Ember legyen, aki elvisel ennyi kint!

Ha nem látta volna öreg, gyöngye apja reszkető örömét, amellyel az körülvette meggyógyult fiát, bizony végzett volna magával. Mert nem volt benne annyi reménység sem, mint a szikra. Bevette hát magát a műhelybe és dolgozott úgy, hogy sokszor még az ételről is megfeledkezett. Csak csapódjék ide-oda az a vetélőorsó, kattanjon szaporán a szálváltó lábléce, bújjanak odaát a rokkakerekek, kell, nagyon kell ez a műhelyzúgás, hogy eszébe ne jusson az a förtelmes világ, ami odakint van a házkapun kívül. És eszébe ne jusson az a fogcsikorgató másik gyötrelem. Az Éva dolga.

S három hét után, amikor azt hitte, hogy ez az áldott műhelyzúgás elaltatta benne régi gyötrő panaszat, egy vasárnap délután megkereste Orbán deákot. Persze a kóterben találta meg a meglappadt bornyelőt. Fige cigánnyal pusztították a kóterlevegőt. Avval szórakoztak, hogy ki tud több bolhát fogni esti örváltásig. Dél óta folyt az ádáz torna s tízzel volt többje a boglyasfejűnek. Pedig egyforma reménységgel kezdhették, mert a kóter tele volt bolhával. Csak hát a cigány szemesebb volt. A lapátfülű pennarágó, mind reménytelenebb igyekezettel viaskodott.

A Spalatói nem adott őrséget a kóter elé, csak ha valami veszedelmes foglyot kellett őrizni. A veszedelmes rabok pedig az utolsó három év alatt jobbára a legderekből soproniakból kerültek ki. No — a deák, meg a cigány nem tartozott ezek közé. Ezeket különben is a bíró csukatta le.

Miklós hát leakasztotta a kulcsot s benyitott.

Félóráig rikkantgatott körülötte örömében a két híres léhűtő. S elfeledte volna közöttük a maga ece-tes-kedvét a fiatal nemesúrfi is, mert röhögni kellett a gazembereken szakadatlanul, ha egyszer csak meg nem pendül valahol a túlsó soron a gitár gyöngyöző hangja s utána nem zúdul a fénylő, érces, forró aranyláva.

Bella, bella, bella, bella
Primavera bella...

A Buller fiú a kóterablakhoz rohant s a vas-rácsba kapaszkodva meredt ki az utcára.

Bella, bella, bella, bella
Fanciulla, la bella.

Ó, most nem az utcának dürgött a mámoros fajdkakas! A soproni fehérnép meg se rezzen rá. Legfeljebb átkozta, sziszegő gyűlölettel.

Kinek dalol hát ez a csábító gazember?

Miklós jobban kihajolt. És attól, amit látott, halálos méreggá változott benne minden vércsepp. A túlsó sor palotáján, amely ott állott a bástya-szögben s alabárdos alamóci állott előtte, nyitva volt egy ablak. S éppen odasütött a hűnyő napsugár. És az ablak mögött ott ült az a lány. Fehér köntös volt rajta s aranykarika szorította le a kékes-fekete haját. És előtte ott állott, pompás férfiszépségében az a sehonnai gazember és énekelt és gitározott boldog, mámoros hevületben. És a dal végén felállott sóhajtvá az a leány. Nyujtózott, sóhajtott, hajlott az az átkozottkarcsú dereka.

A Buller-fiú tikkadtan s izzó szemekkel nézte. Nézte és nyelt volna, hogy enyhítse parázsló torka kínját. De olyan száraz volt a nyelve, mintha fából lett volna. Pogányul szenvedett.

Orbán megérintette a vállát:

— Hagyjad! Ne nézzed! Nem jó a'!

De a fiú olyan szikrázó szemeket vetett rá, hogy nyomban elódalgott.

Ó, az az átkozott ablak odaát! A takácslegény megrázta a kóter rácsát és káromkodni kezdett, hogy csak úgy sziporkázott belőle a gyűlölet. Mert az a lány most odatámasztotta a fejét annak a bitangnak a vállához. De olyan szelíden s megadó szerelemmel, mint a kéthetes menyecske. Az a cégéres gyilkos pedig átölelte félkarral, szorosan, dühítően s álmodozva bámultak ki az alkonyatba.

A Buller-fiú felordított, elsápadt, majd kirohant, háborgó indulattal.

...Buller Miklós aznap este soká nézte a Mutti képét, ott, az örökmécs fölött. De bárhogya kérlette is őt az a két bánatos szem, úgy érezte nem fogadhat többé szót.

— Ezt nem lehet, Mutti — motyogta verítékező homlokkal. — Ezt nem lehet. Nem bírom. Ne vess meg. Nem tehetek másként. Megölöm, meg kell ölnöm azt a bársonyruhás fenevadat...

Öreg-Buller Miklós szuszogva álmodott a kárpit mögött a másik szobában.

A kisebbik fiáról álmodott.

Madárfütyty.

A csíz dalol a fakalitkában. És az asztalon hallgat, hallgat a gitár. Álmodik. Muzsikáról álmodik.

És álmodik a kárpitos nyoszolya. Szerelemről, nászról álmodik.

És álmodnak a falakon a fegyverek. A kardok és a kopják és a zászlók. Harcra álmodnak.

És most lassan, lopva, megnyílik az ólomkarikás, színes ablak. Kívülről nyomja be valaki a szárnyakat.

És megjelenik egy fej. Beles. Tört szorongatnak a fogai. Nyusztprémes süveg van rajta.

S utána fölkúszik s belép a test, Halkan, lopva, maeskatalpon. Ahogy letoppan az ablakpárkányról a pallóra, megmered. Figyel jobbra-balra. Behajtja maga mögött az ablakot, odasurran a nyoszolya elé s azután megbujik a kárpítja mögött marokrafogott törrel.

A csíz csak ugrál a fakalitkában. De már nem fütyül.

Hanem most megnyílik jobbról egy ajtó s riadt szemmel lép be a Detre-lány. Nyomban meglátja a kárpit alján a két sárga férfisarut.

Megretten.

— Szűz Anyám! Ki az?

A besurranó elrejti hátamögé a törét s előlép zavarodottan.

— Ohó, persze a... — S összeszorított foggal hörken rá a lánynak. — Csönd! Ne pissenj!

— Miklós! — nyögi rettegve a lány. — Ha Péro meglát... Hogy jöttél? Mit akarsz?

A fiú legyint, zihálva mondja:

— Semmit... de te... te vigyázz!

— Tőr volt a kezekben! Te Pérót akarsz...

A takácslegény felmordul:

— Kotródj, ha mondom!

— Miklós! — jajdul fel a Detre-lány fojtott sikoltással.

A fiú dobbant.

— Ki ne mondd a nevem!

Ó, hogy zihál az a boldogtalan leány!

— Sikoltok, kiáltok! — És összetéve a két kis kezét, könyörög tovább: — Miklós, kérlek, könyörögök, tudom, hogy megvetsz, rongy vagyok, utolsó szemét a soproniak szemében de ezt nem, nem engedem, fuss, fuss!

A Buller-fiú vállat von.

— Irgalom, Miklós! Értsed meg, szeretem!

És ott tördeli reszkető kezeit a fiú előtt.

Az meghátrál, mintha iszonyodnék. És csattog a hangja fojtottan is, mint az ostor:

— Pirulj, sápadj, de hozzám ne érij!

— Átkozz, átkozhatsz, — rimáncodik Éva, — te megátkozhatsz Miklós, de ezt nem! Istenem, hogy mondjam? Péro nem úgy... nem azért... ó, ha elmondhatnám! Higgyed el, nem aljas, nem pénzért, nem rangért adta föl Sopront!

Miklós csak áll, mint a bálvány.

A Detre-lány meg félig eszelős a rémülettől. És szakadozik jajgató ajkáról a szó:

— Hallgass meg! Péro nem olyan. Nem ismeritek. Csak én ismerem. Péro több, nemesebb...

S megszakad a könyörgő mondat, mert a fiú fölfigyel valami neszre, mint a párduc.

Lépések dobognak az utcán. Három fényes, alamóci sisak vonul el kint, az ablak alatt.

A Buller-fiú meglátja őket s felhördül:

— Hárman? Átkozott! Ez sok!

— Menekülj! Menekülj! — rebegi fulladozva a lány.

A legény körülnéz villogó szemmel. Rést keres. De a szívében feketén háborog az indulat.

— A gazember! De hiszen — lesz még majd magában is! S esküszöm, hogy akkor szügyébe vágom ezt a vasat!

— Boldogtalan! Jönnék! — zihálja a lány, megragadja a takácslegény karját és húzza, rángatja, vonja a szobája felé. — Erre, itt, az udvar ablakán...

A fiú kezéből kicsúszik a tör. Hajolna utána, de Éva visszarántja az ajtóba s már be is húzódik utánuk az ajtószárny.

A csíz füttybe kezd, a gitár hallgat s a padló fáján ott fekszik a tör.

És akkor kinyílik ott, az a másik ajtó és belép rajta ötvözött sisakban, piros lebernyegben, bársonyzekében a Spalatói.

Mögötte a sárgahajú, alázatos szolga: Vencelin. Elkapja a kezébe hajított, szép, piros köpenyt meg a sisakot.

— Nem járt itt senki? — kérdi a zsoldosvezér.

— Senki, uram.

A Spalatói lecsatolja a kardját.

— A portyázók?

— Nincs róluk hír, uram.

A kapitány elgondolkozva fekteti az asztalra lecsatolt kardját.

— Elmehetsz.

Vencelin meghajol és nesztelenül tűnik el arra, amerről beléptek.

Ásít, nyujtózkodik a Spalatói. Ropogtatja pompás izmait. Azután a csíz kalitkájához lép. Be nyújtja az ujját.

— Mi az, kis füttyös? Nincsen dal? Elfogyott a muzsika? Sebaj! Majd zümmög a gazdád!

Fölveszi a gitárt, az asztal sarkára ül, hangol és pengeti dudolva a zengőhasú hangszert.

És akkor egyszerre rámered a szeme a földön heverő törre. Leteszi a gitárt, fölemeli a tört. Vizsgálja. Tűnődik. Megint vizsgálja. S megint tűnődik. És Éva ajtajára néz.

Egy szemhúnyásig áll még, azután beszél:

— Éva! itt vagy? Csak maradj, kedves. Nem tudtam, hogy fekszel.

És behúzza az ajtót. Nem sejti, hogy az a vékony ajtószárny választja el attól, aki vesztére tör. Az az ajtószárny takarta el a lihegő bosszút. Áthalad a szobán és kiszól a másik ajtón:

— Hé, Vencelin!

Készségesen kérdi az alázatos hang:

— Szóltál, uram?

— Igen. Eredj csak ki, fiam, a dárdásokhoz és csapass magadra huszonöt botot.

Rémült jajdulással nyög fel a szolgál:

— Én, uram? Engem? Miért?

— Azt mondtad, senki se járt itt. Mit szólsz ehhez a törhöz? Pengéjén az írás: Nicolaus Buller. Nékem szánta.

— Lehetetlen, uram! Lehetetlen! — hüledezik a sápadó legény.

— Elég! — int a Spalatói. — Máskor majd jobban ügyelsz. Eredj és csapasd meg magad!

— De uram — nyöszörög a sárgahajú — kegyelem! Huszonöt bot? Irgalom!

Indulattal toppant a szattyáncipős láb

— Ne vinnyogj! Megmondtam!

Az ajtó becsukódik.

Két perc múlva felüvölt az udvarról a vessző alatt a szerencsétlen ember.

A jajgatásra riadtan suhan be a Detre-lány. A Spalatói hozzálép. Főlemeli a remegő állát.

— No! Ne reszkess. Semmi. Vencelinnel van számadásom. Mert itt járhatott Buller Miklós.

A fehérruhás lány meginog. Dermedten rebegi:

— Buller? Miklós? Lehetetlen.

— Aludtál, lelkem — mondja csitítva a Spalatói, mialatt csendesen símogatja Éva kékesfekete fejét. — De itt járt. Rámvadászik a kölyök. Valaki megriasztotta s elvesztette a törét. Ismered ezt a játékszert?

A Detre-lány rámered a torre. És révedezve sepegi:

— Istenem! Az én töröm volt. Vadásztör! István bátyámtól kaptam a fertői vadászatkor. Ó, be régen

volt mindez! Száz év előtt. Két esztendeje. És most? Most evvel akartak megölni.

A Spalatói már megint az asztal sarkán ül és a gitárját hangolgatja.

— Potomság, kedves, ne törődj vele. De hallga csak! Mintha lódobogás közelednék. Nem. Mégse.

És tovább pengeti a gitárt. Csak nagysokára szólal meg újra:

— Ez a suhanc, a kisebbik fiú, ugye?

Lehajtott fejjel suttogja a lány:

— A tört a kisebbiknek adtam.

Csönd.

Az ajtó forgópántja alatt, a kisujjnyi résen át, izzó tekintet tapad a selymára. Egyetlen szem, de a pokol tüze lobog benne.

A gitárnak tisztán peng már minden húrja. Mégsem zendül rajtuk dallam. Helyettük a Spalatói beszél, tűnődő arccal:

— Hm. És ehhez az éretlen sihederhez akartak hozzáadni? Téged? Ehhez?

És halk nevetése olyan bársonyos, mintha muzsika volna.

Alig hallhatóan lehell a lány:

— Ehhez.

— Kócsagot a házi gácsérhoz? — harsog muzsikálva a nevetés. — Hej, Sopron, Sopron, vakondfészek! De — mért hallgatsz Éva? Beszélj!

— Pünkösdkor lett volna az esküvőnk — seppegi tompán Detrefia Éva

— Sajnálod?

— Csókolj meg, hogy azt mondhassam, nem sajnálom.

Az egyik kéz elereszti a hangszert, megsimogatja s egy dobogó szívhez szorítja a feketehajú, sápadt fejet.

Az ajtórés mögött izzó szem olyan, mint a máglyánégők szeme. Ó, mért kell ezt látnia? Ezt a tik-kadt csókot. Mért nem vethette föl magát az imént az udvarról a bástya peremére s onnét a szomszéd udvarra? Mért nem viszi el már az ördög Vencelint meg a dárdásokat az utcára? Vagy ha legalább fegyvere volna. Hogy végezhetne avval a bitanggal! Ej, az az átkozott tör!

Éppen arra a tőrre mered a Detre-lány szeme. És messzejáró gondolattal, akadozva, emlékezve mondja:

— Ostolfus esperes adott volna össze minket...

Erre a névre összerázkódik. De a Spalatói nevéte megint felmuzsikál:

— Ostolfus? Szegény öreg. Az ugyan elég megszire elment az esküvő elől.

Éva fölemeli a fejét és szemrehányóan szól rá:

— Ne neved, most ne neved Péro! Azt is a te embereid ölték meg. Ó, micsoda éjszaka volt az!

A gitárpengető megvonja a vállát:

— Hát aztán? Háború — háború. Apám is, anyám is így veszett el, amikor a záraiak földúlták Spalatót. Azóta nem láttam. jószágot.

Erre a borongó, utolsó mondatra, melegség gyulad a Detre-lány szemében. És már ott áll a Spa-

latói előtt és úgy rimáncodik, hogy a kő is megindulna szavára:

— Péro! Az anyádat említetted. Akkor ebben a pillanatban irgalomnak kell a szívedben lennie. Annyiszor kértelek hiába! Most anyád emlékezetére kérlek, tégy jóvá mindent!

A zsoldosvezér türelmetlenül legyint, de a lány tovább esdekel:

— Lásd, én odahagytam mindent érted. Bátyámat, jegyesemet, városomat, jóhíremet. Rongynak mondanak, átkoznak és fejemre kívánnak minden csepp kiontott vért...

Fojtott bosszúsággal zendül rá a válasz:

— Mit törödsz véle! Kacsahápopás a fellegjáró kócsagok felé.

De a forró, könnyörgő panasznak nem szegheti útját a férfi szava. Tovább esdekel.

— Kilöktek a templomból, mint a belpoklost!

A Spalatói leteszi a gitárt:

— No és? Öt pappal mondattam misét másnap neked. Nem tudom ugyan mire jó, de te kívántad. Hát kaptál misét, mint egy cézár hitvese!

— Kínpad volt, Péro — jajdul a lány. — Dárdával veretted ki a népet, hogy magam maradjak a templomban. Gúny volt, szentségtörés, még az is. Ó, én boldogtalan!

Vállvonás.

— Sajnálalak. Azt hittem, jót teszek véled.

És újra pengeni kezd a kézbevett gitár.

— Péro! Nekem elég, ha szeretsz — sirja a lány.
— Sopronnal tégy jót! Azt mondod, útban van László

Somogyváry: A város meg a sárkány.

király hada. Fegyvereztesd le az alamóciakat, add vissza Sopront királyodnak s meglásd, visszavesz kegyelmébe.

Pattan és hosszan bűg a legvastagabb húr.

— Ugyan!

De a könnyörgés zihálva küszködik tovább.

— Hallgass végig! Fordulj vissza e szörnyű útról. Te tudod, veled megyek a kárhozatba is, ha oda-mégy, de nem akarom, hogy árulóként átkozzanak holtodig. Úgy szeretlek! S úgy szeretnélek tisztának látni, vitéz, jámbor lovagnak...

Megint megpendül a legbúgóbb hang.

— Elég, hagyd el már azt a...

Forró indulattal liheg a szép, esdeklő száj:

— Nem, nem! Gondold meg, mit dobsz el, boldogtalan! A király hadnagya volnál, tisztességben és becsületben és én büszkén, elmondhatatlan boldogsággal...

A pengető hüvelykujj türelmetlen rántással zúgatja végig egyszerre mind a hat húrt.

És az ajtórésben izzó szemnek megint a poklot kell látnia. A lány a férfi mellére veti magát és lázasan rohannak elfuló szavai:

— Hát akkor mást! Fussunk innét, édes, éjjel, senki se lássa, menjünk, vigyük a magunk boldogságát, ketten, csak ketten s ha koldusnak, hát koldusnak, de rohanjunk az átok elől s én térden csúszom egy hálás életem át előtted! Levezeklünk, Péro, mindent levezeklünk!

— Vezeklés? — mordul föl szilajon a férfi. — Bárgyúság! Mit? Miért? Hogy ezt a vakondtúrást

átadtam a Kőszegi gróf zsoldosainak? Hát aztán? Addig a magyar király hadnagya voltam. Most Ottokár kapitánya vagyok.

— Védhetted volna még Sopront! — jajdul a lány.

— Való igaz. Kiállhattam volna még tíz ostromot. De mi végre? Megveregette volna a vállam a magyar király, adott volna két falut...

— Ó én gyönyörű álmom! — lelkendezik a szép rimázkodó. — A hitvesed lettem volna. Boldog, büszke, igazi asszonyod, hites asszonyod! S lettél volna később...

— Ez és az és tisztesség, becsület... Lásd már tudom az egész litániádat, jólélek. De tudd meg hát, én nem ezt akarom!

A fehér ruha meglibben, a sötét szemekben iszonyódó gyanú lappang.

— Péro... Még, még mire készülsz?

Nincs már gátja az indulatnak. Lobog, harsog, mint a rohanó láng.

— Mire? Följebb! Hát minek nézel engem? Aludtejvéru soproni burgernak? Kalmárnak vagy szőlőkapásnak?

Dermedten nézi a férfit a lány. Az meg tovább háborog. Olyan, mint egy haragvó arkangyal.

— Soproni rőffel mérsz engem? Rövid lesz, hé! Én nem kukacnak születtem. Sárkány vagyok, hadak sárkánya! És Spalatótól Sopronig csak az első ugrás volt.

— Péro! Félek tőled! — sikolt föl a vergődő lányszívből a szorongás.

A szilaj arc megolvad. Valami boldog derű fénylik már rajta s a szemei most százmérföldet látnak.

— Ne félj, bolond! Hát nem látod, ki vagyok? Száz győzelem szunnyad a kardomban, Cézár légiói járnak az agyamban, én országokban gondolkodom, hallod-e?

Megbabonázva, megigézve áll előtte a lány és úgy rebegi:

— Péró, be szép vagy így! De mire... mire készülsz?

— Följebb! — kiáltja a zsoldos, mámorosan. — Följebb! Vagy azt hitted megdohosodom a boltjaitokban, műhelyeitekben? Vagy pohos borkóstolgató leszek a soproni pincékben? Seregek kellenek és hajrá! Diadal, győzelmek s koronák hódolása! Ó, jön már az én időm. Már nem babra megy a játék. Ma nines hatalom Ottokár király seregén kívül. Leszámol ő a habsburgi gróffal, hiába hozza hadát a magyarok kölyökkirálya is! Hohó, a sors kereke gördül s a spalatói hazátlan zsoldos, egyetlen ugrással kap küllőibe, hogy magasra lendüljön véle! Érted?

— Elhagyod Sopront? — kérdezi fulladozva a lány.

Amaz már se lát, se hall. Szikrázik a szeme a lobogó lélektől. A keze, karja, hangja: hadvezéré.

— Úgy termék ott a csatadöntésnél, ismeretlenül, névtelenül, de mint az orkán! Szárnyon a lovasság, közepén az íjjászok. S csak intenem kell és markomban a győzelem!

— Péro, Péro, — lelkesedik a lány — igen! Értelek, Ó, ha ott, ha akkor megint a mi pártunkra állsz...

— Párt? — süvít a férfi hangja. — Hát azt hiszed, másnak akarok én győzni? Magamnak! Ottokár hadával összetöröm a habsburgit, meg azt a kún csecsszopót s azután, ha kezemben a mámoros sereg, akkor, hajrá, magát Ottokár urat!

— Szent szűz Anyám! — sikoltja a megigézett. — Péro! Féltetek!

— Hajrá! Zökkenj Európa! Csodának mondtátok Sopron védelmét? Semmi volt! A csodák most robognak majd. Az ismeretlen zsoldos, császárokkal kockázik, érted? S a díj: Nagy Károly koronája.

Inogva, roskadozva libeg, hajladozik a fehér árnyék előtte.

— Üristen! Allj meg Péro, szédülök. Értelek. És ez... ez mind... lehetséges volna?

A mámoros, szárnyaló lélek lehiggad. A kard rajongója föleszmél hevületéből. Körülnéz tétován, mint az ébredő. És megrezzen:

— Hogy lehetséges lenne-e? Tudja az ég... Elvitt a hevülés. De talán csak nem hallotta meg valaki! Nem, nem. Vencelinnek most nincs kedve fülelni. Te pedig hallgatsz, mint a halottak!

Az ajtórésben izzó szem is megbabonázva tapad Sopron árulójára. Csak akkor villámlik meg benne megint a gyűlölet, mikor látja, hogyan bujik meg a reszkető Detre-lány a selyma mellén.

— Ne fenyegezz, Péro — tördeli halaványan a lány — hiszen tudod, rabszíjon járok. Babona van

a szemedben. Csak azt ígérd meg, hogy engem is viszel. Hiszen kócsagnak mondasz. A te kócsagpárodnak.

Fojtó öleléssel bújja a férfi:

— Az. Az vagy.

— Hát ne hagyj itt, Sopronban! Izenkint tépnének szét.

Töprengve redősödik a zsoldos homloka.

— Csak azt tudnám, hogyan mehetnék el? Hm. Hogy megtartsam a várat is Ottokárnak és mégis...

A szerelmes leány látja ezt a homlokot. És felriad benne a nyugtalanság.

— Péro, mi van a homlokod mögött? Ne onts több vért! Ha már semmit se szánsz, legalább a gyerekekért, az ártatlan soproni gyerekekért légy könyörületes.

— A gyerekekért? — és villanás cikázik Péro szemében. — A gyerekekért? Hó! Pompás gondolat! Köszönöm, Éva!

És ugrik az ajtóhoz. Harsan a hangja.

— Hé, Vencelin! Hívjad a bírót!

S a behúzott ajtó előtt, vidáman dörzsöli össze a kezét.

A Detre-lány megdermed.

— Ne félj, no, violám! — kacag a zsoldos. — Ezúttal valóban nem lesz vérontás.

— A gyerekeket említetted — seppegi a bíró húga. — Mit akarsz velük?

Az ajtószárny mögött álló fiú homlokán kigyöngyözik a verejték.

De a spalatói derűsen kiáltja:

— Majd ők segítenek abban, hogy vérontás nélkül a mienk maradjon Sopron.

Csönd.

A csíz füttyül.

A gitár némán fekszik az asztalon.

Kint a kapualjban döngő lépések robognak, azután fölpattan az ajtó s bedobban rajta sisakban, páncélingben, nehéz pallossal a másodkapitány: Vaclav, az alamóciak hadnagya.

A kapitány szeme rávillan:

— Mi hír?

A hadnagy sötéten feleli:

— Magam is láttam az előhadát. Győrben csatlakozott hozzá a veszprémi püspök csapata is. Tegnap hajnalban indultak el. Foga van a kölyöknek!

— Láttad?

— Csak a portyázóit. Színre csatát próbáltam vele a Rábánál, hogy lássam az erejét.

A várnagy szemében megllobban a harcos mohósága.

— S tüzet fogott? — kérdi hévvel.

A hadnagy legyint.

— Meg se rebbent. Előhadából ránkhajtott szem, közt két zászlónyi kún lovast s ugyanakkor az oldalunkba rontott vagy ötven páncélossal. Úgy tette a nyakunkon, hogy alig negyvenen menekültünk meg. Főhada azonban vonult, rendületlenül.

— No nézd a tacsót! — kacag a várnagy becsülő bólogatással. — Ez nem misekönyvből hadakozik. De hány embered maradt?

— Bár ne kérdeznéd — horgasztja le fejét a hadnagy. — Az enyémeiből negyven, az öttevényi portyából húsz, a Pápa felé küldöttekből mind. Összevéve: hetvenöt lovas.

A várnagy odadobban, mellenragadja a hadnagyot és megrázza ordítva:

— Hetvenöt? Kétszáz szablyát adtam, ember!

— Megtörtént — restelkedik a szakállas. — A fejemet veheted, de véled is megesett volna.

— Ohó! — tiltakozik a várnagyban a vezéri gög.

— Ez más had, mint amivel eddig volt dolgunk. És két nap alatt a nyakunkon lesz, ha ugyan ügyet vet Sopronra.

— Sietősebb dolga lesz — veti közbe a Spalatói. — A habsburgi ugyancsak sürgeti, hogy siessen, mert különben külön-külön zúzza össze őket Ottokár. Három stafétáját fogtam el a habsburginak. Már csak a magyarokban bízik.

— És mi? — mordul föl a hadnagy.

— Szereltes! Hajnalban indulunk!

A hadnagy pallosának hegye megdöccen a padlón.

— Feladod Sopront? Árulás!

Kacag a Spalatói. És még egyre nevetve feleli:

— Jámbor ember! Sopron is a kezünkön marad.

— Nem értelek, kapitány.

— Ne is törd a fejed. Szereltes. Minden zsákmányunkat vitesd Maeszkakőre. Az alabárdosokkal pedig fogasd össze a tanácstagok gyerekeit.

Éva felsikolt:

— Péro!

— Csönd! — rivall rá a zsoldos. És megint a hadnagynak parancsol. — Cselekedj! Tizenöt soproni kölyökre van szükségem! A tanácsurak kölykeire.

A szakállas hadnagy fordul, kilép, beteszi az ajtót, a Detre-lány meg a várnagy elé vánszorog:

— Péro! Hóhér akarsz lenni?

Durván zendül rá a katonaszó:

— Hallgass, együgyű! Tizenöt kölyök kell s azok jobban megvédik Sopront a magyar király ellen, mint ötezer válogatott alamóci...

A leány zokogva roskad a nyoszolyára.

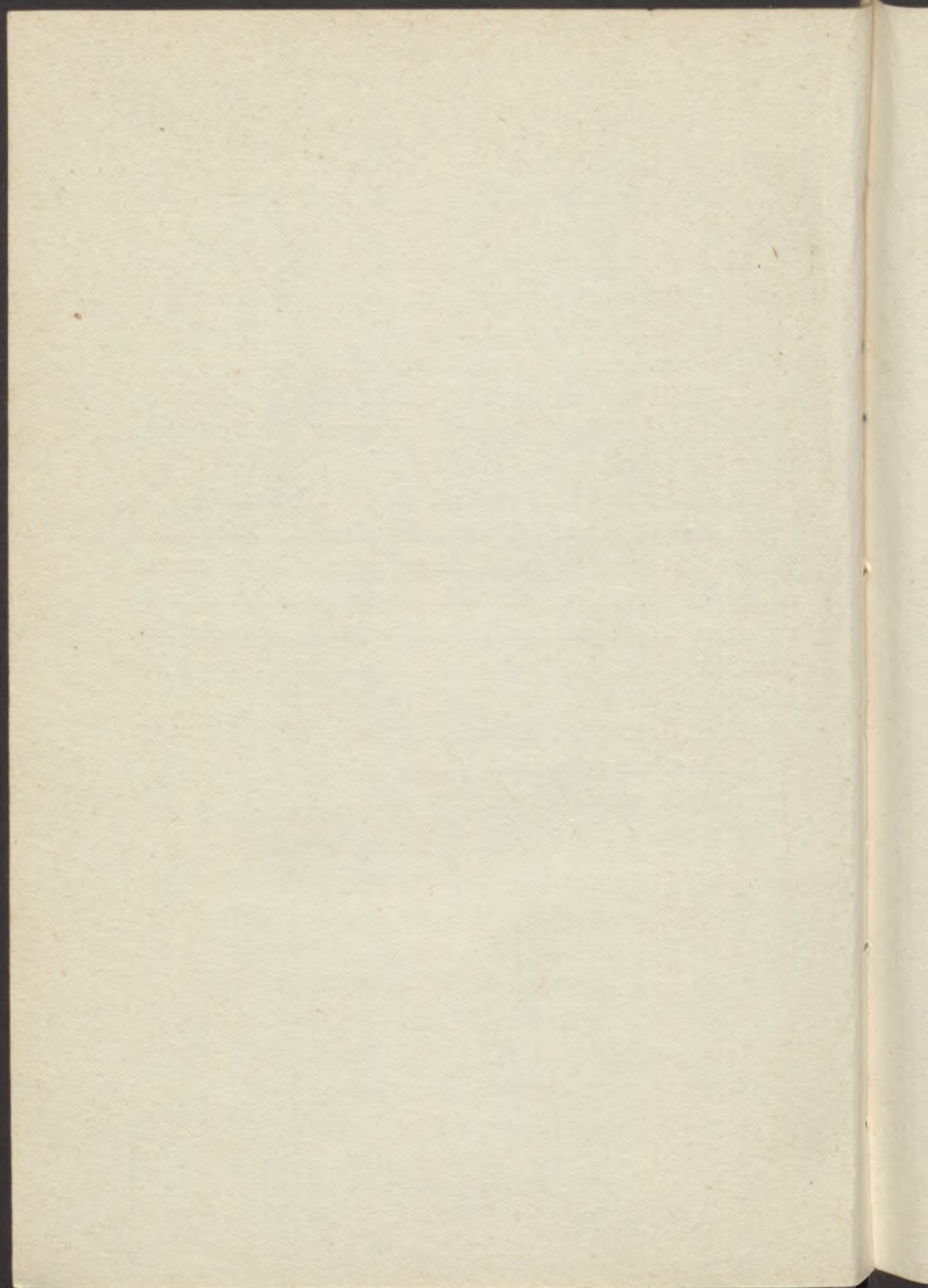
A másik szoba ablakából pedig leereszkedik a Buller-fiú az udvarra, átsuhan rajta, fölveti magát a bástya peremére, lekúszik a szomszéd udvarba és rohanna ki az utcára, de ott vágató lovasok torpantják meg és hadonászó alabárdosok taszítják vissza a Pálfia Pál serfőző kapujába...

Fönt, szétvetett lábbal, töprengve áll a várnagy.

Zokog, zokog a boldogtalan leány.

Fütyül, ugrál a csíz.

Hallgat a gitár.

VII.

Valaki lenyomja a kilincset. Benyitja az ajtót.
És belép.

A Detre-lány fölriad néma zokogásából:

— Bátyám!

A Spalatói megpördül a sarkán.

— A! Pompás! Már itt is vagy, bíró?

A lány ott remeg a feketeruhás, roppant férfi
előtt, de az elnéz fölötte.

— Bátyám, nézz rám! — esdekel.

— Nem ismerlek, árnyék — dörmögi komoran
Sopron bírása.

Úgy roskad össze a szép lány, mint a száron-
ütött liliom. Már újra ott zokog a heverőn.

Most felesattan a várnagy hangja. Metszón, éle-
sen, akár a kardpenge:

— Detrefia István! Még mindig dacolsz? — sü-
víti a zsoldos. — Leüttetem a fejed!

Vállvonás és döbbentő nyugalom.

— Századszor ígéred. Megtehetted volna először
is. Hatalmadban vagyunk.

— Hányaveti vagy!

— Nevezheted annak is.

— Régebben más voltál.

A bírónak csak a szeme él. Maga mozdulatlan, akár az ormótlan sziklarög. S csak késve jön a válasza:

— Régebben ültél az asztalomnál is. Vendégem is voltál.

— Barátod is voltam! — csattog az ingerült, kurta kiáltás.

A bírónak csak a szemefehérje villan.

— Most csak a zsarnokom vagy.

— Elviszem a hugodat! — fenyegetődzik a kapitány.

— Nincs hugom — hangzik a fojtott válasz. — Aki volt: rég meghalt.

Mintha ostor érte volna, sikolt föl a lány:

— Bátyám! Irgalmazz!

De a sziklaember mozdulatlan. Tán csak magának mondja, mert nem látja a másik kettőt:

— Szép, istenes, derék leányzó volt. Egész Sopron gyönyörű példája. Esküvőre készült a kisebbik Buller-fiúval.

A Spalatói sarkantyús csizmája megdobban.

— Az a kölyök ma törrel lopódzott be ide!

A vaskos, fekete szemöldök megmozdul a bíró homlokán:

— Lehet! Okát érezhette.

Két fehér kar vonaglik a bíró melle előtt. Két gyöngye kéz tördeli egymást:

— István! Bátyám! Vess meg, de nézz rám: a hugodra.

— A hugom? Nem. Az én Évám meghalt azon az éjszakán, amikor Buller Miklós mátkájából egy áruló ágyasává züllött.

Két koppanás. Két gyöngé térd zuhant a padlóra. És sikoltó kinnal szakad ki a kétségbeesett kiáltás:

— Mit mondtál? Péro elvesz!

Megint megmozdul a bozontos szemöldök.

— Nem akadt pap, aki összeadott volna. Próbáltatok. Különbén sem nagy tisztesség egy selyma hitvesének lenni. Attól nem támadsz fel, árnyék.

Már földreborulva zokog a Detre-lány.

A várnagy höresögméreggel vicsorog a bíróra, mialatt fölemeli a párját.

— Engem nem sérthetsz meg semmivel, de most elég legyen, bíró! — És ölelve támogatja a roskadozó lányt a kamarája felé. — Hagyj magunkra, kedves, ne sírj. Vagy sírd ki magad, de azután... Tudod te: kócsagnak nem fájhat a pocsolya kínja.

A roskadozó széplány megáll még. Visszanéz a mozdulatlan, fekete kőemberre. És szinte csak sóhajtas a szava:

— Isten veled, bátyám.

A kőember nem moccan.

— Köszöntöm a kisfiúkat — rebegi a huga. — Istvánkát, Péterkét.

Csönd. A kőember mozdulatlan.

— Úgy szeretném látni őket — lehelli az összezúzott. — Mondd meg nekik... mondd meg nekik, hogy a nenéke, a nenékéjük köszönti őket.

Erre meginog a kőember, a huga felé mozdul, de azután megkeményedik megint. S olyan tompán mordul, mint a távoli vihar:

— Jobb nekik, ha holtnak tudnak. Legalább szép és tiszta maradsz nekik, s nem kell megátkozniok téged.

A fehér árnyék összerándul és a Spalatói már csak egy összezsugló fehér virágot bocsát le odabent a karjaiból a heverőre. Azután bevonja az ajtót, összefonja a karjait s megáll sudáran a bíró előtt.

Az, mint a gyanakvó vadkan, várja a szót.

— Figyelem a szavaidat — kezdi a zsoldos. — Látom, ingerelni akarsz. Azt akarod, hogy elvigyen az indulat s leüttessem a fejed. Nem úgy, bíró! Tudom, könnyű sor volna. Mert meghalni, azt jól tudtok, soproniak. Pedig tudnék olyan kint, hogy belegörnyednétek mind.

— Nincs már hóhérszerszámod, amit ne ismer-nénk — dörmögi a kőember.

— Nincs? Hát jó. Legyen igazad. Mást akarok mondani. Én... elhagynám Sopront.

A sötét fej megrezzen. Szólni akar, de nyomban összeszorul szakállas állkapcsa. A gyanu meg-némítja.

Csönd.

— Nos? — kérdi játékosan a selyma.

— Ezért hivattál?

— Ezért. S nincs is szavad hozzá?

Az araszos váll megmozdul. És tompán hangzik a válasz:

— Nem teszed ingyen.

Csönd.

A Spalatói a Buller-fiú törével játszadozik.

— Meglátom, van-e józan eszetek?

A köember maga elé mered.

— Koldusokká tettél minket, Spalatói. Falánk zsoldosaid fölették a várost. Éhezünk. De ha úgy véled, hogy a pusztá köveinkből, vagy a húsunkból még kivághatsz némi sarcot: hatalmadban vagyok.

— Egyetlen dénár sem kell — mondja a Spalatói, miközben földobja a tört s macskaügyességgel kapja el megint a pörögve visszahulló fegyvert.

A bíró meghökken, mint a megtorpantott vadkan.

— Hogyan? Ó! Rossz a tréfád Spalatói.

Játékosan kacag föl a kapitány.

— Csodálkozol? Hát nem tréfa. Kardomra mondom, nem kívánok sarcot.

Csönd. A bíró szemefehérje villan.

— Nos. Örülsz-e hát?

Csak sokára jön válasz.

— Félek tőled, Spalatói.

A zsoldosvezér összeecsapja a kezét vidáman.

— Hohó! Ezt is megértem? Detrefia István fél tőlem? El sem hihetem. A soproni bálvány félni is tud? Akit nem rettentett meg a fegyver, halál, hóhértőke, az fél tőlem? Hohó! Nagy sor bizony, hogy ezt megértem.

A bozontos két szemöldök összehúzódik, egymásra torlódik.

— Végezz kurtán — mordul az öblös hang.

Gyermeki derüvel nevet a zsoldos:

— Szívtelen vagy. Miért sajnálsz tőlem, hogy örüljek ennek a pernek? Mikor a soproni kőszál megrendül.

— Valamit, valamit forgatsz a fejedben. Úgy sejtem: szörnyű gondolat.

— Dehogy az, bíró! Ha okossággal élsz, Sopron szerencséje virágzik ki belőle.

A bíró megmozdul. Szembedöccen a kapitánnyal.

— Beszélj! Azt mondtad, itt hagynád Sopront. Mit kívánsz érte?

— Semmit — feleli egyszerűen a Spalatói. — Vége a sarenak, elviszem az alamóciakat, élhettek megint kedvetekre.

Két kérdés robban ki a boltos mellből.

— S a vásáraink? A szölleink?

— Hó, lassabban! Odáig még nem vagyunk! A kapuitok zárva maradnak. Egyetlen lélek sem hagyhatja el a várost. De még így is nagy dolgot kínálok. Gondold meg: nem a kard diktál többé Sopronban, hanem ti magatok.

Reménység és gyanú villan a sötét szemekben:

— És ezt, ezt te, ingyért kínálsz?

— Csak húséget kívánok tőletek.

A bíró ormótlan fekete alakja megrebben. A szeme pislog.

— Húséget? Hm. Miféle húséget?

— Ügyelj hát. Én elvonulok hadammal a városból. Kardom únja a tétlenséget. Csak ötven alamócit hagyok itt. Igazán potomság. Húsz sopronira egy alamóci. Inkább díszörség, mint hadinép. Igaz-e?

— Tovább. Beszélj tovább!

— S ötven lovasom marad Macskakön.

— Tovább!

— S mondom, mindezért mitsem kívánok, csak a hűségeteket. A város megmarad Ottokár kézen.

A bíró nyel. Mázsás gondolatok gördülnek a fejében.

— De ez... Hogyan? Nem értem. Beszélj tovább.

— Tudom, fogas kérdés, ami a fejedben jár — mondja tiszta szemmel a Spalatói. — Mert, úgye, egyszer csak itt teremhet a magyar király követe, vagy hada és számonkéri töletek a várost. Ó, én értem a törvényt, tudom, mekkora hatalom az előttetek. Nos, hogy ne legyen belőle nagy fejtörés, én megkönnyítem a választ. Tuszokat viszek Macskakőre. Tizenöt kezest. Abban a percben, amikor Sopron megnyitja kapuit a magyar királynak, a tizenöt tusz feje porba hullik.

— Ó, hát ez? — mordul föl a bíró. De azután úrrá lesz megint hullámozó indulatán. — Szörnyű — igaz. De mégis olcsó váltság.

A tör megvillan a levegőben játékosan s a markolata pontos eséssel hull megint a zsoldos kezébe. És játékosan beszél a Spalatói is.

— De, persze, ha a város megmarad a mi hűségünkön és szükségében még fegyverrel is megvédi magát a magyarok ellenében, akkor a tuszok vígan élnek odaát Macskakön, míg csak el nem dől a nagy kérdés: ki legyen az úr Európában, kié legyen Nagy Károly koronája, Ottokáré-e, avagy a habsburgi Rudolf grófé?

Zihálva hullámozik a bíró boltos melle.

— Értelek, Spalatói. Tehát tizenöt tusz. Valóban, nem sok Sopronért. És semmi mást nem kívánsz? Semmi egyebet?

— Semmit.

Egy szemhunyásig megdermed a csönd, azután fellélekzik s előbbrelép a köember. A hüvelykujjával megérinti a mellét:

— Hát akkor, imhol az első tusz: én, Sopron bírāja. Gyerünk Macskakőre!

A zsoldos elneveti magát:

— Ohó, nem úgy!

A bíró szava pergőre fordul:

— Tudom, értelek, még tizennégy kell. Nos, én megnevezem tüstént azt a tizennégy soproni férfit...

— Aki nyomban és örömet leütteti a fejét Sopronért — vág közbe a várnagy — mihelyt egyetlen magyar lovas feltűnik a csornai úton. Ezt tudom. Csakhogy nem úgy lesz, bíró! Ez nagyon olcsó volna, hallod-e?

Detrefia megtorpan, táguló szemmel:

— Hát mi? Mire gondolsz?

— Nekem nem tizenöt soproni burgerkeponya kell, hanem a hűség. Sopron hűsége. S erre nem kezeség tizenöt halni tudó soproni férfi.

Iszonyodás rázza meg a köembert. Már fúj. Már az üstökébe túr s a szeme villámlik:

— Csak nem asszonyok? — dadogja. — Tán nem az asszonyainkra gondolsz? Ezt nem kívánhatod! Ilyen szörnyűséget nem kívánhatsz tőlünk. Ugye nem? Mondd, hogy nem!

A zsoldos a tör markolatát illesztgeti a tenyerebe. Próbálgatja a fogását. S föl se néz a bíróra, amikor kimondja:

— Nem. Nekem tizenöt soproni kisgyerek kell.

A sziklaember meginog, homlokán kigyöngyözik a veríték s úgy morran meg, mint az oroszlán.

— Gyerek? A gyerekek? Megállj csak: jól halottam? — És közelebb lép. — A... a mi... gyerekeink?

— Azok.

Most megreccsen alatta a padló, az ujjai horgasra görbülnek, a fekete fej előrebillen és az izzó szemek perzselően tapadnak a Spalatóira, amikor felüvölt bömbölve:

— Hóhérok hóhérja! Hát ezt, ezt? te Heródes! Nem, azt nem! Inkább vesszünk el mind! Égjen porig Sopron! De ezt nem! Nem! Nem!

— Csitulj no! — kiált rá a zsoldos. — Te böles vagy, bíró vagy.

Szilaj erővel harsog az indulat a haragtól remegő emberből:

— Nem! Érted? Ezt nem!

— De hiszen semmi bajuk sem lesz, no! Megmaradtok vesztég a mi hűségünkön és...

— De ezt nem! — dörög a bíró hangja. — Ember vagy-e, vagy ördög, hé! Emberképed van, emberformád van, téged is anya szült! Ezt nem lehet. Ugye nem? Csak sarcolni akarsz. Értelek, tudom, hallod-e: kívánj bármit, bármit, csak ezt ne! Te nézd, megsúgom, elárulom, van ám még kincsünk, véka-szám! Elásott aranyunk, hallod-e, sok-sok aranyunk!

— Úgy? — nevet fel a zsoldos. És jó szívvel teszi hozzá: — Vigyázz: meghallhatják. S te bíró vagy és te árulod el? No? Bölcsőbbnek hittelek. Ha valóban sátán volnék, most elvinném mindeneteket. De nekem csak a fiaitok kellenek.

— De azokat nem! — üvölti újból Detrefia. — Hallod-e? Hallgass meg! Mondj ki akármit, ami nekünk szent és drága! Én már nem tudok mit kínálni! Csak a gyerekeinket ne! Nézd, megalázkodom és könyörgök. A húgomat már elszakítottad a mátkájától, tőlem, Soprontól, a jóhíretől, de vegyél s vigyél el mindent, csak a gyerekeinket...

A zsoldos ráharsan türelmetlenül:

— Nekem csak azok a fiúk kellenek!

A bíró megdermed.

Fulladozik.

A haja meredt kócban áll a fején, a homloka csapzott a veritéktől, de szava már nincs, csak liheg és nyel.

És mikor már nincsen többé értelem az agyában, föl villan benne az utolsó gondolat.

Odavánszorog Éva ajtajához. Belöki az ajtószárnyat s beszél rekedten:

— Lány! Te. Te a szerelmese vagy ennek a... ennek az embernek. Hát ha van szó, amelyre még hallgat, most, most mondd ki!

A szép fehér árnyék kitántorog az ajtón és omlik, zuhan a Spalatói mellére:

— Nem, ugye nem! — dadogja fuldokolva.

A zsoldos hallgat.

— Irgalom, Péro, irgalom! — rimánszik esze-

lősen. — Soha többé nem kérek tőled semmit, én édes szerelmem! Irgalom! Mondhatnak árulónak, mert nagyobbra törsz Sopron sorsánál, de vitéznek, hősnak tud még a csecsemő is! Péro, édes, a hős lehet áruló, de hóhér: soha!

Bosszúsan dobban a sarkantyús esizma:

— Amit mondtam: megmondtam!

Most mozdul a bíró. Tompa harangkondulás a hangja:

— Ez az utolsó szavad, Spalatói?

— Ez.

— Hát akkor... akkor...

Megdobbán a padló, egyszer, kétszer, háromszor, a fekete óriás odarohan az ablakhoz, föltépi, szétlöki a szárnyait s kiüvölt roppant erővel az utcára:

— Hé soproniak! Talpra! Fegyverre! Elő a kapákat! Kaszákat!

A Spalatói ráharsog s túlordítja az utcáról behallatszó, zúgó jajongást és siralmat is:

— Ne ordíts, boldogtalan!

De amaz tovább üvölt, mint a karóbahúzott.

— Fegyverre mind! Húzzátok meg a harangokat! Védekezzetek! Mert eljött az Antikrisztus és fiaitokat falja föl!

Az utca zúg, de a szörnyű jajgatásból csak foszlányokban ér idáig a szó:

— A bíró!

— Hol a bíró?

— Jaj nekünk!

— Segíts, bíró!

— A fiaink...

— Jaj a fiam!

— Add vissza, gyilkos!

És vékony gyereksikoltások reszketnek az évig:

— Apám, ne engedj!

— Anyám!

— Mutti!

— Édesanyám!

— Mutti-i-i...

A Spalatói ott áll az üvöltő ember mögött és ordít:

— Térj eszedre, bíró! Mit ordítasz? Nem hallod?

A fiaitok már az enyéme!

Az utca végén dárdások hajtják a gyerekeket, félőrült anyák tépik mögöttük a hajukat és megvadult apák követelik vissza a fiaikat.

A bíró már nem lát s nem hall. Tántorogva lódul az ajtó felé s tajtékzó szájjal üvölti a boldogtalan városnak:

— Sopron! Én Sopronom! Most jön a te megfeszítettetésed!

VIII.

A Bécsi-kapu előtt megtorpant a nyöszörgő gyerekhad s mégegyszer visszasikoltott a város felé segítségért.

És akkor mégegyszer utánarohantak a dárdákkal visszahajtott apák és anyák. Már-már legázolták, elsodorták az alamóci utóvédet. Tíz ember ereje szálott az apák karjába, száz oroszán dühös bátorsága az anyák szívébe. Pusztá kézzel törték össze az alamóciak dárdáit, kiesavarták kezükből a kardokat, a megriadt utóvéd már megingott, félperc: és visszragadják gyermekeiket és — akkor egyszerre megdermedt az őrző roham.

Ötven íjjász szedte össze magát a sikoltozó gyerekek körül Karel szavára és ajazta fegyverét a boldogtalan kis túsókra.

Ötven nyílvessző vasán szegeződött a gyerekekre a halál, szinte araszos távolságból.

És Karel hangja recsegett élesen:

— Vissza! Ha még egy kar fölemelkedik, mind itt hal meg a nyilaink alatt!

És most már az anyák feszültek az apák elé és az apák a dühödt soproni nép elé.

— Ne tovább! — sikoltozták, harsogták. És maguk vigasztalták a szepegő gyerekeket, hogy csak néhány napra szakadnak el tőlük. Csak néhány napra, mert ha a pokoltól kellene is visszaharcolni őket: megteszik. Csak most, most meneküljenek meg a nyilaktól.

De hiszen lehet-e beszélni a megriadt gyerekekkel? Bizony, csak zokogtak, nyöszörögtek szegények. Erre átfúrta magát a szorongó népen valaki.
— Majd én! Én velük megyek! — kiáltotta. Brúnó volt, a diakonus.

Sápadt, soványra-bőjtölt, égőszemű, fiatal pap-féle. Árva, furcsa ember, akiről senki se tudta, hogyan került Sopronba. Nevetni sohse látta senki, de a gyerekek úgy húzódtak hozzá, mintha varázslat lett volna benne. Ő oktatta Sopron apróságait évek óta jámborságra, bibliai históriákra, istenes énekekre.

Egyetlen szavára rátapadt most is a gyerekek szeme.

Karel vállatvont és engedte, hogy vállalja a túszer sorsát. Legalább kevesebb baj lesz velük.

S a gyerekkísérő had, meg Sopron népe elvált egymástól.

Amazok kikanyarodtak a botorkáló kisfiúkkal, kislányokkal a Bécsi-kapun Macskakő felé, emezek meg ottmaradtak némán, öklös, vagy imádkozó kezekkel.

A macskakői úton magasra szállt a por.

És a porban, kopjás lovasok között a diakonus köré torlódva, lépkedett a gyerekesapat.

Már nem sírtak, nem is szípoztak.

Brúnó testvér beszélt nékik. Előbb csitító, símogató szóval, azután tüzesedő, lángoló lélekkel.

Az aprószentekről. Akik gyötrellem nélkül, emberkín nélkül váltak egyszeribe fényességes angyalokká. Mert nem fájt ám azoknak a késdöfés! Csak annyinak érezték a fegyvert, mintha fűszállal érintette volna valaki a szívük táját. Egyetlen fűszál-érintés: és nyomban angyalokká váltak.

Soproni kisfiúk, botorkáló kislányok hallgatták, hallgattak ártatlan, nagy szemmel.

És beszélt nékik Brúnó testvér a gyerekvitézekről. Német meg frank fiúcskákról, lánykákról. Akik elindultak vagy hatvan éve a Szentföldre. Fegyver nélkül, páncél nélkül, csak virágszállal a kezükben s a szentkereszt jelével a ködmönkéjükön. Mert úgy van az, hogy amit fegyverrel nem tudtak visszaszerezni a keresztes vitézek, hát az ártatlan gyerek-szívek bizonyosan megveszik. Láttukra megdermed a pogányok sokasága, megnyílnak Jeruzsálem kapui, eléjük tárja mezőit Betlehem és befogadja őket Názáret.

A nagyobbik Detre-fiú eltátott szájacskával hallgatta a csodálatos mesét.

— És győztek a gyerekvitézek a liliomdárdákkal? — kérdezte Brúnó testvért.

— Nincs még róluk hír — mondotta az égőszemű diakonus. — Messze van az nagyon. S még csak hat-

van éve történt. De bizonyosan győzhettek, mert egy sem jött közülök vissza. Nyilván ott élnek, boldog öregekként s vidám unokákkal járják Krisztus urunk áldott földjét. És éneklik jámbor énekeiket, amelyekkel elindultak valaha.

— Mit énekeltek, Brúnó testvér? — kérdezte Zenki Dénes kislánya, a szállongó porban, kopjás lovasok között.

— Mit is? — gondolkozott Brúnó testvér. És belekezdett egy zümmögő énekbe, Isten bárányáról, aki elvette a világ bűneit.

És a hang szállt, szállt az aranyszínű alkonyati porban és előbb a két Detre-fiú, azután Zenki Brigitta s utóbb már mind énekelt, énekelt, akár az Isten pacsirtái.

Az alamóciak hümmögtek, a piliznói lovaskopjások vállatvontak, a lovak prüsszögtek.

És senki sem értette a csodát.

Csak Brúnó testvér, aki úgy érezte, hogy elindult a mártírok útján.

*

A soproniak még hallották a távoli éneket.

És elámultak.

És hittek a csodában. Valami csoda történik majd. Bizonyosan történik.

És elszéledtek roskadozva.

...Este kivonult a városból a Spalatói is, egész hadával.

Csak ötven zsoldost hagyott a falakon, meg az őrkamrákban.

És amikor kivonult, póznát állítottak föl a Bécsi-kapu magas rondelláján. És a pózna csúcsára szurkos szakajtóban, gyantába, viaszba forgatott kőcsomót tűztek föl a városban maradt alamóciák. A bástyalépcső pihenőjén pedig tüzet gyújtottak. Annak a tűznek nem szabad kialudni.

Abban a percben, amikor a soproniak kaput akarnak nyitni vagy meg akarják rohanni az ötven alamócit: a tűz vigyázója a lángba mártja a kópjahegyre szúrt szurkos kőcot s tüzet vet a jeladó pózna kosarába.

Azt az égő vagy füstölő kosarat pedig meglátni Macskakőről.

És akkor a macskakői őrség tudja, hogy itt a perc és nyomban utána tizenöt gyerekfejet meg egy papfejet tűz ki kopjahegyén a megátkozott falakra, szörnyűséges feleletnek.

Hanem ha vesztég marad Sopron, hát semmi baj sincs. Csak ég a Bécsi-kapu rőzsetüze, strázsál ásítva a kopjás vigyázó s rezeget a szélben a jeladó pózna fekete kosara.

Hej, átkozott-jól kiagyalta ezt a Spalatói! Az az iszonyatos szurokcsóva kegyetlenebb őrség, mint tízezer idegen kopja.

Verje meg az Isten!

Késő éjszaka három embert szöktetett ki a várból Detrefia István.

Valter mesterlegényt, Szakonyi János városka-

tonát, meg Tubolyt, a besenyő íjjászok hadnagyát, aki megint fölépült az ostrom alatt kapott sebéből.

Valter az Ikva medrében bujt át a bástyafal víz-záró rostélyá alatt, Szakonyi meg Tuboly a titkos sikátoron át kúszott ki a városból.

Ennek a sikátornak a titkát csak a bíró tudta, meg a legvénebb soproni tanácsúr: Turnhofer Márton.

Ha a három közül csak egy is eljut a királyig s Macskakőnek fordítja előbb, akkor kaput nyithat Sopron s ujjongva hozza haza tuszait.

A három közül legalább egy pedig bizonyosan eljut eléje.

És most már hozzá lehetett fogni az imádsághoz is.

IX.

Lódult a harang jobbra-balra. S a roppant harangszív úgy csapódott benne ide-oda, mintha szét akarta volna verni a dörgő, zúgó ércpalástot.

A szétrebbent, riadt galambok pihegve ültek a közeli Mihály-kapu lövőréseiben, a Takácsbástyán, meg az óriás templom körül álló házak tetején. Évek óta, mindennap többször megriasztotta és szétrebbentette őket ez a rettentő-erejű harangszó. De így, ilyen szilaj zúgással talán még sohasem szólt. Zúgott vele az egész, hatalmas torony s rezegtek tőle még a háztetők is. Csoda lesz, ha megmaradnak épségben vékonyhájú tojásaik, ott a rengő torony szarufái között rázkódó fészkeikben.

Odabent a házak között, az utcákon s az ablakok mögött, valami iszonyatos dolog történhetett, hogy még ide, a napfényes magasságba is fölért. A földönjárók kínja fölremegett azon a hosszú harangkötélen egészen a toronysisak alá s ez a vonagló, gyötördő kín rázta azt a bömbölő harangot úgy, hogy csaknem széthasadt a vadul lóbálódzó ércpalást.

Hosszan búgott a harangszó a kémények fölött s délfelől visszazúgták a visszhangos hegyek.

Végül két nagy kondulással elhallgatott a harang és a galambok visszarepültek a toronyablakba, föl a fészkeikbe. Utóbb megint kiültek a párkányokra, támfalakra és tollászkodva hallgatták a kapun kiáradó orgonaszót, a kapun bevánszorgó embereket.

Azoknak jórésze már be se fért a templomba. Ott torlódtak a kapu előtt. Már csak a módosabbaknak nyitottak utat. Akiknek jelölt helyük volt a padokban.

Öreg-Buller Miklóst úgy támogatta Mihály fia meg a menyé. Ámbár azokat is támogatni kellett volna, roskasztó bánatukban.

— Mihályka — tördelte nyögve az öreg a szót.
— Kis unokám! Csak mégegyszer láthassam.

— Bátorság, apám, — dörmögte sötéten Mihály.
— Isten velünk lesz!

— Az eszem, csak az eszem maradjon meg! — jajongott az asszony is. — Mihályka, kicsi magzatom!

— Ne szaggasd a szívem, asszony — mondta az ura. És hogy erőt mutasson, rádörmögött a térdelőkre. — Utat, emberek, utat apánknak!

Dági és Volfram, akik a Spalatói elvonulása óta megint kardosan, sisakosan jártak, most fölállottak térdeplésükből és utat tágitottak a takácsoknak a templom hívös belsejébe.

Azután megint letérdeltek.

A kapubolt alól ércesen harsogott ki a pap hangja:

— Kyrie eleison! Mert közöttünk jár vala a farkas és elragadta bárányainkat!

— Kyrie eleison! — zúgta rá a fekete tömeg bent is, kint is.

— Penitencia testvérek! — kiáltotta újból a láthatatlan káplán hangja. — Az Úr meglátogatta városunkat. És mi vonaglunk szörnyű csapása alatt.

— Kyrie eleison! — mormolták földighajló fejével a mellüketverő emberek.

Akkor ért föl a templom elé a kisebbik Bullerfiú. Mintha dacolni akart volna a Jóistennel is, le se térdelt. Csak éppen a puha süvegét vette le.

— Erősítsétek lelkeiteket! — visszhangozta a templom öble. — Bőjtöljetez jámborsággal, hogy elérkezzék a ti örömtők órája!

— Úgy ám! — morogta Miklós indulattal. — Bujjunk pincékbe, verjük a mellünk és várjuk a csodát!

Valaki rászólt a kapu előtt térdelők közül:

— Csöndesség! Ne békétlenkedjél!

A fiú vállat vont:

— Tán boldog zsolozsmákat énekeljek!

— Elég legyen Miklós! — morrant rá a páncélinges medve most.

— Hallod-e, ne istentelenkedj! Nyugalom! — mérgeskedett Volfram is.

A takácslegény hangja fölcsettant:

— Ti mondjátok ezt, ti? Dági Péter? Volfram? Sopron legjobb vitézei?

— Csönd! Csönd! — mormogtak az asszonyok.

De a fiúnak már nem lehetett parancsolni.

— Ugyan jámborak lettetek! — fakadt ki keserűen. — Be jó most ez a penitencia, híres vitézek!

— Mi ez? — fordult hátra ingerülten egy aszszony.

Egy kopasz polgár is ráförmedt a Buller-fiúra:

— El innét az ilyen botránkoztatóval!

Hanem a hetyke legény tovább feleselt, csúfolódva:

— Vánkos ez a penitencia, vitéz urak! Jó puha vánkos, melyen elheverészhetsz a gyávaság!

De már erre kifakadt Ulrik mester is, a templom küszöbén:

— Hallgass már fiú! Az alamóciak...

— Meghallhatják ügye! — vágott közbe az izgága úrfi. — S te mondod ezt, Ulrik? Takácsok mesztere? Ki úgy védte a Takácsbástyát, mint az orosz-lán? Hát hol a kardod?

— Eszeveszett, hiszen a tuszok... — acsarkodott vissza Ulrik.

— Ne félj, no! — legyintett Miklós. — Nincs szükségem rátok! Majd a kapások!

És tölcseért kerekítve szája elé a tenyeréből, végigkiáltott a Szent Mihály-utcán:

— Hé, kapások! Hol késtek, Hinc?

Dági fölállott s megdőngette a földet széles pallosa hüvelyével:

— Most már elég! Én mondom: csönd!

Bentről kizúgott az orgonaszó, de a megvadult fiú túlharsogta:

— Nem lesz csönd! Érted? Tizenöt gyerekért, bárha az én kisöcsémért is, rühes kutyákként megalázkodjunk?

Volfram is fölállott.

— Allj meg, boldogtalan! Tébolyodott vagy!

— Elfelejtéd, hogy a tanácsurak... — intett mérgesen Dági.

— Mit a tanácsurak? — kiáltott a fiú — Riadt kotlósok!

— Félre, te istentelen!

— El a templom elől!

— Kergessétek el a tacsót!

— Ki mer hozzám nyúlni? — ordította a takácslegény, túlhevülve az orgonát. És kihúzta sudár derekát, villámló szemekkel. — Ki mer? Lássam!

Senki sem mozdult.

Miklós meg tovább lázított:

— Hé, nemesek, burgerok! Jobbágyok! Ébredjétek! Mozduljatok! Verjétek agyon azt az ötven pribékét és...

— Eszeveszett! Megölik a gyerekeket! — visította közbe az egyik asszony.

— Gyilkos! Gyerekek gyilkosa! — sziszegte rá egy másik.

Valaki a bíróért kiáltott a zengő orgonaszóban.

— Hol a bíró?

— Jőjjön a bíró! — tették hozzá mások is.

— Hallgattassa el ezt a háborodott kamaszt!

Az orgona utolsókat zúgott. A nép tódulni kezdett kifelé a templomból.

— Utat a bírónak! — kiáltozták a kapualjban szorongók.

A torlódó nép között föltűnt a bíró nagy, fekete termete. Úgy támogatta talpig-gyászban lépegető hitvesét.

— Nyugalom! Nyugalom! — kongott a harangzúgású hang. — Mi történik itt!

A vakmerő legény maga válaszolt:

— Semmi, bátyám! Sopronban? Hohó! Mi történhetnék itt? — És keserű méreggel lökte ki magából az epét. — Semmi! S ez a hitványság.

Akkor már ott reszketett a bíró mögött az öreg Buller is.

— Fiam! Miklós! — rebegte ingó fejjel — Mi ez? Csöndesedj!

— Nem csöndesedem! — üvöltötte a fiú. — Azért sem! Ordítok!

Ulrik mester a karjára tette a kezét:

— Boldogtalan, hiszen a fiam...

— Gyerme, igaz — vágott közbe szikrázó szemmel Miklós — gyermek, de azért meghalhat Sopronért!

Ulrikné megtántorodott és fölsikoltott élesen:

— Mit beszélsz? Átkozott! Átkozott!

Nyomban utána Buller Mihály is ráförmedt:

— Öcsém! Nem tudod mit beszélsz! Térj eszedre!

— Nyugalom! — harangozott közbe a bíró hangja. — Nyugalom! Hadd halljuk hát, mit akar ez az ifiúr?

Ulrikné megint fölsikoltott:

— Bíró, te szólni engeded? Hiszen a te két fiadat is! Te is apa vagy!

Detrefia magasra emelte buzogányfejű bíróbotját:

— A bírót szólították — dörmögte komoran. — S a bíró nem az apa.

Csönd támadt.

— Beszélj! — intett Miklósnak.

Az izgága legény vállat vont.

— Mit szólhatnék? Kétszer szállott le a nap, mióta az a hóhér elhagyta Sopront. Két drága nap telt el haszontalan! Hát hol vannak a férfiak? Ötven alamóci lebzsel a falakon, ásít és röhög, mert annyi lélek sem szorult belénk, hogy megfojtsuk őket, mint a kutyakölyköt!

Ulrik mester elbődült:

— Háborodott!

Öreg-Buller jajgatni kezdett:

— Fiam! Fiam! Hiszen az unokám!

Mihály felesége is fölsírt:

— Miklós! Mihályka halálát kívánod?

— Csönd! — dördült közbe a bíró hangja. — Szóljon a fiú.

S a dermedő csöndben tovább háborgott a fölindulástól remegő legény:

— Úgy hittem, mihelyt kiteszi a lábát a Bécsikapun az a gaz, hát a kalmárrőfjeinkkel verjük agyon ezt a gúnyőrséget, szabaddá tesszük városunkat s nyomába vágunk az árulónak, hogy izekké tépjük a hadával együtt!

A nép megrezzent.

De a bíró úgy állott közepen, mint valami nagy fekete bálvány.

— Csöndesedj fiú! A bosszú vágya beszél belőled. S a bosszúvágy vak. Hát a tizenöt ártatlan soproni gyerek? Köztük a bátyád fia is? Apád apró unokája?

— Igen, Mihályka — szólt közbe fuldokolva Miklós — édes kis öcsém. Úgy szeretem, hogy tébo-lyít a kín, ha rá gondolok. De értsétek meg, értsétek meg, hogy Sopron több, Sopron sokkal több tizenöt gyereknél!

Buller Mihályné sikoltozni kezdett:

— Eszeveszett! Ne hallgassatok rá!

— Emberek, asszonyok! Némítsátok el! — riká-csolta a haját tépve Ulrikné is.

Hasztalan volt. A fiú tüzetfújó sárkánnyá vál-tozott:

— Ekkora gyalázat! — ordította szétvetett ka-rokkal. — Hát viaszból vagytok-e, Sopron fiai, hogy az a Heródes büntetlenül mehet?

— A fiaim! Mihályka! A gyermekem! Ne hagy-játok! — jajgatott a bíróné, Bullerné meg Ulrik mester asszonya.

Detrefia István egyetlen szemvillanással hall-gatást parancsolt:

— Nyugalom!

És Miklóshoz fordult:

— Téged a bosszú visz. Csak a Spalatói vérére szomjazol. De fölér-e bosszúd tizennégy apa, tizen-négy anya mérhetetlen kínjával, ha gyereük el-vész? Mit adnál nekik halott magzatjaik fölött? Péro fejét? Bolond kölyök!

A nép föllélekzett. Morajlás futott rajta végig:

— Úgy, úgy István! Ó, aranyszájú bíró! Áldott! Áldott!

Volfram vitéz is kifakadt:

— Be jó, hogy szólsz uram! Már-már melléje áll az ember ennek az izgága legénynek.

— Mert van is némely igazsága! — morogta a páncélinges medve is.

A bíró fölemelte a buzogányfejű botot:

— Csönd! Sopron sorsában csak a tanács dönt. Mégis felelek neked, fiú. Nem szeretem, ha akárki is lidércfény után megyen. Tudd meg, hogy mindent megtettünk, amit lehetett. — S közelebb lépett a fiúhoz fojtott hanggal. — Három sopronit lopunk ki a városból, hogy hírt adjunk a királynak és megszabadíttassuk fiainkat.

— És ha elfogták mind a három legényt? — kérdezte sötét arccal a fiú.

A bíró szeme megrezzent s még halkabbra fogta a szavát:

— Csöndesen! Mit beszélsz? Tudsz róluk?

— Semmit. De Péro martalócai tegnap estig száguldoztak a vidéken. Miért nem mehettem legalább én?

— Fiam, édes fiam, még te is! — nyöszörgött föl öreg-Buller.

De Miklós süket maradt. Rángatózó szájjal kiáltotta:

— És ha már nem engedtetek, hát cselekedjünk!

— De a fiaink! A gyerekeink! A túsok!

Egyszerre fölzendült most már az egész nép a jajongó asszonyok szavára.

De a Buller-fiú túlrikoltotta a haragos morajlást:

— Mit zúgtok, hé! Háromszáz soproni halt meg

az ostrom alatt a falakon és most tizenöt gyerekért sírtok? Háromszáz apát meg férjet el tudtatok temetni?

Szegény Ulrikné megragadta Miklós karját:

— De a gyerekek!

A megvadult takácslegény visszarántotta a kezét:

— Hát kiapadt tán a méhetek, asszonyok? Nem lesz tán több gyerek Sopronban, ha ezek elvesznek? Úgy zuhant le ez a kérdés, mint a tagló.

A morajló emberek kábultan meredtek maguk elé.

És ekkor áttörte magát az emberek sűrűjén Dági Péter városhadnagy. Kivonta hüvelyéből széles pallosát és döngő lépéssel állott a Buller-fiú mellé:

— Ez a fiú igazat mond! Véled vagyok öcsém! És aki férfi, az mellénk áll!

A dermedt csöndben még sóhaj se támadt. De szemhunyasnyi idő után, még egy ember lépett ki melléjük.

Volfram.

És kardot húzott az is.

A takácslegényben lobogó lángot vetett az indulat a győzelemre, vékony termete megnőtt s lábujj-hegyre állva süvítette végig a Szent Mihály-utcát:

— Fegyverre férfiak! Fegyverre Sopron! Kapások ide, hé! Hol késtek? Fegyverre!

Hajszálon függött a tizenöt soproni kisgyerek élete. Még egy lázító szó: és fölzendül a város.

És akkor István bíró lábai elé vetették magukat az asszonyok. Bullerné, a bíróné, meg Ulrik

mester hitvese. Szinte egynek hallatszott hörgő kiáltásuk:

— Bíró ne hagyd! Uram, ne engedd! Segítség! Asszonyok, segítség!

Hoflingerné, Pordányiné és Turnhoferné félrelődította az embergyűrűt s begörbült, karmos ujjakkal rohant a bíró elé:

— Mi ez? A fiaink? Nem, nem! Gyilkosok.

A bíróból kirobbant fojtott ereje. Bölényszó volt a kiáltása:

— Csönd!

És fölemelte bíróbotját másfélölnyi magasságba.

A nép lihegve meredt az égetartott, buzogányfejű botra.

— A bíró parancsol! — zúgta az öblös torok. — Sopron parancsol! Dági! Volfram! Kinek a zsoldján éltek?

A zömök Dági meg a nyurga Volfram lehajtotta fejét.

— A városén — dörmögte Dági.

— Sopronén — morogta Volfram.

A bíró öklében lecsúszott a bot, megmarkolta a gombja alatt s a vasalt végét belevágta a földbe.

— A kardotok Soproné. Hát Sopron rendeli: hüvelybe!

Két pallos villant komoran s lökődött csattanva a hüvelyébe.

A bíró most a Buller-fiú felé fordult.

— Te pedig eszmélj, eszeveszett. Ordíts kínodban, vagy bujj meg bánatoddal valami zugban.

Avagy vidd el gyújtó csóvádat, ahova akarod, de ne hozz véle romlást miránk! Érted?

A takácslegény fölívta a fejét:

— Úgyis jó! Tehát mehetek?

— Eriggy!

— Ahová akarok?

— Ahová akarsz!

— Megkapom a sikátor kulcsát?

Detrefia fölívta a dolmány-gombját a mellén, kioldotta fonalából a nyakában függő kulcsot.

— Vidd!

Csak öreg-Buller nyöszörgött a szívzaklató csöndben:

— Fiam, mire készülsz? Ha már elmegy, fuss a király elé, fordítsd Macskakőnek! És mentsd meg, jaj, mentsd meg őket!

A fiú megmarkolta a kulcsot, leszegte a fejét, átfurakodott az embergyűrűn s elrohant. Csak két szava maradt ott tompa kongással a megkínzottak között:

— Megyek, apám.

Ziháló mellel, dülledő szemmel nézett utána a bíró:

— Eriggy, eriggy, te kába! Így még használhatsz. Gyeheennává tette volna Sopront.

Mintha roppant nyomás alól szabadultak volna föl mind. Zsivajgott a boldogtalan asszony-nép:

— Ó, hála! Hála! Köszönöm a fiamat! Aldjon meg az Isten, bíró!

Az asszonya csak nézte, nézte az urát és remegő szívére szorította annak erős tenyerét.

— Köszönöm, István!

Hanem ebbe az áradó hálába új kiáltások harsogtak bele. A Szent Mihály-utcán tépett, rongyos had lihegett föl. Kaszák, kapák, cséphadarók magasodtak fölötte. Torlódott mint az áradat s hömpölygött egyre közelebb. A szőlősjobbágyok, a hauerok.

Öreg-Hinc zihált előttük, lobogó hajával.

— Mia nach! — kiáltozta vörös képpel! — Előre kapások! Wia kumma schon! Hé Miklós úr! Itt vagyunk!

— Mi ez? — állott eléjük Hoflinger.

— Mit akartok? — harsant rájuk Ulrik.

— Vissza! — üvöltötte Buller Mihály is.

A vén bocskoros vérbenforgó szemmel üvöltött föl:

— Nincs vissza, hé! Agyonverjük őket mind! Miklós úr, hé!

És vadul bögték utána a kapások:

— Rájuk, csak rájuk! Nua drauf, Leut!

Sodorni kezdték a templom előtt álló népet a bástyák felé, a Mihály-kapu felé. Ulrik takács eléjük vetette magát s úgy ordított, hogy kidagadtak nyakán az erek:

— Zuruck Leut! Elébük emberek! Zendülés!

Hinc félrelódította:

— Utat! 'S is gnuat! Ha az urak féltik a fiaikat, meg a bőrüket, hát majd mink!

S kaszáikat, kapáikat, cséphadaróikat lóbálva szorították félre az urakat az árva bocskorosok.

Akkor dobbant eléjük a bíró, rettentő kiáltással:

— Allj!

A kapások megtorpantak a dördülő hangra. Csönd támadt.

A bíró szeme villant jobbra-balra.

— Lázadás? — kérdezte mogorván. — Ki emel fegyvert Sopron bírájára? Hinc?

A vén kapás lehorgasztotta a fejét. A hauerok leeresztették szerszámaikat. Minden szem kimeredt, minden szív a torkokban lüktetett.

— Bíró. Nagyúr — tördelte Hinc a szót — úgy véltük... meg Miklós úrfi is...

István erős keze ránehezedett az aggastyán vállára:

— Hát te is, öreg? Te is öreg Hinc? Még a te fehér fejed is megkergül?

— Nincs már értelmünk, uram — vinnyogta a hauer. — Máskor se füttyszó vót az életünk. Ná. Leicht woas nie. De szívvel ettük száraz kenyereinket.

— Tudom — bólogatott a bíró.

— De hogy rabbá lett a város — panaszkodott a vén rongyos — földönfutóknál sanyarúbban élünk. Pedig ott vótunk mink is a bátyákon. Hetven kapás porlad a holtak közt s jaj, az én fiam! Szép, erős, Ambróz fiam. Utolsó fiam. Meg Valentin...

— Szánlak, öreg Hinc.

A kapásnak reszketett a szája. Rongyos inge ujjával megtörülte könnyes arcát.

— Osztt most? A sárkány elment, ti élhettek urak. Mink meg tengődünk a régi rossz soron. Mer falainkon ott strázsál a rabló, a kapuk zárva, szól-

leink éves dudvában állnak odaki. A kenyér, élet kintrekedt, nagyúr.

A kapások bólogattak, nyeltek és szipogtak. A templomos népen szánalom morajlott végig.

— Tudom, tudom, öreg barátom — dörmögte a bíró. — Vagy azt hiszed, tán alszom, éjszaka? Szűken vagyunk jólélek. Tudhatod, Vásárok sincsenek. Azok is kintrekedtek.

— Úgy, úgy — szólt közbe Buller Mihály. — A vásznam garmadában áll.

— Műhelyünk kong — tette hozzá Ulrik. — Csak a pók szó benne.

— Féléve nem szól a kalapácsom! — kesergett Höflányi Simon is, a kovácsok mestere.

— Ez az igazság — bólogatta fehér fejét öreg Buller.

Hinc ránehezedett a kapája nyelére.

— Engedelmet — mondotta fulladozva — már én csak úgy vélem. Ha így vagyon, hogy megfojt a nyomor, akkor meg éppen nincs egyéb. Megfojtani az ötven martalócot és föl az orgonát a kapukon. Ja so ist's. Mingyár lesz vásár, szüret, oszt élhetünk!

Ulrikné, Bullerné meg a bíró asszonya közbejajdult:

— De a gyerekeink! A kisfiam! Két síró magzatom!

És fojtva zokogtak mind az asszonyok.

— Hallod, jó ember? — kérdezte a bíró és körülhordozta bús tekintetét a körben.

Hinc csak bólogatott.

— Hallom uram. És szánom. De az éhség is

ordít! Oszt a számvetés, haj mégis csak az marad: tizenöt gyerek vagy a város.

— Értsd meg, jó ember — könyörgött a bíróné — az én két fiam!

— Nékem is vót — nyöszörögte az öreg — el-esett Sopronér. Oszt több nem lehet, miként ti-néktek,

A bíró foga megesikordult a kintől.

— Öreg, öreg testvér. A fiadat nem kelthetem életre. Hanem az éhség? Hiszen osztattam magot. Ha elfogyott, hát mért nem gyűttök újra? Vagy nem vagyok-é bírátok?

— Az vótál mindig — dünnyögte Hinc. — Jó és hű urunk.

A kapások bólogattak.

— Ha éheztek — tette hozzá a bíró — bár mag-táram üres, megnyittatok minden soproni zsákot. És kihúzzuk rajta életünket, amíg a király meg-győzi az ellenséget.

De már erre felmordultak a burgerok.

— Hogy véled ezt, bíró? Az én búzámat? Neme-sekét? Szabad burgerokét? Ezekért a rongyos job-bagyokért?

Lakner Herman, a pék közbesüvitett:

— Ezt nem teheted, bíró!

A Sobor-nembeli Bodonfia Bod hadonászni kez-dett a bíró orra előtt:

— Nincs ilyen juss, hallod-e?

— Nem tűrjük ezt! — zúgták az urak mind.

A bíró dobbantott egyet.

— Most nincsen úr, polgár vagy pór! Értitek?

Bársony vagy daróc, mindegy az. Egy-vér csurgott a falainkon. Egy-rög takarja holtainkat. Hát egy a kín is, meg egy a sors!

— De bíró, gondold meg! — kiáltotta Buller Mihály.

— Ezt nem hagyhatjuk! — hadonászott a pék.

— Hé urak, ide! — süvítette Bodonfia.

— Hé tanács, szavazzunk! — tüzeskedett Ulrik takács is.

Detrefia megint fellökte a bíróbottot a levegőbe, magasan a fejek fölé s elbődült:

— Csönd! Minden zsák tizede közös! Bárkié volna is. Estig ott legyen a magtárban mind. Dági Péter! Volfram! Városlegényekkel, ispánokkal megjárjátok a házakat. Aki ellenkezik, annak vegyétek el mind a zsákját, magát verjétek vasra!

A két hadnagy odadobbant:

— Úgy lesz, uram! Meglészen!

Az urak mégegyszer felzúdultak:

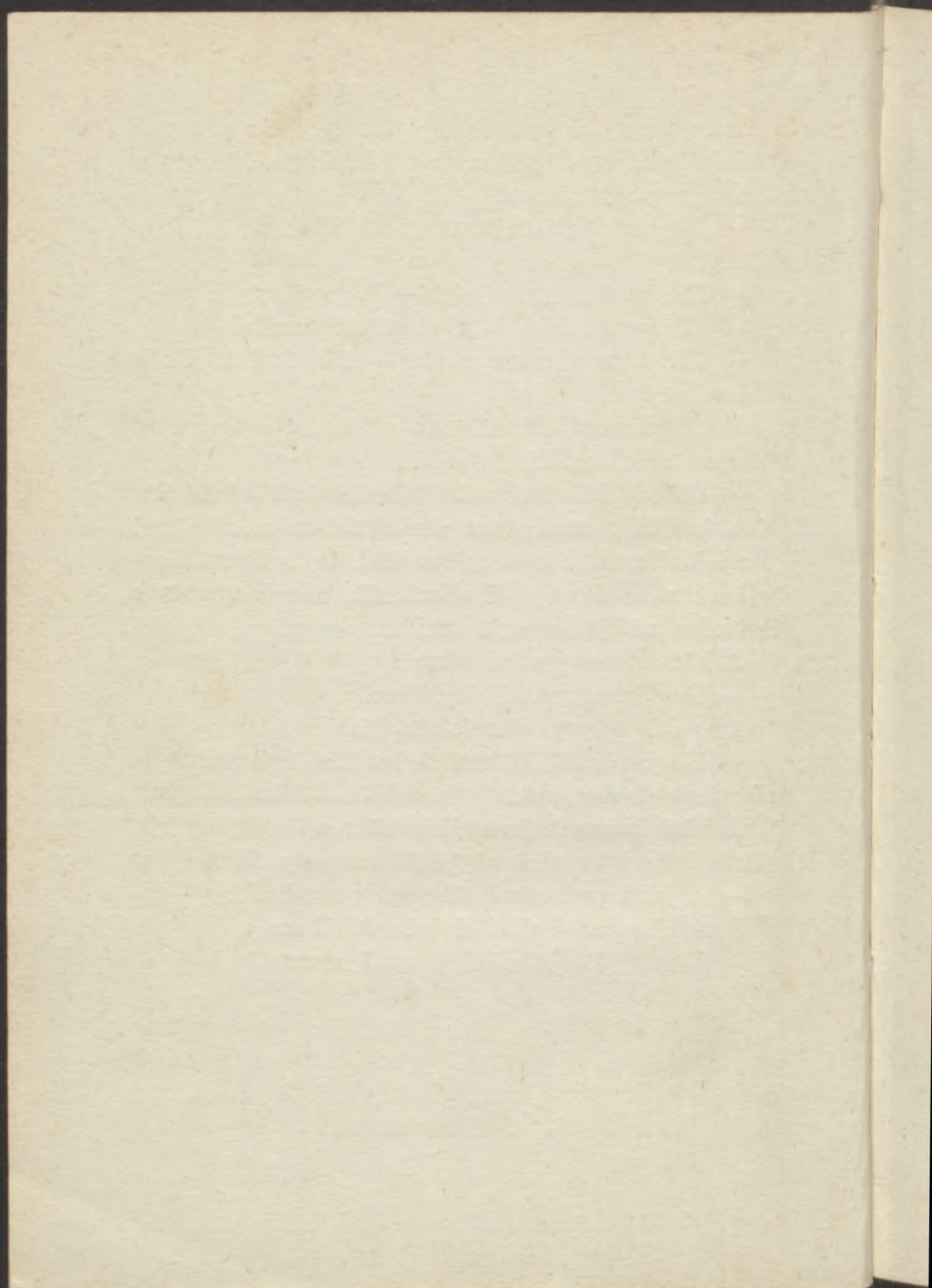
— Hó, bíró, állj! Nem tűrhetjük! Injuria! Szabad polgárok vagyunk.

A bíró lecsusztatta ujjai közt a buzogányfejű botot s belevágta alsó végét félaraszra a földbe.

— A bíró parancsolt, Sopron parancsolt!

Öreg-Hinc odahullott István lábához:

— Köszönjük, köszönjük az igazságot!

X.

Virradó reggelre bedobták a déli falon Valter fejét.

A soproniak megborzongtak s eltitkolták az alamóciak előtt.

Hanem azért vigasztalták egymást.

Hiszen Tuboly meg Szakonyi még eljuthatnak László királyhoz!

Délben riasztó hír száguldott végig a városon:

— Üristen! Végünk van! Odanézzetek!

És fölmutattak a Takács-bástyára.

A Takács-bástya peremén kopja ágaskodott az égnek. A kopja végén ott ijesztett a besenyőhadnagy feje. Véres üstökét libegtette a szél.

Az alamóciak szalonnát pirítottak a Bécsi-kapu bástyatüzénél és fölmutogattak a szegény Tuboly vértelen, ólomszínű fejére.

— Irtózatós! De talán még Szakonyi? — dadogták a soproniak vonagló szájjal.

Ulrik mester meg Zenki eszűket vesztették délutánra. Tajtékozva jártak házról-házra s összezsédtettek vagy ötven embert kaszákkal kapákkal.

És nekilódultak az alamóciaknak.

Azok még csak riadót se fújtak, hanem várták nevetve a támadást.

Csupán egyetlen alamóci fogta meg a kopjáját. A tűz vigyázója. A szurokesóvás kopját. És lendítette a tűz felé.

Ulrik erre felordított és eltakarta a szemét:

— Ne! Ne! Irgalom!

És maga feszült neki az embereinek Zenkivel, hogy visszatartsa őket.

Morogva kullogtak széjjel.

Az alamóciak nevettek a falakon. Még azok is, akik a többi bástyán sétálgattak fegyvertelen, pök-hendi biztonságban.

...Estére a kapások forrtak föl megint. Dühösre bujtogatták egymást, hogy az urak kedvéért bizony ők nem raboskodnak tovább. Haljon meg az a tizenöt pulya! Több is veszett már Sopronért!

És összeverődve, karórapapva baktattak föl a Bécsi-kapu felé.

A tanácsurak asszonyai végigsikoltozták a várost s a bíró maga szóratta szét a hauerokat Dági meg Volfram legényeivel.

Az a rőt tűzfény ott a bástyazúgban, meg a fölötte ágaskodó fenyegető pózna: a pokol izzása, pokol árboca volt.

Vonagló apaszívek, vergődő anyaszívek védelmezték a martalócokat, az eszelősek éberségével.

Hiába minden! Nem volt segítség.

Egyetlen segítség lehetett volna. Ha valami hirtelen lezuhogó zápor eloltotta volna azt a szörnyű tüzet. Akkor váratlanul megrohanhatták volna a

zsebrákokat, mielőtt még új tüzet csiholhattak volna.

Hanem a záporért is hasztalan rimázkodtak az égnek.

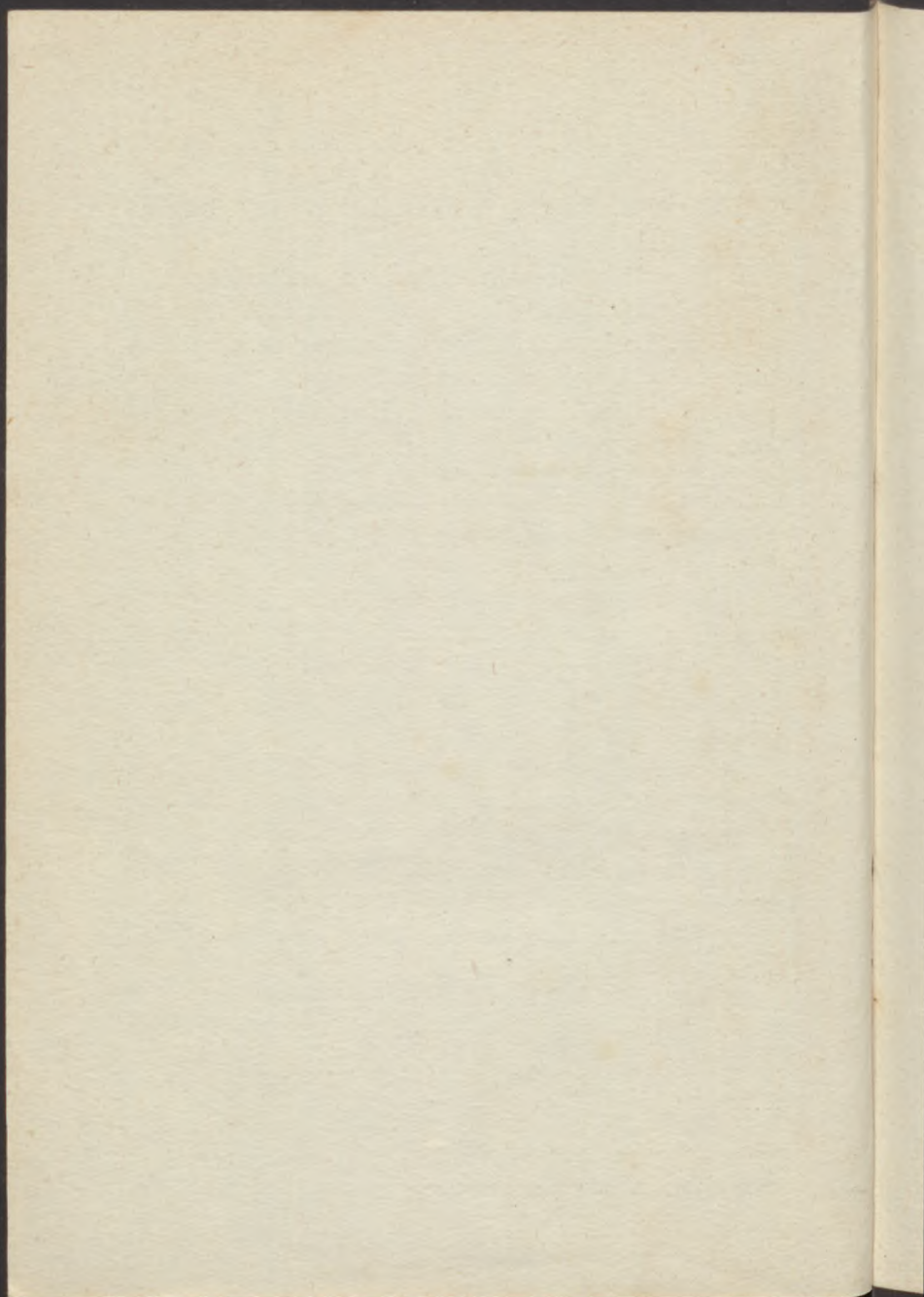
Tikkasztó nyár volt abban az esztendőben.

Nem volt hát segítség maguk-erejéből.

Az az ötven alamóci, az a tűz, meg az a kosaras pózna erősebb volt, mint egész Sopron.

Csak az imádság maradt. Meg két vékony sugárnyi reménység.

Szakonyi és a Buller-fiú...

XI.

Valaki jár a Lajtpart nádasában.

Lehet ugyan, hogy csak a szél hajtogatja a suhogó náderdőt, mert a nádi-farkas, vagy a róka, de még a vízimadár is messzebbre surrant, mióta le-táborozott a poros had a folyó mentén.

Lónyihogás, fegyvercsörgés, pányvacövekek szapora sulykolása hallatszik a sötétedő estében. Rövid tábor készül, mert csak egy sátrat ütnek föl. Tágas, vezéri sátrat. Be is hordták már a tábori ládákat, asztalt, ülőkéket.

Azután egymásután lobbannak föl a tábortüzek.

A lovak abrakolnak, a katonák sütnék-főznek s dévajkodnak.

Nem lehet hát, hogy farkas, róka, avagy vízimadár lappangana a tábor mellett suhogó nádasban.

Bizonyosan csak a szél hajtogatja a suhogó náderdőt, ott a fölvont vezéri sátor mögött...

*

Parányi olajméc s tábori asztalon. Mellette araszos Mária-szobrocska. És ládák, nyergek, fegyverek szanaszét a hadisátorban.

A Detre-lány lélektelenül ül az egyik sarokban. Nem is hallja a körülötte zajló lármát.

A Spalatói előtt parancsra vár két páncélinges, fegyveres ember. Az alamóciak hadnagya meg a piliznói lovasok vajdája. Vaclav és Karel.

A Spalatói kibujik, a fejét, arcát, meg vállát is borító, zizegő páncélesuklyából, amelyből az imént csak az arca eleje látszott s leteszi tollas sisakja mellé az asztalra. Szép, hullámos haja fölborzolódik. Mialatt lesímítja, odaszól az embereinek:

— Tehát az alamóciak még az éjjel átkelnek a Lajtán, Karel.

A lovasvajda rábólint.

— Értem.

— A már átkelt félzászlónyi lovasod addigra összeszed a falvakból hatvan szekeret. Azokra nyomban fölrakodnak Vaclav emberei s elindulnak. Ha kell, lóroskadásig hajtotok, mert holnap estére Bécs alatt akarok lenni.

— Úgy lesz — dörmögi Vaclav.

— Láss hozzá! Mi pedig virradatkor bontunk táborn a többi lovasokkal, Karel.

— Akkor elsőnek Kocur zászlója menjen?

— Az. Utána a többi. És most gyere Karel, gázlót keresünk a vizen.

A Spalatói csak úgy, hajadonfótt, könnyű zekében kilép a sátorból. A két hadnagy némán követi. A bejáró ponyva összezsapódik. A mécs lobog s fölveti a Mária-szobrocska árnyékát a sátor boltozatára.

Odakint suhog a szél. Csapkodja, horpasztgatja a sátrat.

És most mozogni kezd a sátorponyva alsó széle, fölemelkedik és bebújik alatta egy árnyék. Nem látja azt a másik árnyékot ott az asztalon túl, mert azt eltakarja a méceses előtt álló sisak.

Hanem az a másik árnyék fölriad s hátrál iszonyodva.

A besurranó hebegni kezd:

— Én vagyok. Ne félj. Jó hír. Sürgős hír, ha mondom! S elbocsátja a gyerekeket.

— És ez... ez igaz? — ámuldozik a fehér árnyék, mintha súlyos álomból ébredne.

A sötét árnyék közelebb lépett:

— És érted is jöttem, Éva.

— Nem értelek, Miklós. Hát te még — ?

— Most is, Éva. Azok után is. Akármilyen volt.

És figyel, fülel szakadatlanul, villogó szemmel és nyugtalan, osonó léptekkel.

— Lehetetlen — rebegi a lány. — Már lehetetlen. Ó, annyi minden van mögöttem. Szédülés, vér, mocskok, átok, gyalázat. Nem, nem. Ennyit nem felejthetsz el. S ha Péro meglát — riad föl megremegve — véged van! Szóba sem áll majd veled! Hát menj, fuss, amíg lehet!

— Csitt!

A fiú fülelve áll a sátor-résnél.

— Miért fülelsz, ha hírrel jöttél? — tör ki fojtott hangon a lány. — Nem, nem igaz! Te Péro miatt jöttél, megint gyilokkal jöttél!

— Ne mukkanj, esztelen, — csikorog a Buller-

fiú és mutatja a kezzeit. — Nézd: nincs fegyver nálam. Mondom, hogy hírrel jöttem.

— Nem hihetem — tördeli kezét a lány. — Te mást akarsz, Miklós, fuss, menekülj! Mindenre kérek, menekülj!

— Rémeket látsz! — suttogja a fiú. — Nyugodj meg. Maradok!

Mint a fagyott madár hull Miklós lábai elé a leány.

— Mondd, mit tegyek?

— Sikolts! — sziszegi sötét arccal a fiú és lopva megtapogatja a törét. — Sikolts! Öless meg! Rajta hát!

Zokog a Detre-lány.

— Ó, én legkínzottabb féreg! Hát ez is. Még ezt is. Iszonyún büntetsz, én Uram Istenem!

A Buller-fiú áll meredten, előrehajló fejjel, mint a neszelő hiúz. Csak hosszú csönd után morran bele a fáradó zokogásba:

— Nos? Miért nem kiáltasz?

— Hallgass az Istenért! Elárulod magad! — És új erővel kap a szó után a lány. — Még nem jönnek! Mögöttünk a nádas, azon kijutsz!

— Szólnom kell véle. Maradok.

— Hát akkor vége — lehelli a lány. — Hát vége. Ő is, te is, én is. És már nem tehetek semmit. Milyen szörnyű egérfogó! Mind beleveszünk. De csak vége volna már!

Zsibbasztó csönd feszül fölējük a sátorponyva alatt. Minden tagjukban ott ver a szívük.

A takácslegény kezében ott izzik a tör markolata.

Nincsen több könnye a lány szemének. Tán nem is Miklósnak mondja, csak reménytelen magának:

— Már azt se mondom, hogy engem ölj meg elsőnek. Kő van a szíved helyén, Miklós. Tudom, hasztalan volna. Értelek. Nem tehetsz másként. Így kellett történnie. Megérdemlem...

— Csendesebben! — suttogja a fiú, mert lépések dobognak odakint.

A boldogtalan leány felugrik. Szeme kitágul.

— Jön! — hörghi fuldokolva. — Uristen! Legalább, legalább az Isten! — És térdre omolva, levegőért kapkodva, esdekel a parányi Mária előtt. — Most még... Miatyánk, Miatyánk, ki vagy a menyekben... Ó a torkom! A torkom! Legalább még ezt... Megfulladok! Jaj te, te Keresztrefeszített, csak még ezt az imádságot!

A Buller-fiú leereszti a tört.

— Őrségváltás volt. Elmentek.

A leány nem hallja, nem látja. Már nincs sátor, fegyver, Péró, világ, élet. Csak az ítélő Isten és egy összeomlott lélek.

A lélek rebegi az Istennek:

— ...és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is...

Megáll. Körülnéz üres szemekkel:

— Mi is? Én is? Hát nekem is van megbocsátanivalóm?

És most sikoltana, ha volna még hangja.

— Nem, nem! Egyetlen bűnös van csak e világban: én! És minden átok az én fejemen...

A Buller-fiú nézi, szánja a bomlólelkű lányt.

Az meg csak bámul a semmibe és viaskodik könnytelenül az irgalomért.

— De hát miért? — kérdi borzasztó félelemmel.
— Miért, hogy éppen én? Hogy történt ez mind így, Krisztusom? Felelj, felelj, égi Irgalmasság! Miért engem ért a kárhozat? Nem voltam-e olyan jámbor, akár a többi lány? Ó, hányszor járultam elibéd mennybéli Szűz? Fehéren, tisztán, koszorúval?

Az izzó tör kihült a férfikézben.

— Szegény, szegény gyerek — nyögi a Buller-fiú.

Hanem emez nem hallja.

Nem földiekkal küzködik megbomlott értelme, újból szivárgó s pergő könnye,

— Miért nem óvtál meg Tenger Csillaga? — kérdi halk kesergéssel. S hogy nem kap választ, kitör vadul. — Miért? Miért? Miért nem állítottad meg a forgó vihart, mikor kitépett a mátkám karjából? Miért? Hiszen a leggyöngébb voltam, tudhatod! Sodrott levél... hulló levél... megátkozott apró levél... Miért éppen én?

Megrendült felkiáltás szakad ki a Buller-fiú száján:

— Éva! Évám!

A Detre-lány felmagasodik tántorgó lábán és a fejéhez kap. De még most sincs a földön. Seppeg, mint az álmodó.

— Valaki szólít. Mintha a mátkám lett volna. Az én szép, tiszta, ifjú mátkám. Ő volt! De hiszen akkor talán nem is igaz semmi. Csak ez a mécs, ez a sátor, ezek a fegyverek... ez zavar...

A Buller-fiú már ott áll mögötte, hogy elkapja, ha megroskadna ingó alakja.

— Évám!

— Igen, az ő, — rebegi az eszelős lány örömmel.
— De ne szólíts! Most ne. Majd csókkal ébressz ebből a sötétből.

Csörrenve hullik le a tör a tábori asztal lába mellett s két remegő kar fonódik a karcsú lánytermet köré.

— Évám! Üdvösségem!

— Ne, még ne! Ne szólíts! Álom volt. Rossz álom. Mindjárt elmúlik. Be jó lesz felébredni belőle. Be jó lesz tudni, hogy jó vagyok. Szép vagyok. Legszebb szűz vagyok, a soproni szűzek között. És akkor, aztán, megszólalnak a harangok, fejemre tűzik a rózsaaágat, rozsmaringot. És tisztán, szépen, lépegetünk...

Rémülő szívvel hördül rá a legény:

— Évám! Mi van veled? Ébredj!

A káprázattal játszó szegény leány megállítja szavában.

— Hallgass. Csönd. Hagyj. Olyan szép ez! És megyünk. És virágok hullanak. És szól az orgona. És boldog vagyok. Mérhetetlen boldog. És a nép azt mondogatja: ni, milyen szépek! A legsudárabb soproni legény s a legtisztább szűzecke.

— Csillagom, ébredj! — zihálja a fiú.

— És ott áll fölöttünk Ostolfus esperes és az oltár tövéen két piciny ministráns: Istvánka, Péterke..

A reszkető test most megrendül, összerázkódik a Buller-fiú karjában. S nyilalló kínnal markolnak a kékfekete hajba a rettegő kezek.

— Mi? Mi ez? Megbomlott az eszem? Jézusom, hiszen Ostolfus halott! És a kisiúk! Könyörülő Isten!

A káprázat szétfoslott. Élesen vág a leány testébe, húsába a földi élet kínja.

Mint az orsó perdül Miklós felé. Rázza vadul a fiút:

— Miklós! Mi van a gyerekekkel? A soproni fiúkkal? Sopron tehetetlen! A gyerekek fölött hóhér áll! És te, te ránk vesztegeted az időt? Két hitvány lélekre? Egy gyilkosra, meg egy nyomorult asszonyi állatra?

Most a fiú mered maga elé lehorgadt szemmel.

— Várj... Én... én a király elé akartam menni...

— És nem mentél?

— Éjfél volt. Bujkáló hold. A törhöz ért a kezem és rohanni kezdtem nyugatnak, a had nyomán, hogy belévágjam a torkába éppen akkor, amikor téged ölel.

— Hát mégis Péro? — jajdul föl a lány. — Boldogtalan! Gyere fussunk! Meg kell menteni a kicsiket! Istvánkát! Péterkét!

Miklós keze megragadja Éva karját:

— Gyere!

És lódulnának ki a sátorból, amikor egyszerre gyökeret ver a fiú lába. Szeme a földre mered. A törre.

— Hó! A tör... — lihegi. — Hát nem lehet. Nem enged az átkozott! A cimbora.

— Miklós, menjünk! — jajong a lány.

Hanem a tör már ott van a fiú tenyerén. Mered rá.

— Várj! Nem enged. Azt mondja, hogy ő a segítség. Az orvosság. Mindenre orvosság! Ha megvillan: eloszlik a sötétség. Ujra nevet a nap. Tiszta leszel te is, tiszta én is, enyém leszel. Szép, boldog hitvesem. És énekbe kezd majd a soproni harang is.

— Gyere! — nyögi a lány.

A Buller-fiú rávicsorog.

— Várhass! Le kell mosnom a gyalázatot rólad! Így nem veheted föl a fehér ruhádat, rózsakoszorúdat. Le kell mosnom, érted?

Kint lépések dobogtak. A lány felhördül.

— Jönnék! Most még...

De a fiú már nem a fülével hallgatózik. A vére a halántékain harangoz. A kijáró mellé lapul a sátorponyva redőibe.

A Detre-lány szívverése eláll. Kavargó feketeség gomolyog körülötte, nincs már világ, élet, sóhaj, csak valami mélységes zuhanás. S a vértelen test ájultan hanyatlik egy nyereghalomra.

A sátorponyva félrelibben s belép a Spalatói. Hunyorogva áll meg.

— Ki van itt? — kérdi tétován.

Egy dobbanás és megvillan a tör.

— Sopron! — sziszegi a Buller-fiú. — Sopron van itt, te dög!

A Spalatói meginog, tántorog és elvágódik hörgöve, iszonyodva:

— Átkozott! — nyögi. — Nem tudod, nem tudod, kit öltél meg... kölyök...

A megvadult tör pedig szúr, szúr, szúr, amíg csak utolsót nem rándul a földön vonagló test.

S mikor már nem mozdul, föltérdel a takácslegény.

És bambán nézi.

Föláll és bambán nézi.

Hátrál és bambán nézi.

Azután megsimítja csapzott homlokát, nyel, körülnéz, az élettelen leányhoz lép és élesztgeti szóval.

— Évám. Galambom. Ébredj, kedves! Már tiszta vagy. Mehetünk. Vagy úgy? Alszol? Így is jó.

Felöleli a könnyű terhet és indul vele, jobbjaiban a véres törrel.

Ahogy félrehajtja a sátorponyvát, megéled vállán a lány. Sóhajt.

— Hol vagytok?

— A mátkád karjában — suttogja a fiú. — Már megyünk.

— Hova viszel? — kérdi lehellethalkan a lány.

— Sopronba. Napfénybe... — mormolja a fiú.

És kilép, vállán a zúzott, fehér virággal.

A sátorponyva összezsapódik suhogva.

És suhog a szél is.

Valaki jár a nádasban...

XII.

A fáradt nap kibújt a Kerektorony mögül.

Sugara egyre közelebb csúszik a tanácsterem szélső ablakához. Most eléri a sarkát és a fény átvillan az ólomkarikás ablak piros csillámlapocskáján. A piros fény rávilágít egy fekete fejre. Ez a fej hosszú idő óta mozdulatlan. Komoran hajlik előre, a görnyedten ülő test fölött.

Nehéz, támlás tölgyfaszéken ül a soproni bíró. Balkeze az ölében, jobbja meg tétován lóg le a szék karfája mellett. Bozontos szemöldökei a piros fény-sugárra se mozdulnak. Pedig már nincs homály a teremben.

Dági Péter áll előtte, talpig fegyverben s már azt hiszi, hogy sose szólal meg többé. Csöndesen köhint a hadnagy. Talán attól felébred szörnyű hallgatásából.

A bíró feje végre megmozdul. De a hangja olyan, minha valahonnét nagyon mélyről morajlana föl.

— És te... te láttad a fejét?

— Láttam, uram — feleli sötéten a város-hadnagy.

— Magad szemével láttad?

— Magam szemével.

A bíró fogai megcsikordulnak.

— Mondjad, hogy nem igaz. Mondjad, hogy rosszul láttad!

A hadnagy palloshüvelybe megdöccen a padlón.

— Mondanám, szegény uram. De nincs úgy. Az az igazság, hogy az éjjel bedobták a falon Szakonyi fejét. Akárcsak a multkor Valterét, meg a besenyő Tubolyét. Megnézheted magad is. Zsákba rejtettem és őrizem.

A bíró sóhajt.

— Szóval, Szakonyi sem ért el a királyhoz.

Reszket a piros sugár a bíró fején. És reszket a csönd a tanácsteremben.

— Most mi lesz, uram? — kérdi nagysokára Dági.

— Most? — A bíró görcsösen megmarkolja a szék karfáját. — Most... hallgatunk. Ne tudja meg Sopron, hogy mind a három hírvívő halott. Mert a Buller-fiú még... Hát hallgatás.

— Meglesz uram.

S a páncélinges bika kidöcög a tanácsházból.

A bíró meg föláll, fordul, odamegy az ablakhoz. Föllép az ablakfülke padkájára, kitarja az ablak-szárnyakat s kis ideig szembenéz a nappal.

Az ablakfülkében asztalka áll, zömök, erős széssel. Arra a székre zökken le most István nehéz teste. Tenyerébe hajtja a fejét, de az a fej egyre mélyebbre hajlik. És egyszercsak odakoppan az asztalra és tetrázó kínnal nyög föl a nagy, erős ember:

— Istvánka! Péterke! Édes kis eselédeim...

És úgy marad sokáig. De csak a zihálása hal-
latszik.

Kopogás.

A bíró felriad, nyugtalanul pillant körül.

Megint kopognak.

— Ki az? Nyiss be!

Öreg-Hinc botlik be az ajtón. A boeskorá rongy,
a nadrágja cafrang, a ködmöne merő foszlány.

— Én vagyok, uram — lihegi. — Engedelmet...

A bíró föláll és zihálva kapaszkodik meg az
asztalba.

— Te? Hm. Tántorogsz, öreg. Mi baj van
megint?

— Jó hír uram, rossz lábakon. Siettem, de biz
lassú már a boeskor.

— Jó hír? — lehelli a bíró. — Jó hír? Beszélj!
És reszkető kézzel tol egy széket a rogyadozó
Hinc alá.

— Uram — lelkenedezik a kapás — itt a király!

A bíró megrándul:

— Mit? Mit beszélsz?

— Láttam a lovasait a takácsok faláról, — re-
begi az öreg. — Csorna felől gyűnnek nyargalvást.
Akkora port vernek, hogy égis ér.

A bíró meginog.

— Ide tartanak?

— Ide!

— De... hallod-e? Talán rosszul láttál? Ugye...
ugye, Macskakőnek mennek!

A szegény rongyos ránéz. Megriad. Lehajtja a fejét és pillog. És nyel. És hallgat.

— Beszélj! — mordul rá a bíró vadul. — Ugy-e, Macskakő felé?

A jobbágy csak pillog és hallgat.

A bíró megrázza az öreg vállát.

— Hát nincs szavad?

— Szánlak, édes uram — vinnyogja a kapás bólogatva. — Mert ami Sopronnak jó, az néked most gyötrelem.

Hosszú-hosszú csönd. A bírót mintha szél ütötte volna. Végre mozdul a szeme. És keserves sóhajtással mondja:

— Szóval: Sopronnak gyűnnek. Akkor hát Miklós sem ért el hozzájuk. Akkor... vége.

Lehajtja a fejét. De nyomban föl is kapja, mint a fülelő vad, mert kintről, messziről, zúgás, kiáltozás támad. Úgy morajlik egyre közelebb, mint az emelkedő árvíz. Már a ház előtt harsog, zajlik, már a kaput csapkodja, már a lépcsőket nyaldossa, egyre magasabban.

— A bíróhoz! Hol a bíró? — zúgja tajtékzó szájjal Sopron.

És most föltépi valaki a tölgyfaajtót és szinte bezuhan rajta Dági Péter városhadnagy.

— A bíró! Hol a bíró? — üvölti vörös képpel és ugyanezt zúgja az ajtón kívül, lefelé a lépcsőn s lent az utcán is a morajló nép.

Detrefia a hadnagy elé lép.

— Itt, Mi hír?

— Itt a király hada! — hebegi mély hangján

Dági. — Az alamóciak már nyilazzák a falakról!
A Szent Mihály-tornyán hadat jelez a vigyázó!

Távoli kürtszó riog be ajtón, ablakon.

A hadnagy keze a levegőbe lendül.

— Hallod, uram? Most fujnak riadót a bástyán!
Mi a parancsod, bíró?

— Istvánka... Péterke — tördeli lélektelenül —
...én ártatlan kis fiaim...

Az alamóci kürt ijedten rivall, Sopron reszket
az izgalomtól. Az emberszívek verése hangosabb
a kürtnél és a morajlásnál. S a tanácsházban gyöt-
rődve áll a bíró.

Az egyik tölgyfaszékről lesuvad valaki a földre.
Merő rongyesomó. És kúszik a földön Detrefia elé.
Átöleli a lábát. Térdéhez szorítja remegő, öreg fejét.
Hinc, a szöllősjobbágy.

— Gazdám! — nyöszörgi vinnyogva. — Jó uram!
Elkészült a kereszted. Sopron keresztje.

És fölnéz a kőemberre, könnytől terhes szemmel.

De az csak nem szól. Hát tovább jajong a vén.

— Én látod, csak vén kapás vagyok. Együgyű,
rongyos, bocskoros kapás. De szívem nekem is va-
gyon. És fáj veszettül, hogy így látlak uram. Ne
hidd, hogy mi, mi nem érünk. Csakúgy sajog a
kín, ha rossz daróc mögött sajog is. Nézz rám,
uram. Jaj, nincs szavam, hogy megvigasztalhat-
nálak.

A bíró boltos melle jár, akár a fujtató.

Az öreg kapás föltérdele mellette. Már nem reá
néz, nem a pillantást esengi. A könnyei ott sziváro-
gnak arca ráncáiban, de a szeme nagyra tágul. Szá-

zadokba néz. És csontos keze megáll mutatva, a levegőben.

— Vigasztalás nincs, az nincs, — motyogja hal-
kan, de a próféták hevületével. — De mink, csillag-
néző, vén jobbágyok olvasunk a csillagokban.

István nincs itt. Macskakő kapuján dörömböl
a kinja. És felnyög:

— Istenem, én uram, hogy lehet ezt elviselni?
Hinc megrándul.

— Lehet. Állat tán összerogyna alatta. De az
ember? Én se hittem uram. De már tudom: sors
akarja így. Mink, vén kapások, tuggyuk, háromszor
köll odaadni a fiait Sopronnak, Sopronért. Egyszer
mán odaadtuk. A német háborúk idején. Dúlt rajtunk
a német, de ükapáink elküldték fiaikat a magyar
királynak...

— Istvánka... Péterke... — hörgi Detrefia
lélektelenül. És keze símogatja a levegőt. — Egy
szőke fej. Egy barna fej. Drága kis fejek...

A hadnagy nézi, borzongó némasággal.

A kapás szeme messze réved. De szavából Illés
próféta zeng:

— Most másodszor kopog a végzet. Tizenöt gye-
reket kér. Tizenöt gyöngé szőlőhajtást. És úgy szól
a régi, bús regő, hogy egyszer majd... még egyszer,
újra fiút köll adni a hűségért. Iszonyú adó! De így
van ez a csillagokba. Háromszor köll leszaggat-
nunk szívünkről a legdrágábbat. Háromszor! És
akkor aranybiling duzzad majd a venyigén. Arany
csörren a kalmárasztalon. És, úgy mondják, örök
napfény süt majd a tornyainkra.

A bíró hallgatja, nézi a látomásos jobbágyot.

— Értem! — kondul meg a hangja. — Értem. Kemény sors. De Sopron sorsa. Vállalni köll.

Utcán, grádicson, odakint, új zúgás fut végig a népen. Már ideért, itt bődül a tanácsház ajtaja előtt:

— A bíró! A tanács! Elő a tanácsot!

Dági az ajtónak fordul komoran.

És a kicsapódó ajtón bedül Höflányi Simon kovácmester. Mögötte zilált hajjal Bullerné. S nyomukban tódul a nép.

Minden szem Simonra mered. Még azé a néma szenvedő is, aki most lépett be nesztelenül a másik ajtón. Akit senki sem vesz észre, mikor odaáll a bíró mögé. A bíróné.

Höflányi kilihegi magát s nyílvesszőt, meg tenyéryn, sárga irhát nyújt a bíró elé:

— Levél! — rebegi.

A tóduló nép szinte szétfeszíti a házat.

— Állj! — hördül meg a bíró hangja. — Nyugalom! Ruh! Péter, az ajtóhoz!

A medveformájú nekifeszül a nyomakodóknak. De a nép visszazúg:

— Nem úgy! Halljuk! Sopron alatt a mieink! Írást lőttek be! Írásos nyílat lőttek!

Bullerné hangja túlvisítja az ordítást:

— Bíró! A fiaink!

— Csönd! Egy beszéljen! — kongat közbe a bíró hangja.

A zúgás elnémul.

— Beszélj, Simon!

— Ezt a levelet lőtték be, — hebeg a kovács. —
Létániáztunk a templomban. Egyszersak beszállt
sziszegve ez a nyíl vessző. Ez volt rácsavarva.

Kintről morajlik a nép:

— A mieink lőtték! A magyar had írása! Ol-
vassad, bíró!

Bullerné közbeajdul:

— A fiaink! Jaj a fiaink!

Bíróné asszony megtoldja szívszaggató féle-
lemmel:

— István! Uram! Jaj, mi lesz most!

— Csönd! — dörgi a bíró. — Dági, rendet! Min-
denki haza! S hamar a tanácsot!

A lépcsőnállók beüvöltik:

— Gyűnnek mán! Itt vagyon Turnhofer! Öreg-
Buller is! Guncelin is! Mind útban vagyon!

A bíró keze ívet vág a levegőbe:

— Elő a deákot! Ti pedig széledjete emberek.
És nyugalom! Idején megtudtok mindent!

A nép, meg Bullerné, meg Hinc húzódnak ki-
felé. Dági nyomja őket, mint a bika.

S a bíró ott áll szemben az asszonyával. Észre
se veszi, hogyan tántorognak be egymásután a ta-
nácsurak. Elsőnek az ősz Turnhofer timármester.

— Hol az írás? — kérdi székre roskadva.

Nyomában Guncelin, a sánta aranyműves. Be-
biceg s csak annyira futja a lélekzete:

— A levél?

— Fölfordult a város! — mordul föl mögötte
Ulrik takácsmester.

De a bíró csak a párját látja. Ott remeg előtte.

— Édes uram. István. Szóljon! Mi lesz most?
A bíró lehajtja a fejét. A homloka merő barázda.
Erre a némaságra megretten az asszony.

— Üristen! Mire gondol István? Mit forgat a fejében, édesuram?

— Semmit — feleli az elfordított fejjel. — Éppenséggel semmit. — S az asszonya vállára teszi a kezét.
— Ereggy, kedves. Tanács lészen.

Hanem az asszony nem hallja ezt. Halálos félelemmel mered az urára:

— De a szeme! — rebegi rémülten. — A szeme, édesuram. Nézzen rám. A szemembe nézzen, István!
A bíró ránéz, üveges tekintettel.

— Hát mit látsz a szememben?

Az asszony tekintete belefűrődik a szemébe:

— Keresem benne a fiúkat! — lihegi. — Istvánkát, Péterkét! Mindig megláttam őket bennük. — És most felsikolt. — De most nem látom őket, István! Üresség vagyon bennük! Jaj! Jaj! Jaj nekem!

A bíró elfordul:

— A szívemben vannak, asszony. Miért keresed őket a szememben? Ereggy, kedves!

— Nem, nem, hadd maradjak!

A köember megvadul.

— Ereggy! Ereggy!

És vonszolja, tuszkolja a boldogtalan asszonyt a másik ajtó felé. Amikor becsapja utána az ajtószárnyat, felhördül:

— Nem látja, hogy kínlódom! Hát nem látja ezt a pokolverejtétet?

És a ruhája ujjával letörli nyirkos homlokát.

Fordul az urakhoz, akik azóta mind előkerültek. Buller Mihály, Öreg-Buller, Konrádfia Áron, a szíjjártó Vitnyédi Pál, Zenki Dénes, meg Pordányi Máté földesurak, azután Binder, a kádár s Ulvin, a kékfestő.

— Üljetek le.

Székszörgés, zajongás. Csönd.

A sötét mennyezetgerendák megfeszülnek. Az egész világ minden terhe nehezedik most rájuk. Csak a szívek vernek és a lélekzetek sípolnak.

A sánta Gunclin tompán lehelli:

— A deákot kéne...

István bíró belezökken roppant székébe:

— Elküldöttem érte.

Fúj, nyel, ökle görcsösen szorul a pecsétnyomó gombjára és keresi a szót. A szemek rámerednek, a fejek rezegnek.

— Köszöntelek, urak, — kondul a bíró hangja.

— Köszöntelek, nemes tanács. Tudjátok mind, mi végett gyülekeztünk.

A vékony, köhögős Zenki megszólal:

— Ha szót adsz nékem, bíró, megkérdem. Mert megbocsáss, az asszonyom se él, se holt, mióta a leánykánk... Az ágya mellett ért a hívás. Mi hát a hír?

Csönd. A bíró ökle a vas pecsétnyomót szorongatja.

— A király hada — feleli — itt áll, a kapunk előtt. Az alamóci nyíllal záporoz reá. A magyar had már üzenetet is lőtt. Ihol az írásos vessző.

— Ó! — sápad el Zenki. — És a levél? Mi van benne?

— Mondjad mán! — kérdi Vitnyédi.

— Tán a deákot... — véli Binder.

A bíró az ajtó felé pillant.

— Nem késhet mán.

Pordányiból kirobban a kín és a méreg:

— Attól tartok, most is tántorog.

Ulvin, a kékfestő, az asztalra vág:

— Mindig részeg, a vörös bitang!

— Öt vesszőt csapattam rá minap, — dörmögi a bíró. — Tegnapig megállta józanul. De már hallom is.

Odakint dobog a lépcső, megreccsen s tárul az ajtó és bependeredik rajta a lapajfűlű deák. És visszafenyegetőzik az ajtó felé:

— E... ezért me... megfizetek Dá... Dági Péter! Így elbánni az emberrel. Ha nem vónék szí... szí... színjózan, még azt hihetnék itt az urak, hogy tán i... i... ittam...

A bíró rárivall:

— Orbán! Rongyember! Sopron jajgat kínjában, te meg leiszod magad?

A részeg pennarágó inog s pislog riadtan.

— Csak egy ko... kortyot — motyogja bambán.

— Elég! — reccsen a bíró hangja. — Szedd össze az eszed és olvasd ezt, ha vagyon még értelem a fejedben.

A tántorgó deák forgatja az irhadarabot és csuklik.

— Fu... fura egy írás...

— Olvasd, mert szétmorzsollak! — üvölti a bíró.
Előredülve s visszalendülve áll a deák s kimeredt szemmel betűzi a levelet.

— A... so... soproni bírónak. Te soproni bíró! Üzenem neked. Lá... László király urunknak vagyok a ve... vezére és itt állok ka... kaputok előtt. Urunk is jövendő, egész hadával. Ha... hajnalra ideér és bészáll városodba. Megyünk Csehországba, hadakozó szerben. De hónap itt hál meg mi urunk...

A székek megreccsennek, a rezgő fejek előre-horgadnak.

— Hallod-e te bi... bíró — betűzi tovább a deák — ugyan mire véljem, hogy a kapuitok zárva maradtanak? Mire véljem ugyan, hogy fa... falaitokról nyilzapor zuhog ránk, mintha csak ellenség vára volna Sopron?

— Ó! — jajdul bele a szóba ősz Turnhofer Márton.

— Tovább! — üvölti a bíró.

A deák tántorog, de olvas.

— Azt várod te bíró, hogy tán könyörögjek? Hát ez itt a hűség? Hát ez itt az törvény?

Detrefia előrehajlik az asztal fölött. Meggörnyed a kintől.

Csönd.

— Tovább! — zihálja a bíró.

Orbán forgatja az írást. Az orrához tartja.

— Nincs tovább... uram.

A bíró föláll, kiragadja a dülöngő ember kezéből az írást, visszazökken a székébe és rámordul a részegre:

— Kotródj!

A kóterlakó a falmenti lócához tántorog. Rároskad és bambán bámul maga elé.

A padmalygerendák megroppannak.

A tanácsurak meredten ülnek.

Csak a szívverés dobol a halántékukon. És csak a lihegésük hallatszik.

Lélektelenül szólal meg nagysokára a kékfestő:

— Most, most mi lesz?

— Maroknyi értelem sincsen a fejemben — morogja Konrádfia.

És hallgatnak.

Hoflinger meg Vitnyédi egyszerre szólalnak meg:

— Beszéljen a bíró!

— Halljuk Istvánt!

A bíró föláll. Hátratolja lábbal a széket. Roskadzik, de állva marad. S olyan rekedt, sohse hallott hang jön ki a torkából, hogy maga is riadtan figyeli. De amit mond, az értelmes, tiszta és kemény.

— Ha szörnyű is urak, kétség nincsen benne. Szörnyű, de világos. Csak ki kell mondani.

Itt elakad, fuj, nyel, a rágóizmai megfeszülnek bordásan s roppant erővel egyenesíti ki a derekát.

— Kimondom.

Az urak félig fölállnak s úgy merednek rá.

— A soproni tanács — zúg a bíró hangja, — nyomban átaladja hűséggel a várost igazi urának, a magyar királynak.

Egy szemhúnyásig szívszakasztó csönd. Azután

kirobban egy sor kiáltás és hörgés, akár az izzó liszt az égő gabonás-zsákból.

— De hát a kisfiam?

— Az unokám!

— Nem engedem!

— Mit mondtál?

— A kislányom!

— Gyilkosság!

-- Megöljük a fiainkat?

— Megháborodtál?

Buller Mihály felugrik s ott hadonászik az asztal fölött:

— Apák vagyunk, hallod-e?

Ulrik mester az asztalra vág:

— Nincs hatalom, aki ezt kérheti!

A kitört háborgásban meginog a bíró szálfalakja. De nyomban utána kihúzza magát s az asztalra dobbant a nehéz pecsétnyomóval.

— Törvény! — ordítja búsan-keserűn.

A tanácsurak ajkán félbenmarad a szó. Csak tátognak a boldogtalanok s homlokukat ellepi a verejték.

A Golgota döbbsen csöndje hallgat körülöttük.

Valaki ráborul az asztalra, feje megkoppan a lapján és fölzokog, keserves, csukló férfisírással. Az ősz Turnhofer siratja unokáját.

Hanem a többi csak ül, vagy áll meredten, mintha Macskakőig látna.

És ekkor megszólal Binder. Rekedt, furcsa hangon. Valami ígézet szállta meg.

— Hallga! Gyereksírás! Úristen! A flam!

— Halljátok? Ti is halljátok? — riad föl Hoflinger.

Pedig semmi nesz, csak csönd.

Zenki Dénes mégis hátrarúgja a székét, az ablakhoz rohan, föltépi a szárnyait nyöszörögve:

— Hallom! A kislányom! Én is hallom!

Egy szemhúnyásig kifigyel az alkonyatba, majd sarkonfordul, mint az eszelős. És suttog:

— Senki. Senki.

A részegségéből riadtan ocsudó deák azt hiszi, hogy eszüket vesztették mind.

De nem. A bíró nem. A bíró megszólal, csöndesen, búsan:

— Káprázat emberek, káprázat.

— Nem, nem! — hadonászik Konrádfia. — 'Tisztán hallom! Az én fiam sírása! Ártatlan magzatomé.

— A pokol játszik velünk — jajdul az aranymíves.

Vitnyédi úr homlokkal veri az asztalt:

— Megbomlottunk! Mind megbomlottunk!

Csak a bíró áll még. Inog, de áll.

— Nyugalom — dörmögi — nyugalom.

Ulvin föltápászkodik, fölborítja a székét és indul az ajtónak.

— Nem bírom! Nem bírom!

István ráförmed:

— Hová?

— A fiamhoz! — kiáltja a kékfestő. — A fiamhoz! Hát nem érted? Nem hallod?

— Hogyne hallanám! — bólogat a bíró. —

Azt hiszed, én nem vagyok apa? De csak káprázat. Allj! Mit akarsz?

A kékfestő megtorpan.

— Igazság! Mit akarok? — És kitört vadul, égnek-lökött karokkal —: Hiszen nincs út! Nincs többé út!

— Szegény! — pusmogja a bíró. — Gyeheenna ez. Térjünk észre. Hé, urak! Soproni tanács! Sopron sorsa vagyon a kezetekben. Sopron sorsa, meg becsülete.

— De mi apák vagyunk! — harsan rá Ulrik. — Érted: apák! Ki az, aki a fiaink fejét kívánja tőlünk?

— Ki az? — rikoltja Ulvin is. — Lássam a szemét, arcát, hadd vájjak a mellébe: vagyon-e véres, vonagló emberszíve? Mert ha vagyon, nem kívánhat ilyet tőlünk!

— Mutasd meg, ki az? Hadd lássuk azt a kegyetlen hatalmat! — kiáltják Konrádfia, meg Vitnyédi.

— A törvény! — kondul meg a bíró haranghangja. — A törvény. A hűség törvénye.

— A törvény... ó! — suttogják elkábulva.

— Emitt a becsület... amott meg a gyerek — beszélget önmagával Hoflinger.

És újra csönd. Ebbe a csöndbe szól bele Höflányi Simon remegő szájjal:

— Bíró, te! Hát a törvény, mondjad, lehet hóhér? Lehet a becsület hóhér? Meg a hűség?

A köember összeroppan. Félpercig küszködik magával. Szó után kapkod:

— A törvény? A törvény? — Most valami újerő

szállja meg s keményen, komoran mondja ki a szót:

— Van amikor pajzs, de van... amikor hóhér!

Kimondta. De már vége is az erejének. Meginog. Lezökken a székbe.

És újra csönd. Hosszú csönd. Emésztő csönd.

Ulvin töri meg, nagysokára.

— Hát akkor szavazzunk. Az apai szóval. Tizen-négy tanácsúr. Tizenöt gyerekre. Tizenöt életre. Vagy annyi — halálra.

És kezébe rejti az arcát.

A többiek iszonyattal néznek rá. És már csak suttogásra telik az erejükből.

— Halálra? — sepegik égneakálló hajjal.

Valami megroppan. A bíró markából két darabban koppan az asztalra a pecsétnyomó.

És Detrefia föláll, mégegyszer, utolsó erejével.

— Szavazzunk? Úgy is jó. De majd először én. Én vagyok az apa. S a törvény is vagyok. És nekem két fiam vagyon...

Elhallgat. Az arcán gyötrelmes vonaglás. És az utolsó szörnyű szavakat már lehunytt szemmel mondja ki:

— Két fiam... két fiam... immár a halálé. Mert Sopron meg a hűség... a magyar királyé.

A roppant termet inog, mint a nád.

Nem ember már. Bálvány. A törvény.

A tanács tán nem is él. Megigézve roskadnak magukba. Összezúzottan hevernek valami mélységes-mély szakadék alján.

Pedig ott ülnek mind. Legalább is Orbán deák úgy látja.

— Szavazzunk! — reccsenik meg újra a bíró hangja. — Beszélj, Turnhofer!

A kopaszfejű aggastyán föláll, mintha a pokolból idézték volna. Körülnéz üres szemmel. Száraz keze reszketve int az ablak felé.

— Isten... Isten veled, kis unokám!

— Vitnyédi? — kong a bíró hangja.

Vitnyédi alatt megroppan a szék.

— Nem szavazok te ellened.

— Hoflinger?

— Én sem. Így adom a szómat.

S ájultan borul az asztalra.

— Gunczin?

— Veled szavazok — lehelli az aranyműves.

— Konrádfia?

— Sopron... Sopron a királyé — nyögi a fekete-szakállas.

— Öreg-Buller Miklós?

A fehér fej lebillen, sírva.

— Ha már nem tudott megrepedni ez a vén szív, hát én is így... Veletek.

— Pordányi?

Tompán, mint a hasadt harang, jön a válasz:

— A királyé... a hűség.

— Höflányi Simon?

Tán nem is szó, csak sóhajtas:

— Veled szavazok.

Binder nem bírja ezt a szörnyű névolvasást. Hiszen minden név olyan, mint a harangütés. És minden válasza szinte lehull egy-egy gyerekfej. Irtózatoss!

Maga áll hát fel és dadog.

— Én se leszek rosszabb, nálatok.

És visszahull, mint a rongy.

Se Ulvin, se Ulrik, se Zenki úr nem várják már
a kérdés halálos harangütését.

Mondják szegények maguktól:

— Sopron a királyé.

— A királyé.

— Véletek vagyok.

Utolsónak Buller Mihály szavaz halotthalavá-
nyan:

— Sopron a magyar királyé.

Jégverés után, éjszaka van ilyen kétségbeesett
csönd. Lezúzott fűnek, kopárra vert fának, tarolt
venyigének nincsen már panasza. Akár a halottnak.

De nem! Valaki él még köztük. Mozdul. Ólmos
merevséggel rakja egyik lábát a másik elé. A bíró.
Vánszorog az ajtóhoz. Kiszól:

— Dági Péter, városhadnagy!

A páncélinges medve bedöndül az ajtón:

— Itt vagyok.

Detrefia csak bíró már megint. Az apa meghalt
benne.

— Sopron tanácsa reggel átaladja a várost hű-
séggel a magyar királynak!

— Értem, uram.

— Éjfél után megrohanjuk az alamóci őrséget.

És nincs kegyelem, Dági!

A páncéling megzörren.

— Úgy lesz, uram!

A hadnagy megbiecenti a fejét, megmarkolja roppant pallosát és kidobog az ajtón.

Csönd, csönd, csönd.

És most föláll öreg Turnhofer és rogyadozva elindul.

Utána a fehérhajú Buller, Mihály karjára támaszkodva.

Azután Hoflinger.

Mögötte Vitnyédi Pál.

Utánuk Konrádfia.

Pordányi.

Höflányi.

Binder, a kádárok mestere.

És Ulrik, a takács.

És Ulvin.

És Zenki Dénes.

Végül a bicegő aranyműves: Gunczin mester.

Hajtott fejjel, szótlanul, reménytelen levertséggel vánszorognak ki egymás után. Olyan vénnek már mind, mintha ezer évet cipelnének a vállaikon.

És amikor már senki sem marad, csak a bíró, föláll a lócáról kábultan a deák.

Borzong, mint a megázott, vizetrázó, szűkülő eb. Vacog a foga. Lép az ajtó felé dideregve. Keresztet vet és úgy sepegi:

— Kísértetek... Minden jólélek dícséri az Urat.

Az ajtóban megáll. Előhúzza a kulacsot. Rámered düledt szemmel. És egyszerre összerándul. Elveti a butykost. A fakupa nagyot koppan a pallón és elgurul az asztal alá.

Az ajtó tárva marad a deák után.

Maga van már csak a bíró. Most törik össze a szálfát. Belerogy az egyik székbe és megtörli csapzott homlokát. Nem veszi észre, hogy az imént túlhan is megnyílt az ajtó. Anna asszony lépett be rajta, tétován.

Mikor meglátja az urát, lehanyatlik a két keze. A két kezében: durván faragott fakatona, meg falovacska. Nézi az urát és megért mindent. A jégveréshez nem kell szó. Csak áll, inog, fölsikolt és összerogy.

A zuhanásra megrebben a bíró szemöldöke. Meglátja a párját a földön. Hajlik előre, föláll. Odavánszorog az alélt asszony mellé, fölveszi a fakatonát, meg a falovacskaát. Nézi őket és motyog.

— Lovacska... favitéz...

És most fölbúg, belehördül a szürkülő világba:

— Nincs többé gazdátok!

És végigzuhan a padlón. A párja mellé.

XIII.

Koromsötét éjjel nyole kis fegyveres csapat indult el macskatalpon a falak felé. Minden bástya és minden kapu ellen egy.

A Bécsi-kapu körbástyáján ott égett a tűz. Ez volt az egyetlen fény a sötét város fölött.

És ekkor egyszerre fölbődült egy tüllök a nyugati falról. De csak egy böffenésig. Utána még egy a sóház irányából. Abban is felébe tört a hang. Ugyanakkor ordítani kezdett a Bécsi-kapu tüzének vigyázója is és belelökte szurokkócos kopjája hegyét a lángba.

Dági legényei, meg a burgerok zihálva rohantak rá az őrségekre.

De mielőtt a Bécsi-kapu alamóci zsoldosaiba vágták volna a fegyvereiket, szikrázó tűzcsóva lendült föl a jeladó-pózna kosarához s a gyantás csepű elkapta a lángot.

Csak félperceig égett, mint valami roppant fáklya. Csak addig, amíg a bosszút lihegő soproniak le nem gyűrték a kétségbeesetten verekedő őrséget.

Dági ugrott elsőnek a lángoló hegyű póznához. Nekifeszült a vállával, mint a bölény s a pózna

reccsenve tört és dült égő kosarával a sáncárokba. A szörnyű láng sisteregve fulladt az árok vizébe.

És ekkor fölhúzatta a kapuorgona középgerendáját Dági és tíz ember rohant ki ordítva a királyi tábor kún előörsei felé.

— Macskakőnek! Macskakőnek! — üvöltötték torkuhszakadtából.

Hanem a kapuoromról akkor már látták Dágiék, hogy — hasztalan.

Messze a sötétben tűzfény gyulladt ki Macskakő fölött.

A hóhérhad tudta odaát, mi a parancsolat.

Az imént kirohant tíz soproniból utóbb visszajött egy legény. Átbújt a fölhúzott középgerenda alatt s felszólt a toronyra Dáginak:

— A nádorispán tizenöt zászlónyi sereggel elindult Macskakőnek.

— Késő — dörmögte búsan Dági. — Legföljebb eltemetheti őket.

És lebocsáttatta az orgona gerendáját.

XIV.

Virrad.

A Fertő fodros ezüstlapján végigsuhan a kelő nap első piros sugara.

A Mihály-kapu felső órallásán égnek emeli vas-hegyű kopjáját egy rábaközi legény és elordítja magát:

— Hajnal vagyon, szép piros hajnal! Hajnal vagyon! Szólalj meg, szólalj meg, virrasztó szólalj meg!

A takácsok bástyáján átveszi valaki a kiáltást:

— Klobt sei Christ, Sonn'is' ob'n!

És az örkiáltás továbbhalad a Babot-kapuig, ott fordul, végigfut a déli bástyákon, megint fordul, zeng hosszan, elnyújtva a nyugati falakon s újból erősödve közeledik a Bécsi-kapu felé.

Utolsónak Jeromos mester kiáltja a János-vitézek közül. Mert azoknak is a bástyára kellett menniök, hogy éjjélután fegyver álljon a falakon.

És a Mihály-kapu árbócára kúszni kezd egy vörös lobogó. Még összezsapódva húzódik fölfelé, de ahogy kiér a bástyaperem szélárnyékából, meglibben a cafrangcsíkja és csapkod egyre vígabban. Mire fölér a magasba, kibomlik az egész: vérszínű lobogó,

rajta a zöld halomra ütött fehér kettős-kereszt. Hosszan nyúlik el belőle a vékonyodó fia-cafrang vörös esíkja és lobog, lobog, mámoros, hajnali örömmel.

Király-úr zászlaja, magyarok zászlaja csattog megint a Mihály-kapu tornyán.

És most elbődül a kapu előtt Dági Péter város-hadnagy:

— Hidat le, hé!

Tíz markos legény veti magát neki a láncoknak, köteleknek.

A csigák csikorognak, láncok csörögnek és a kapu csapóhídja ereszkedni kezd odakint, a lebocsátott kapuorgonán kívül, lefelé. Már át is feküdt az árkon és vaskarmai belevájtak a vizesárok túlsó partján a földbe.

A városlegények izzadnak, lihegnek, de ragyog a szemük.

A peckes Dági megint bömböl egyet:

— Orgonát, hé!

Most már kötelekbe csimpaszkodnak bele a rábaköziek, meg az a néhány szál lövéri besenyő.

A nyöszörgő csigák sorra vonják föl a vasalt-végű, emberderéknyi orgona-gerendákat. Mikor az utolsó is fönt függ a magasban és a nap szabadon süt be a kapubolt alatt, porfelleg támad a balfi úton és szilaj robogással vágat a város felé a kúnhad útzáró lovasportyája.

Égigérő zsvajgás csap föl a bástyákról. A városkatonák, meg a takácslegények rivalogva emelgetik kopjáikat a magasba. És rivalog az egész

város is.

Tódulna mindenki a kapu felé, de Dági a nép elé veti magát a legényeivel.

— Vissza! Hé, vissza!

Öreg-Hinc ott hadonászik a nyomakodók elején.

— Eressz, no! Csak szemhúnyásig hadd nézzek ki, jó uram!

— Z'ruck! Várhass! Ha már eddig vártatok, a hátralevőt mán kibírod! Vissza, emberek!

— A főd! — nyöszörög Hinc. — A szölleink...

— Türelem, öreg! Csak nem rohansz neki a királynak! Eriggy a rongyaiddal!

— Tudok tisztességet, vitéz uram. Tudom, rongy-gúnya, bocskor nem illik ünnepre.

— Hát akkor?

— Nem is tenném, engedelmet. Meg véres is vagyok.

— Na lásd. Hát türelem! Hé, hé, mi az ott? Kotródsz hátra, cigány?

— Kenyergek vitézs úr — hajladozik Fige, laffogó rongyokban — sag éppen itt állhassak!

S ágaskodik előrenyújtott nyakkal, hogy kiles-hessen a kapun.

A kún lovasok vagy két kőhajításnyira megállanak a kapun kívül és dévajkodva kiáltoznak a bástyák felé.

S a kapu meg a Mihály-utca mentén szorongó nép morajlik, susog, mint a tengerhab.

— Mi vót a falakon az éjjel? — kérdi hadarva Dágítól egy németkalapos, nagyorrú polgár.

— Semmi, — vonja meg vállát a sisakos medve.
— Ötven nyikkanás.

— De az öreg Hinc... — mutat valaki a kapásra.

— Kár a szóér — fordul arra röstelkedve az öreg jobbágy. — Megvérzett kicsinyég a fetrengő alamóci. Az a hosszú, vörös legény, aki annyit ijesztgette a gyerekeket.

— Az ám — röhög Dági — jól elbántál véle!

— Tartoztam néki — motyogja Hinc. — A flamér. Ja. Für'n Ambros.

— Hát a tanácsbéliék? — kérdi egy csupasz-képű, sárgahajú kalmár.

— Szegények! — dünnyögi Hinc. — Persze. A fiaik. De hát így megyen a világ sorja. Gyerek, vagy vén, mindegy az neki. Csak a kő áll mindig.

— Hátrább! — mordul egy városlegény s visszaszorítja hosszú kopjájával az előrenyomottakat.

Öreg Hinc is hátrafeszül, topog, de azért tovább morog:

— Úgy, úgy, csak a kő áll mindig. A falak. A város. Meg a föld. Oszt így vagyon ez jól, urak, engedelmet. Új böcső, új venyigehajtás. Kemény az embersors urak, akár a szőlőé. Százszor megnyessük a venyigét az új szem kedvéért. Igaz-e? Hát oszt, úgy van. Ember se több a venyigénél.

Dági Péter hencegve lépeget a szorongók előtt. Megáll a kapással szemközt:

— Jó, jó, öreg, csak állj félre, oszt ne locsogj.

— Allok mán uram — alázatoskodik az csoszogva. — Meghúzódodom. Dehogyan lépnék az urak elibe. Csakhogy mégis lássam a királyt! Oszt enge-

delmet az együgyü szóért, locsog az ember ha vén, meg ha örül...

Morajlás, várakozó csönd.

Egyszerre kiáltozás támad a falon kívül. A kaputoronyról leordít egy rábaközi:

— A Miklós urfi! Gyün a takácsurfi! Meg a... izé... az a lány!

A nép fölzúg, a nyakak, fejek előreborgadnak.

S már rá is dobban a kapuhídra Miklós. Félkarral támogatja a vánszorgó Detre-lányt s a jobb öklében magasra tartja vértől-szennyes törét. S bődül, diadalmasan:

— Emberek! Soproniak! Ide nézzetek!

— A Buller-fiú! A Buller-fiú! — hullámszik végig a Mihály-utca mentén.

A takácslegény már ott áll a hajtottfejű lánnyal az orgona alatt. A lány sápadt, mint a holt, a fiú piros, mint az élet, derékig sárosak, rongyosak, de a legény lelkenedik lihegve:

— Hé emberek! Örvendjete! Péro halott!

— Mi gondunk véle? — csattan föl a sárgahajú kalmár.

— Veszett eb dögén nincsen alleluja! — ordítja a nagyorrú is.

— Ez az! Úgy! Úgy! — kiáltják mások is.

A Bullerfiú meghököl:

— Nem értitek? Megöltem! Én öltem meg!

És mutatja a tört.

— Megölted ám előbb a kisöcséd! — kiált rá valaki szilajon.

— És véle tizennégy szelíd kis pulyát! — visorogják rá innen is, onnan is.

A kopjások alig tudják visszanyomni a haragos népet.

Miklós elsápad. A mellére mutat.

— Én? Én öltem meg? A gyerekeket?

— Te! — visítja az egyik asszony.

A másik még megtoldja:

— Gyilkos! Gyilkos! Gyilkos!

— Én? Én? Én? — hátrál a fiú, a vállára roskadó Évával.

— Te! Te ostoba! — kiáltják a férfiak, ökleiket rázva.

Egy fejkendős vénasszony túlsivítja őket.

— Bizony te! Mert ahelyett, hogy a király elé rohantál volna, hogy forduljon Macskakőnek...

— A jércéd után futottál vakon! — zúgja rá egy öblös férfihang.

— Mi hasznunk véle, hogy Péro halott? — hadonászik a sárgahajú a melléhez nyomott kopja nyél fölött.

Az úrfi már hebeg:

— De hát én... én... Ejnye, hogy gyujtsam föl silány értelmeteket?

A nép felhorkan, mint a bikagulya:

— Mit mondtál, kölyök?

— Vigyázz a szóra!

— Még néki áll följebb!

— Kivel beszélsz hé? Hogy mersz így szólni!

A fejkendős asszony vijjogja rá az ítéletet:

— Ki vele! Takarodjék!

Erre megvadul a Buller-fiú. Dobbant egyet és szikrázó szemmel herregi vissza:

— Lassabban, hé! Lassabban a testtel! Buller Miklós vagyok, hé! Öreg-Buller fia! Tanácsúr fia! Ki mer hozzám nyúlni?

A nagyorrú boltos elröhögi magát:

— A rófléc!

— A kapanyél! — toldja meg egy másik nevetve.

— A söprűnyél, úrfieska, a söprűnyél! — sipítja az öregasszony.

És le, a Szent-Mihály utcáján végig, csúfolódik a nép.

— Úgy, úgy! Kergessétek el! Itt nincs helye! Ki vele! Söprűzzük ki!

Nyomakodnak, tolakodnak s nyilván szétszednék ízekre az úrfit meg a Detre-lányt, ha a városkatonák vissza nem szorítanák őket keresztbetartott kopjákkal.

— Vissza, no! — bömböl Dági is. — Még az kéne, hogy ölre menjetek! Mikor tüstént itt lesz a tanács meg a fölség! Hátrább, hé!

— Gyűnnek! — riad föl alulról a szó.

— Ihol a tanács!

— Helyet! — kiáltják az utcahajlásnál a rábaköziek — utat a tanácsnak!

A zúgás elnémul.

És lassan, mint a koporsót-kísérők, jönnek, vánszorognak a tanácsurak. Roskadtak, ólomszínűek, meredtszeműek.

Buller Miklós meglátja az apját és fölkiált:

— Apám! Édesapám! Nézzed a tört, a spalatói lator halott!

Öreg-Buller nem szól. Csak a feje remeg. Buller Mihály felel helyette, komoran:

— Ezért köllött elveszni a fiainknak? A fölség helyett Péro után mentél? Légy átkozott! Légy átkozott, öcsém!

A fiú riadtan, értelmetlenül néz körül:

— Hát így? Hát ezt? Mi van veletek?

Öreg-Buller megkapaszkodik Mihály karjában és a kisebbik fia felé int reszkető kezével:

— Jobb volt, amíg halottnak tudtalak!

— De apám, értsen meg! — lép előre a fiú.

Az öreg keze tiltóan állítja meg:

— Vissza! Fejedre hull a kisfiúknak vére!

És most már kifakad Ulrik mester is:

— Pusztulj, kölyök! Takácsok szégyene!

Miklós megtántorodik, a Detre-lány sikoltva kap feléje:

— Nincs irgalom minékünk, Miklós! Nincs!

És a tanácsurak háborgó lélekkel csapkodják hozzá átkaikat:

— Turnhofer halódik! Zenkiné halott! Pordányi úr bomlottan ténfereg! Miattad, te vakká lett kölyök!

Vitnyédi előreökken a sorból és karikát vág a botjával.

— Takarodj!

— Vissza a kapuból! — vicsorog Ulvin, a kékfestő.

Hoflinger tajtékzó szájjal hörgi:

— Ereggy! Vagy ízekké tépünk!

A Buller-fiú meggörnyed kínjában s kétségbeesve rimánkodik az apja felé:

— De te, apám! Te nem... te nem szólhatsz így! Sopron elűzhet, de te nem!

A remegő kéz nem int megbocsátást.

— Ereggy — zokogja a vén takács — fuss, hogy el ne érjen az átkom!

A takácslegény karja lehanyatlik. Révedezve nézi a világot.

Most megszólal a Detre-lány:

— Miklós... én itt vagyok, véled vagyok, ha kellek. Nézz rám! Gyerünk, menjünk, menjünk innét Miklós.

A fiú elfordul:

— Hagyj!

— Miklós! — sikolt a lány és megragadja a legény karját.

Az lefejtí magáról a gyöngé kezét.

— Hagyjál. Valahol valami hiba esett a számításba. A csókod megborzaszt. Mintha a halált csókolnám.

A lány ránéz iszonyodó szemmel, de már nincs szava. Hátrál, hátrál botladozva, a kapu alá. Az őrség félrelép előle, a nép borzongva tágít neki utat. Mindenkinek megvacog a foga, aki látja.

Csak a szürke zárdanének nem félnek. Se élőtől, se halottól.

Azok fölemelik az elesettet, ha száz átok is érte.

Valahol kint, a balfi úton, kürtszó riad. Utána tíz trombita s harminc haditülök harsog az égnék.

— Gyün a király! — rivalognak a falakon a rábaköziek, a besenyő ijjaszok, a takácsok, meg Jeromos úr János-vitézei.

De ugyanakkor a Mihály-utca felől is morajlani kezd a nép:

— A bíró! Utat a bírónak!

— Üristen! Nézzétek! Megőszült ! Egyetlen éjszakán...

Csönd.

A király még valahol messze nyargal a város felé, égigérő porfelleg alatt, de emitt már fölért a Mihály-kapu alá Sopron bírása.

Orbán deák lépked előtte, talpig pirosban. Piros a kucsmája, piros a dolmánya, piros a lábán feszülő nadrágja. Csak a saruja sárga.

És piros párnán hozza Sopron kulcsait.

Mögötte a bíró — talpig feketében. Fekete a kucsmája, fekete a térdigérő köntöse, fekete a csizmája. Csak a hollószínű üstökében vannak fehér meg ezüstös csikok. Arca szürke, mint a holtaké.

Lassan, mereven lépked a buzogányfejű, hosszú bíróbottal. Balkeze az asszonya kezét fogja.

Az asszony is talpig feketében. Csak az arca fehér, akár a viasz.

A kapu előtt elbocsátja a párját a bíró. S az odavánszorog a dárdákon kívül szorongó zárdanénék közé.

A nép néma, a fegyveresek feszesen állanak, a király lobogója meg csattog fönt, az árbócon.

A bíró áll, mint a bálvány. Nem mozdul, nem rezdül. Nem apa, nem ember. Bíró. Törvény.

A kapun túl robajló vágatás. A híd előtt megtorpan egy fényes kis csapat.

A lovasok lóról szállnak. Egy paripa előrenyújtott fejjel nyerít a kapu felé.

A vágatás pora előreleendül a szélben s a kapu fölött, bástyák fölött legomolyog a várakozó sopperoniakra.

Barnaarcú ifjú siet a hídra. Félig gyerek még. A magyar király.

Szinte futva jön, könyökhajlásba emelt karddal s a kísérői alig érnek a nyomába.

— Emberek! Sopron! Mit tettetek? — kiáltja, ahogy kiér a kapuárnyék alól.

— Vivat! Vivat! Vivat! — harsogja száz meg száz torok.

A kúnsüveges, aranyláncos, szép barna ifjú meg csak áll, lihegve, megrendülten és nézi, nézi a hajadonfőtt hódoló bírót és a tanácsurakat.

S hogy elmorajlik a vivat, mint a vonuló vihar, megint fölseng a király megrendült, érdes kamaszhangja:

— Mit tettetek?

A bíró átveszi a kulcsos párnát a deáktól és meghajtja a fejét:

— Fölség...

Hanem a király megszakítja a szavát:

— Bíró! Boldogtalan ember... a fiaitokat...?

— Fölség — kondul meg a bíró hangja, — Sopron hódol a királynak.

— Azt hittétek, királynak nincsen szíve? Csak egy híradás, egyetlen szó kellett volna! Hajnal óta,

hogy hírét vettem, vívja a nádor Macskakőt. De mért, mért nem előbb?

— Kiáltottunk uram — feleli búsan a bíró — de a kiáltás nem ért el hozzád. Útját szegte az alamóci martalóc. S mivel Sopron nem dacolhat a királlyal és becsülete egy, meg a hűsége is egy: hát kitárta kapuját.

— Rettentő próba...

— Való, uram, nagy próba volt. Kemény sors a soproni. Kálvária, időtlen időktől. Próbálgat, forgat, küzd velünk a sors, pogányul. De a végén mégis mindig győz a hűség, meg a város.

Megindult lélekkel kiált föl a király:

— Kik vagytok, hogy így szólsz, ember?

A bíró meghajlik.

— Kicsiny emberkék, fölséges uram. Tisztos kal-márok, mivesek, szállósok, kapások. Vagyon tán nálunk külön néped is. De a hitünk nekünk is magyar. Bárha akad itt német köntös is.

A király feje tagadóan inog:

— Nincs, bíró! Nincs külön nép ennél!

Hanem a bíró nem hallja, amit mond. Talán nem is érzi, hogy a királlyal beszél. A szeme mondatatlan távolságba néz és a hangja harangoz tovább.

— Ez a mi Sopronunk csudahelyen épült. Aki benne lakik, úgy mondják, keresztel született. Fizetni köll mindig. Könnyből, vérből, váltig. Újra meg újra megváltja hűségét a város. De díja van, uram, nagy díja. Az, hogy fönnmarad, a világ végeztéig! Tövis-vár, úgy mondják. De örök vár.

Vékony harangszó lendül a távolból. Öreg Buller feljajdul:

— Harang! Elkésett a nádor...

— A maeskakői harang! — hördül rá Vitnyédi. Höflányi is kitör:

— A fiam!

— Vége! Kis magzatom! — zokogja Gunclin.

A király megrezzen, kardjához kap, majd körül néz tehetetlenül.

És ebből megérti mindenki, hogy ember már nem segíthet.

És olyan dermedt csönd támad erre, mintha hirtelen kővé vált volna az emberáradat. Mozdulatlan, akár a befagyott tenger.

S e hosszú-hosszú dermedtség fölött, szinte mérhetetlen messzeségből, csilingel árván a távoli várharang.

Búsan, keserűen ingatja a fejét Árpád vezér ivadéka:

— Én Istenem, be szegény is vagyok, hogy nincs hatalmam!

És újra csönd, csönd, szívszakasztó csönd.

S mivel az a távoli harang még egyre szól s foszlik immár a gyötrő döbbenet, sikoltozni kezdenek az asszonyok:

— Szűz Anyám! Csodát! Irgalom! Imádkozzatok! Imádkozzunk!

És senki se hallja meg Dági mormogását, amikor azt mondja:

— Már csak temetésre.

Konrádfia keze reszketve emelkedik a fejéhez; tépni kezdi haját a boldogtalan.

— A harang! A harang! — üvölti eszelősen.

A bíró ráemeli üveges szemét és megdördül a hangja:

— A harang? Semmi az! Csöngetyű! Húzzátok meg Sopron harangját. Zendüljön meg a Szent Mihály-harang! Harsogja túl a macskakői szót! Ha ott temetnek, itt örvendjen Sopron! Itt a király!

Megkondul a Szent Mihály-harang, mire idáig ér a bíró. Úgy zeng fölöttük, hogy majd szétveti a tornyot. A galambok riadtan rebbennek szét, a szomszédos háztetőkre.

— Nem ember szól belőled, István — mondja a király, süketülő füllel.

— Nem fölség — bújja Detrefia. — A bíró szól. Az ember már régen összeroskadt.

A harangszó elhallgat, csak a távoli hegyek visszhangozzák még.

Csönd. Csupán az asszonyok zokogása s a férfiak szipogása hallatszik.

És a király remegő hangja:

— Nincs szó, kit mondhatnék most. Mit adjak néktek? Mit adjak néked, nagyhűségű Sopron?

Az emberek fölemelik a fejüket.

És a megrendült gyerekkirály ott nő meg előttük nagygyá, fönségessé. Lobog a tekintete. És harsan a hangja, mint a kinyilatkoztatás:

— Halljátok meg hát, minden népeim! Rendeljük mostan királyi szóval: ami szabadság és juss vagyon országunkban, várost és embert ami juss csak

Somogyváry: A város meg a sárkány.

érhet — mind Soproné! És nincs előtte város! Mostantól kezdve, szabad királyi hely!

— Fölség! — mormolja a bíró meghajolva.

Öreg Hincből kitör a lélek s vele együtt zúg föl az egész nép:

— Hála! Vivát! Éljen a király!

A zengő vivátba vágató lovasesapat robog bele. Már a csapóhídon is átdübörögtek s ott torpannak meg a kapubolt alatt, a király mögött.

Egyetlen szemmé válik a sokezer-szem. Nem kérde senki, kik azok. Kétezer agyban egyetlen gondolat.

A nádor és húsz kún liheg fújó paripákon a Mihály-kapu alatt. És közöttük, nyeregtelen vezetéklovon, egy gyűröttkámzsájú ember: Brunó, a diakonus.

— A csoda! A csoda! — dadogják a tanácsurak meg az asszonyaik.

Hanem a nádor csak lehajtja a fejét és leereszti a kardját.

— Nincsen csoda — mondja a nádor. — Macskakő égett, mire odaértünk. A hóhérok már messze robogtak. Két zászló kún eredt a nyomukba. A lángok között, izzó máglya előtt csak ez az ember térdelt s énekelt deákul. Már csak harangot huzathattam...

Egyetlen jajszó hasít föl az égig. De ezt a jajszót egy város sikoltja. És sorra verik vissza a várost ölelő hegyek. Ó, mert a hegyek is égre kiáltanak!

S mire elhalkul az utolsó visszhang is s ájuldozva kapkodnak támaszért a tanácsurak viasz-

arcú asszonyai, meglibben a diakonus kámzsája a bástyalépcső pihenőjén. Éppen ott, ahol a jeladó-árboe állott éjfélig.

A diakonus széttárja karjait és messzezendül a hangja:

— Kiket siratsz Sopron? Miért siratod a boldogokat?

Az embertenger rámered. A diakonus meg beszél, beszél, a megszállottak hevületével:

— Úgy vélitek, nem tett csodát az Úr? Hitetlenek! Én láttam a csodát! Istennek lelkét tizenöt gyermekben. Apák, anyák, ti nem tudjátok mi volt bennük. Ti csak gyöngé virágtestüket ismertétek. De nem láttátok, hogyan világosodott meg a lelkük, égi fényességben. Sötétben járók, ti nem tudjátok mi a fény. Én láttam! Mért sírtok? Mi énekeltünk!

A diakonus zeng, mint az orgona. És emberek, asszonyok, vének, gyermekek, urak és jobbágyok isszák a szavát. Már nincs király, Sopron, kín, könny. Csak az a lobogókámzsás ember van ott fönt, a lépcsőfordulón, és előtte, tikkasztó szomjúságban a vigasztalásra-várók.

— Mi énekeltünk! Tizenöt pacsirta epedt, sóvárgott Isten harmatos mezejére. Tudtuk, a hívőnek nem kín a halál. Virágérintés, fűszállegyintés. Ti sírtatok, gyötrődtetek? Ők esténként azért esengtek, hogy hajnalra angyallá váljanak s apák fölött, anyák fölött, város fölött, világ fölött zengjék a lelkék énekét. A boldogoknak énekét!

Ámulva áll az embertenger. S a prédikáló diakonus nem ember már. Istennek égő csipkebokra.

— Apák, anyák, én láttam a csodát! — harsonázik a lángoló ember. — S porszemmé lettem szépségük előtt. Végső dalukkal tegnap alkonyatkor angyalköntöst kértek. És szárnyakat, egekbe-emelőt. S aztán aludtak. Mosolygó ajakkal. Tizenöt alvó, boldog álmódó. S éjjél után, hogy átüzent a tűz: megrettentek a martalócok. Nem ébresztették őket rémületre. Halkan lopakodtak, arcuk eltakarták s tizenöt törszúrás jajszó nélkül esett. Föl sem is ébredtek, továbbmosolyogtak piros sebrózsával, soproni gyerekek: immár kerubinek. Ki meri siratni az ártatlanságot, mikor fölemeli ölébe az Isten, örök muzsikába, örök tündöklésbe?

Még szívárog a szemekből a könny, de a lelkekbe már sugarat vetett a hit. Buller Mihályné húnyt szemmel nézi az eget. Vitnyédiné széttárja karjait, mintha át akarná ölelni az egekből aláhulló fényt. S így állnak mind, gyerekvesztett szülők.

Csak a bíró áll, mint a bálvány. Fekete bálvány. A legsujtottabb még nem érzi a hit sugarát.

— Vétek a könny — végzi a prédikáló — apák és anyák! Vétek, ha véle őket siratjátok. Vigyázzatok! Megfeddenének érte tizenöt boldogok, ha lekívánnátok őket földi raboknak, botló bűnösöknek. Inkább zengjétek Isten dicsőségét, mert áldott a ti méhetek anyák! S áldottak lesztek meggyötört apák, hogy im odaadtátok az örök Istennek a makulátlanságot! Ott, azon a máglyán tizenöt álmódók tiszta lánggá lettek s ott fönt a magasban tizenöt kerubín muzsikába kezdett!

Csönd.

És lép, lépeget lefelé a diakonus a megigézett nép közé. A nép körülözönli és árad utána a templom felé, a Szent Mihály kőóriása felé, ahol talán éppen akkor kezd a misébe Domonkos, a káplán.

Hanem a tanács ott áll még, bűvöletben. És ott áll a nádor és ott áll a király.

S mialatt megindul és sodródni kezd a nép, tanácsurak asszonyai körül a templom felé, sóhajt a király, kiakasztja nyakából ragyogó aranyláncát, odalép a lehajtottfejű bíróhoz s annak a nyakába akasztja.

— Ez meg a tiéd, bíró. Meg hat falu.

A bíró bólogat és tántorog tétován. Ó, milyen szörnyű a kövédermedettnek! Száz diakonus, száz lángsugár kellene, hogy megoldvassza a vigasztalás verőfényével. Maga keményítette magát kővé. S most jaj de nehéz levetni a rámerevedett kőpáncélt. Még most is kemény, konok-keserű.

Kiakasztja nyakából az aranyláncot és nyújtja valahová a levegőbe.

Orbán deák veszi el tőle.

— Gazdag vagy, fölség — mondja elfulladó hangon Detrefia — s köszöni kegyelmedet, bő ajándékokat Sopron. Hanem a bíró nincs többé itt. Ha gazdag voltál Sopron kapujában, szegény vagy fölség az együgyű, bús apa előtt. Nékem, uram — tör ki belőle a zokogás — nékem, az apának, te mit sem adhatsz. Koldus vagy fölség, koldus én előttem...

Két gyors lépés és mellette terem a király.

Ölelő két karjával támasztja meg az összeroppant bírót.

— István! Istvánom! Jó hívem!

A bíró körülnéz, inog a lábán, a szemében könny, rángatózó bajuszán könny, zilált szakállán könny s az ajkán hörgő szó.

— Fölség, nemes vagy. Hanem aranyláncodat adjad ezeknek a falaknak. Függesszék rájuk. Magasra. Legyen ott ezer nemzedékig. Engem pedig bocsáss el, uram. A bíró híven átadta a várost, most leszúrja bíróbóját s aki kimegy majd itt, a vén kapun, az már csak ember. Fiatlan apa...

Lefejti magáról a király karját, szeme kimered, fölemeli utoljára a buzogányfejű bíróbót és belevágja vasas végét a földbe, hogy csak úgy döng. És hátraszól sajgó gyötrellemmel:

— A párom gyűjjön. Árva asszonyom!

Az asszony kiválik a vonuló seregből, megy az urához.

A király nem érti, mi történik.

— Hová? Miért? — kérdi a bírótól.

István megfogja az asszonya kezét.

— Hová? Nem tudom, fölség. Ki tudna erre választ? Nincs út uram, csak menni köll! A kapun túl tán száz út is vezet, de egyikén sincs cél, vagy szándék. Mindegy már mind.

És előre lép.

A vonuló nép vége megáll, ott marad.

Öreg-Buller rákiált a bíróra:

— Megállj István! Hová?

— Nem engedünk! — mondja Vitnyédi is. — Hé, emberek, ne hagyjuk!

Hanem az összezúzott ember egyszerre szálfává nő. Fölemelt keze, mint a tilalomfa.

— Utat! — kiáltja. — Nincs hozzám jussa senkinek. Két vándor indul. Kölykét keresi. Meg nem leli, mert ég s föld tehetetlen, de talán elhullajt roppant bánatából egy-egy morzsányit. Vagy megkönnyörül rajta majd az Úr, oszt nem léssen hosszú útja...

Csönd. Senki se mozdul. A bíró fején fölborzolja a szél a megőszült fürtöket.

És ekkor megint megkondul a Szent Mihály harangja. Sopron szíve.

— Mit kongatsz, Sopron? — üvölt föl a toronyra István.

— A mise... — rebegi félve a párja. — Most csöndit Sanctusra.

De az ura nem hallja a szavát, csak a tornyot látja. És a bömbölő harangot hallja. Avval száll pörbe, tengernyi bánatával, rettentő keservével.

— Engem hívsz, harang? — felesel eszelősen. — Engem szólogatsz? Hallgass, csak amíg elindulok!

De mintha a harang még erősebben szólna. Reng a föld alatta, még itt, a Mihály-kapunál is. Úgy szól, mintha nem is a toronyban volna. Mintha maga a város volna egyetlen, zengő, óriás harang.

A bíró tántorog.

Hoflinger a füléhez hajol, úgy ordítja:

— István, a harang hív!

— Sopron kiált! — üvölti Pordányi is töleséres kezekkel.

És túlharsogja őket Vitnyédi Pál:

— Sopron parancsol!

A harang még egy hatalmasat kondul s utána egyszerre fülesendítő csönd szakad le a magasból.

Valahol fölsóhajt egy asszony:

— A mise. Az Úr fölmutattatott.

És letérdel az egész nép, végig a Szent Mihály-soron, le a templomig.

Anna asszony is.

A király is.

Csak István áll. De tántorog. Tántorog és néz. Tántorog és látja a népet. Tántorog és érzi a várost. Tántorog és föleszmél.

És egyszercsak megáll egyenesen. Fordul féltesttel és fölnéz a toronyra. Az arcán napfény, szemében világosság.

— Értem a szavadat, Sopron — mondja elesukló szóval. — Értem...

Azután merev lábakkal, döngve lép oda, a leszúrt bíróbothoz.

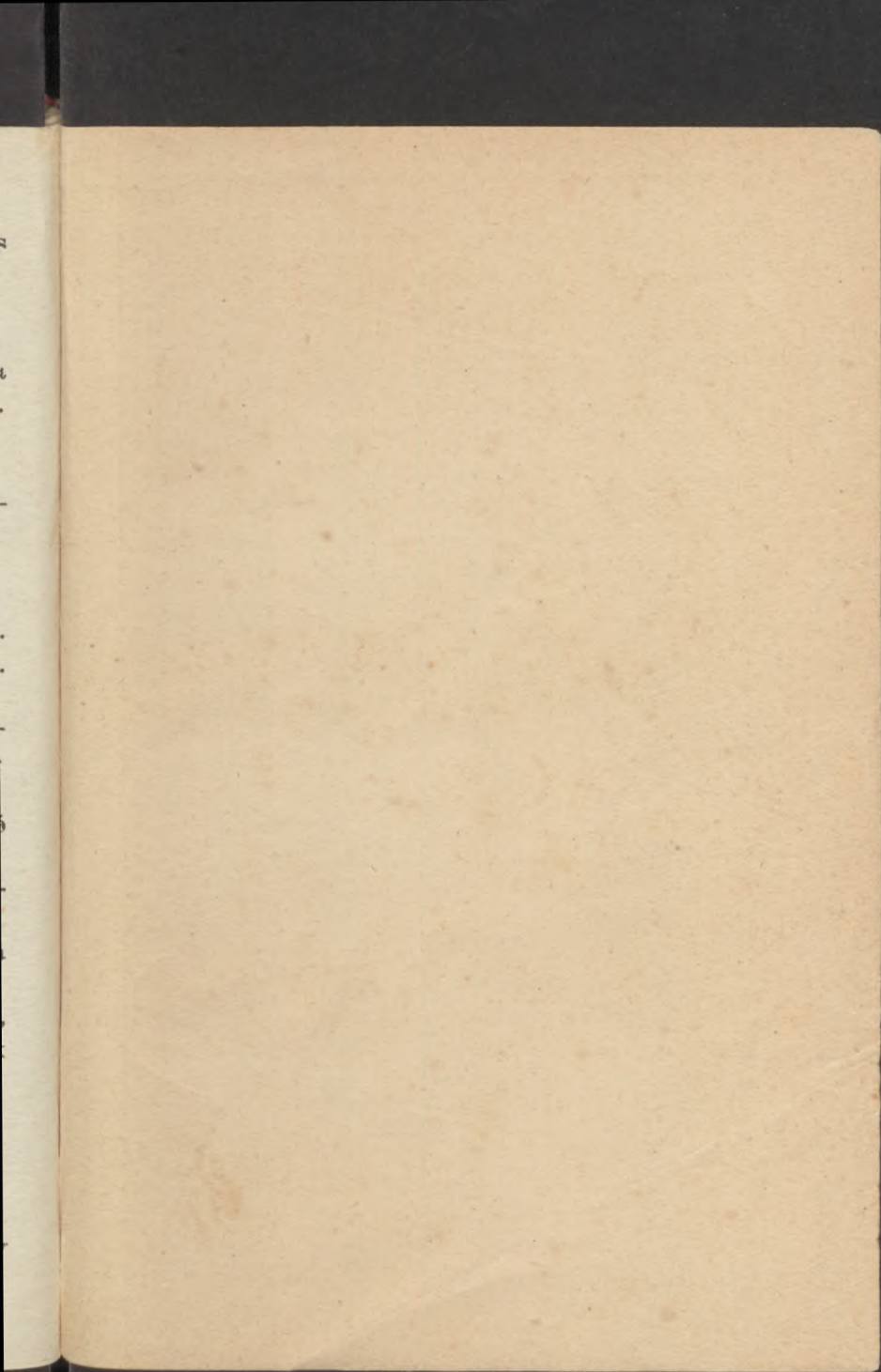
Megfogja a buzogányfej alatt, megmarkolja görcsösen. Holtig tartó markolással.

A templomkapun kibúg az orgona és messze, fönt, végtelen magasságban, báránfelhők úsznak a nap felé.

VÉGE.

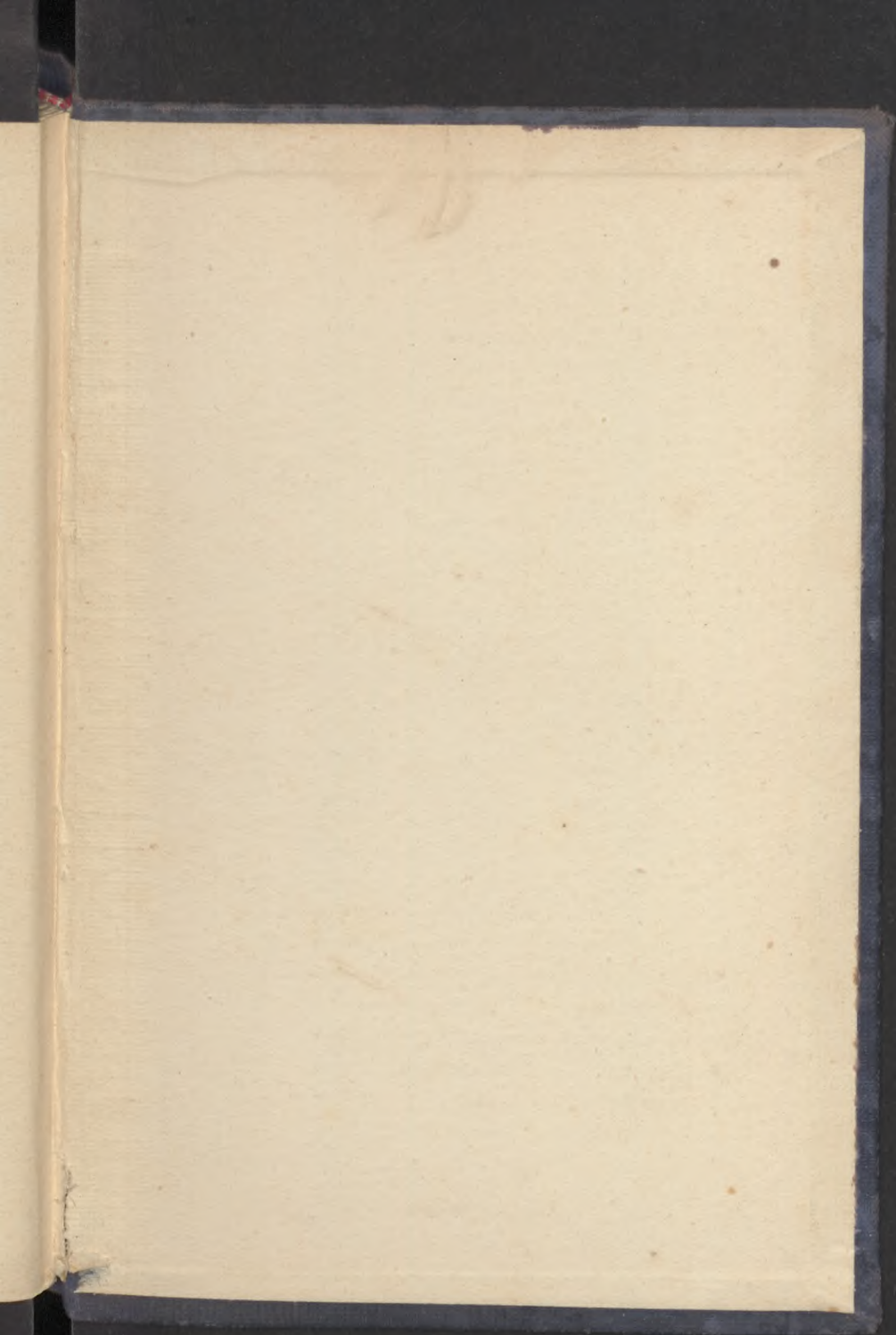
Krakauer. Fel. vez. Várnai Sándor

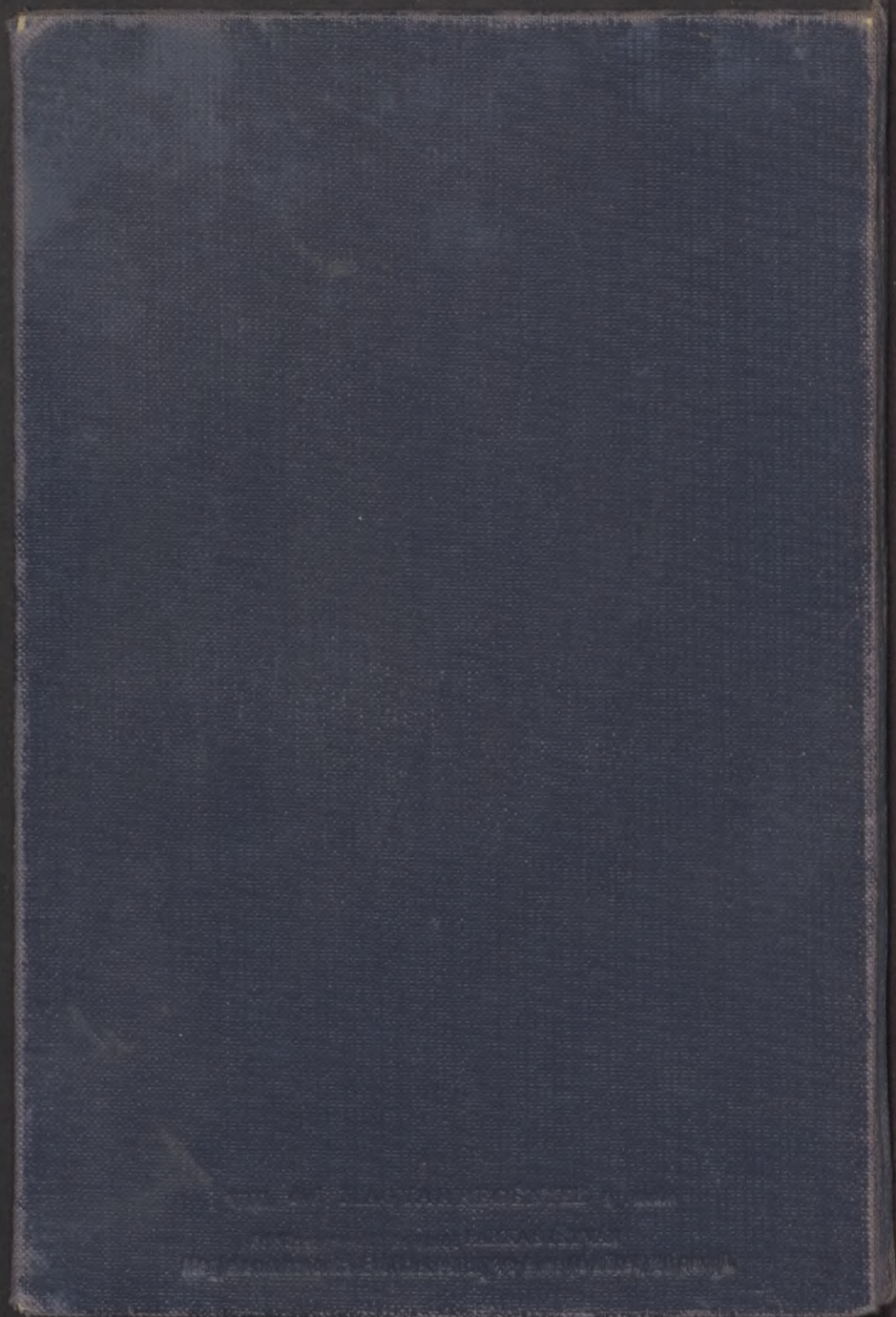

8

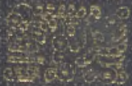
6789

37

MPGYART A
MEGYARNAK

SONGCVARY
OF F. U. L. A.

ATÁROS
MEGA
SÁRKÁNY

MAGYAR
REGENTEK